

Luonto arkiympäristönä

Luontosuhde esteettisinä kokemuksina maallemuuttajan arjessa

Sanni Vettenranta

Pro gradu -tutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

**Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma,
kulttuuriperinnön tutkimus**

Sanni Vettenranta

Tutkielman otsikko: Luonto arkiympäristönä – Luontosuhde esteettisinä kokemuksina maallemuuttajan arjessa

Sivumäärät: tutkielman sivumäärä 74, liitteiden sivumäärä 1

Maaseudulle muutto on nostanut päättään yhteiskunnallisen keskustelun äärellä yleistyneiden etätyökäytänteiden myötä. Samaan aikaan luontoon kohdistuvat teemat käyvät vuosi vuodelta tärkeämmiksi globaalien ympäristöongelmien ulottuessa uutisotsikoista arjen kokemuksellisuuteen asti. Näiden aihepiirien innoittamana tarkastelen tutkielmassani maallemuuttajien kokemuksissa ilmeneviä luontoon kohdistuvia arvoja ja merkityksiä. Arvojen ja merkitysten kautta pyrin avaamaan arkisen luontoympäristön myötä rakentunutta luontosuhdetta. Näkökulmani risteilee kulttuuriperinnön tutkimuksen sekä ympäristöestetiikan kentillä tarkastellen kulttuuriperintöön kytkeytyviä ilmiöistä esteettisten arvojen ja kokemuksellisuuden kautta. Luontoon kohdistuvien arvojen ja merkitysten rinnalla selvitän luontoympäristön vaikutuksia koettuun hyvinvointiin ja nostan esiin arkisessa luontoympäristössä kohdattuja elämyksiä.

Aineistoni koostuu verkossa kerätystä kyselyaineistosta. Pyrin avoimia kysymyksiä sisältävällä kyselylläni tavoittamaan maaseudulle muuttanutta väkeä pieniä paikkakuntia edustavien Facebook-ryhmien kautta. Analysoin kerättyä aineistoa lähiluvun ja teemoittelun menetelmin. Kyselyvastauksista muodostuneet teemat käsittelevät asuttua paikkaa, arvoja, tunteita, hyvinvointia, luonnon merkityksiä ja maallemuuttajien suhdetta elämiin. Merkitykset luontoa kohtaan rakentuvat aineistossani ympäristön ja ihmisen välisen henkisen ja fyysisen yhteyden myötä. Luontoa tarkastellaan aineistossani resurssina, maallisena elementtinä, mutta monessa suhteessa myös henkisenä ja hengellisenä voimavarana. Asuminen luonnon lähellä heijastuu arjen tapojen lisäksi ihmisen arvomaailmaan, hyvinvointiin ja luontosuhteeseen. Toisaalta ihmisen ennalta omaama maailmankuva ja persoona vaikuttavat siihen, miten elämä maaseudulla koetaan, ja miten läheiseksi suhde luontoon lopulta rakentuu. Parhaimmillaan luonto on kuitenkin elämässä suuri voimavara, josta ammennetaan myös esteettisiä elämyksiä. Aineistossani luonto sekä maaseutu asuttuna paikkana koetaan aineistossani pääasiallisesti elämään rikkautta tuovana elementtinä, vaikka kyselyyn vastanneiden joukosta löytyy myös heitä, jotka eivät koe luonto arkiympäristössään tärkeäksi tai elämää maaseudulla ihanteelliseksi.

Avainsanat: maallemuutto, luontosuhde, esteettinen kokemus

1	JOHDANTO	4
1.1	Teoreettinen viitekehys	5
1.2	Keskeiset käsitteet	8
1.3	Tutkimusaineisto	11
1.4	Tutkimuskirjallisuus	13
2	KOTI MAALLA	17
2.1	Eletty ja asuttu paikka	17
2.2	Arjen arvoista	24
2.3	Tunteiden maaseutu	31
3	SUHDE LUONTOON	39
3.1	Luonto hyvinvointikysymyksenä	39
3.2	Metsäkirkkoon	47
3.3	”Kissat kuuluvat maataloon”	54
4	LOPPULUKU	65
	LÄHTEET	70
	Painamattomat lähteet	70
	Tutkimuskirjallisuus	70
	LIITTEET	75
	Liite 1. Tutkimuskysely	75

1 Johdanto

Rakkaisiin lapsuudenmuistoihini sisältyy maaseudun luontoympäristö. Pihapiiristä alkava havupuiden vehreyttä ja pehmeää sammalta uhkuva mystinen peikkometsä tarjosi ehtymättömät mahdollisuudet mielikuvituksellisille seikkailuille. Teini-iän tunnemyrskyjä rauhoitti sen sijaan syvä kiintymys suureen eläinystävään, hevoseen, jonka kanssa jaettu kokemus luonnosta oli vieläkin kauniimpi. Edelleen pehmeän sammalen päällä, metsän syleilyssä, liikenteen pauhusta ja ihmisten vilinästä kaukana, koen suurinta rauhaa hektisen arjen keskellä. Omat kokemukseni lapsuudesta maalla ja toisaalta myös aikuisiän arvostus luontoa kohtaan, ovat herättäneet syvän kiinnostuksen sekä luontoa että maaseutua kohtaan. Näiden kiinnostuksien pohjalta syntyi aihe Pro gradu -tutkimukselleni *Luonto arkiympäristönä - Luontosuhde esteettisinä kokemuksina maallemuuttajan arjessa*.

Ihmisen pahoinvointi yhteiskunnassa on lisääntynyt samaan aikaan¹, kun ihminen on pyritty teollistuneissa länsimaissa paikantamaan luonnosta erilliseksi. Luontosuhdetta on monessa suhteessa eksytty tarkastelemaan hyötyajattelun kautta, joka on ajan saatossa sumentanut ymmärrystä luonnon tärkeydestä ihmisen koko psykofyysiselle olemassaololle². Pyrin tutkielmassani tarkastelemaan ihmistä luonnon osana, ja selvittämään millaisia henkisiä merkityksiä luontorikkaassa ympäristössä asuvat ihmiset antavat luonnolle. Tarkastelen arkisten luontoympäristön elämyksellisyyden rinnalla luontoympäristön vaikutuksia maallemuuttajien hyvinvointikokemukseen. Tutkimukseni perustuu maaseudulle muuttaneiden ihmisen omakohtaisiin kokemuksiin elämästä maaseudulla, luontorikkaasta arjesta sekä elosta lähellä rakentamatonta tai rakentamattomaksi miellettyä luontoa.

Maallemuutto ilmiönä nousee tutkimuksessani vahvasti esiin. Yleistyneet etätyökäytännöt ja toisaalta lisääntyvä kaupungistuminen ovat muovanneet maallemuutosta aiheena jälleen ajankohtaisen. Uskon lähellä luontoa asumisella olevan merkittäviä vaikutuksia siihen, miten luonto kohdataan, koetaan ja millaisia arvoja sille annetaan. Uskon myös, että maallemuuttajat heijastavat maaseudulla asumisen kokemuksiaan kaupungeissa ja taajamissa asumisen kokemuksiin, joka tuovat heidän näkökulmiinsa tietynlaista kontrastia ja syvyyttä. Esteettisten näkökulmien painottamisessa tutkimuksessani on puolestaan kyse ympäristön moniaistillisen havainnoinnin myötä syntyvästä kokemuksellisuuden tavoittelusta. Tarkastelen ihmisen suhdetta luontoon ja ympäristöön kulttuuriperintöön kytkeytyvänä ilmiönä, jolla uskon olevan merkityksellisiä kollektiivisia piirteitä ja symbolisia merkityksiä.

Varhaislapsuuden maaseudulla viettäneenä ja maaseudulle muuttamista läheltä tarkastelleena, minulla on jonkinlainen ennakkokäsitys elämästä maaseudulla. Kuitenkin pitkään kaupungissa asuneena

---

¹ Gyllenberg 2019, 1321.
& Blomgren 2019.

² Hirvi 2006, 11.

positioni tutkimuksen aiheeseen on ulkopuolinen. Uskon ulkopuolisen positioni tuovan tutkimukseen sopivaa etäisyyttä, joka auttaa esittämään aineistolle kysymyksiä, joita muutoin saattaisi pitää itsestäänselvyyksinä. Motiiviini tutkimukseen tarttumiseen kumpuaa omasta kaipuustani maaseudulle luonnon ääreen, sekä kokemuksistani luonnosta virkistäjänä ja maadoittajana. Pysin kokemuksista ja käsityksistäni huolimatta suhtautumaan aineistooni ennakkoluulottomasti ja avoimesti. Kaikesta huolimatta on hyvä tiedostaa, että positioni tutkijana saattaa vaikuttaa siihen, miten tulkitsen aineistoa ja ymmärrän siinä olevia merkityksiä.

Käsillä olevan johdantoluvun aikana avaan tutkielmani taustoja ja sen rakentumiseen vaikuttavia keskeisiä elementtejä. Luku *Teoreettinen viitekehys* esittelee tutkimuskysymykset ja johdattelee lukijan kulttuuriperinnön ja estetiikan äärelle avaten samalla näiden kahden tieteen kentän suhdetta toisiinsa. Ympäristöestetiikka toimii tutkielmani punaisena lankana, joka ohjailee työn kulkua ja pyrkii avaamaan näkökulmia kokemuksellisuuden tarkasteluun. Seuraava luku *Keskeiset käsitteet* pureutuu syvemmin tutkimuksen kannalta keskeisiin termeihin, jotka luovat pohjaa tutkielman rakentumiselle. Keskeisiä termejä ovat kulttuuriperintö, luontosuhde, ympäristö ja maallemuutto. *Tutkimusaineisto-*luvun alla keskityn esittelemään lähemmin tutkimusaineistoani sekä sen keruuseen ja analysointiin liittyviä asiahaaroja. Johdannon viimeisessä luvussa *Tutkimuskirjallisuus* avaan tarkemmin tulevan tutkielman kulkua ja sen äärellä käyttämiäni keskeisiä kirjallisia lähteitä.

1.1 Teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen ja se sijoittuu osaksi kulttuuriperinnön tutkimuksen tutkimustraditiota pyrkien hyödyntämään ympäristöestetiikan näkökulmia. Tarkastelen pääasiallisena tutkimuskysymyksenäni seuraavaa:

- Millaisista arvoista ja merkityksistä suhde luontoon rakentuu maallemuuttajien kerronnassa?

Tarkastelen aineistoani myös seuraavan kolmen alakysymyksen kautta:

- Miten luontorikas asuinympäristö vaikuttaa koettuun hyvinvointiin?
- Millaisia elämyksiä maaseudun arkisessa luontoympäristössä on mahdollista kohdata?

Aiheeni kytkeytyy kulttuuriperintöön kulttuurisia piirteitä sekä perinteitä sisällään pitävien asumisen, ympäristön ja luontosuhteen ilmiöiden myötä. Dosentti Tanja Vahtikari painottaa kulttuuriperinnön pitävän sisällään moninaisen joukon aineellisia ja aineettomia jälkiä menneisyydestä, jotka elävät osana modernia kulttuuria erilaisina tapoina, tottumuksina ja toimina³. Kulttuuriperinnössä on siis kyse

---

³ Vahtikari 2022, 43–44.

sukupolvelta toiselle periytyvästä kulttuurisesta pääomasta, joka vaikuttaa monin eri tavoin ihmisen elämään ja ympäristöön. Kulttuuriperintö ei ole pelkkää historiaa, vaan ennen kaikkea elävää perinnettä, joka on läsnä ihmisen arjessa.⁴ Kulttuuriperintö on totuttu erottelemaan aineettomaan ja aineelliseen kulttuuriperintöön niin hallinnon kuin tieteellisenkin keskustelun saralla, mutta todellisuudessa kulttuuriperinnön aineetonta ja aineellista puolta ei ole mielekästä tarkastella toisistaan irrallisina ilmiöinä. Kulttuuriperintö on aina yhteydessä aineettomiin merkityksiin, samoin kuin aineeton kulttuuriperintö kehittyy suhteessa materiaalisen maailmaan.⁵

Kulttuuripolitiikan dosentti Kaisu Kumpulaisen mukaan maaseutuasumiseen liittyvä identiteetti, tunneside asuttua paikkaa kohtaan sekä arkeen heijastuvat arvot ovat keskeisiä kulttuuriin kytkeytyviä ulottuvuuksia. Kulttuuriperintö synnyttää paikallista identiteettiä sekä vahvistaa kiintymystä asuttuun paikkaan ja ympäristöön. Kulttuurilla on myös välineellinen arvo ekologisen kestävyuden edistämisen kannalta, sillä kiintymys asuttua paikkaa ja ympäristöä kohtaan toimii emotionaalisenä ja moraalisenä sidoksena, joka motivoi ja kannustaa yksilöä oman kotiseudun ja -ympäristön kehittämiseen ja turvaamiseen. Kulttuuriperinnön myötä ihmisen sisäistämät ja asuttuun paikkaan liitetyt symboliset ja sosiaaliset kerrokset ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Maaseudulla asumisen ja elämisen kautta muistot ja merkitykset suodattuvat ja valikoituvat yhteisön sisällä yhteiseksi perinnöksi, kulttuuriksi ja käytännöksi.⁶

Tutkimuksessa tarkastelemani asumiseen ja ympäristöön liittyvät kokemukset rakentuvat inhimillisen kokemusmaailman ja luontorikkaan asuinympäristön välisistä vuorovaikutuksellisista tapahtumista. Tapahtumissa korostuu arkissa ympäristöissä kohdattu moniaistillinen kokemuksellisuus, jota tarkastellessa estetiikan näkökulmat antavat mielenkiintoisia ja tärkeitä näkökulmia havaintojen tulkintaan. Kulttuuriperinnön ilmiöissä voi havaita esteettisen ulottuvuuden, jonka myötä arvotetaan ja määritellään ympärillä olevaa. Kulttuurin kytkeytyvät kauneusarvot ohjaavat ympäristön tulkintaan ja muokkaamiseen liittyviä elementtejä ihmisen henkilökohtaisen kokemusmaailman ja yhteisöllisten käsitysten heijastuen lopulta lainsäädäntöön asti⁷. Esteettinen kauneus on siis kulttuuriperintöön vaikuttava arvo. Käsitykset kauneudesta ovat sosiaalisesti rakentuneita vaikuttaen ympäristössä esiintyvien ilmiöiden ja elementtien arvostamiseen⁸. Halu vaalia ja säilyttää kohdistuu erityisesti niihin kulttuurisiin elementteihin, jotka kokemuksellisuutensa ja kauneutensa myötä koetaan ihmistä puhuttelevaksi ja koskettavaksi.

---

⁴ Marsio & Kivilaakso 2017, 7.

⁵ Vahtikari 2022, 44.

⁶ Kumpulainen 2016, 388 & 390–392.

⁷ Sepänmaa 2020, 26.

⁸ Naukkarinen 2011, 62

Professori emeritus Yrjö Sepänmaan mukaan luonto on inhimillisen sivistyksen ulkopuolellakin pitkän kehityksen tuloksena syntynyt itseisarvon omistava kokonaisuus, mutta ihmisen toiminnan ja kulttuurisen tarkastelun kohteena siitä muodostaa mittaamattoman arvokasta perintöä.⁹

Luonnonympäristöihin sitoutuvan arvokkaan perinnön myötä on mielekästä tarkastella maaseudulle muuttaneiden ihmisten suhdetta luontoon ympäristöesteettisiä näkökulmia hyödyntäen. Inhimilliset arvomme ja toimintamme maailmassa jättävät jälkensä ympäristöön, mutta myös ympäristöllä on taipumus vaikuttaa vääjäämättä ihmiseen ja kokonaisiin kulttuureihin. Sepänmaa kuvaileekin ympäristöä kulttuurin esteettiseettiseksi omakuvaksi, joka muuttuu ja mukautuu inhimillisen toiminnan seurauksena.¹⁰

Estetiikka on vakiintunut filosofian haara, joka keskittyy kauneuden ja taiteen kaltaisten ilmiöiden filosofisiin kysymyksiin. Estetiikka on perinteisesti mielletty ennen kaikkea taiteen ja kauneuden tutkimukseksi, mutta nykyisin estetiikan kenttä on tapana jakaa taidefilosofian ja ympäristöestetiikan osa-alueisiin.¹¹ Ympäristöestetiikan haaraa voidaan pitää suhteellisena nuorena, sillä sen kehitys itsenäiseksi tieteenalaksi on ollut hidasta ja katkonaista¹². Sekä luonnonympäristöt että urbaaniympäristöt tarjoavat keskeisiä tiloja aistilliseen havaitsemiseen ja kuvitteluun synnyttäen esteettisiä kokemuksia. Esteettisessä kokemisessa on kyse paitsi moniaistisesta havainnoinnista, myös kuvittelua ja mielikuvitusta vaativasta tulkinnasta, jonka taustalla vaikuttaa niin yhteiskunnallinen kuin henkilökohtainenkin arvomaailma¹³.

Tutkimukseni kannalta esteettiset kokemukset sijoittuvat ensisijaisesti arjen keskelle. Kokemusten ja elämysten äärelle ei tietoisesti pyritä tai hakeuduta, vaan esteettinen kokemuksellisuus nousee esiin aineistossani arkisten rutiinien ja jokapäiväisen elämän keskellä. Arjen estetiikkaan perehtynyt estetiikan professori Ossi Naukkarinen määrittelee arkisen toiminnan piirteiksi sopeutuvuuden ja tavanomaisuuden. Naukkarisen mukaan arki ei pidä sisällään niinkään poikkeavuutta tai omaperäisyyttä. Sen sijaan arkeen liittyy vahvasti kokemus tuttuudesta ja luotettavuudesta jättämättä kuitenkaan ulkopuolelle miellyttävyyden ja tyydyttävyyden tunteita.¹⁴

Puolestaan John Deweyn ajatteluun nojautuen filosofian tohtori ja estetiikan dosentti Kalle Puolakka nostaa esiin, että arkemme voi olla huomattavasti monivaihteisempaa ja vaihtelevampaa kuin arkisen estetiikan äärellä on perinteisesti määritelty. Arkeemme mahtuu laaja kirjo ajattelun ja toiminnan muotoja, tapoja, asenteita, taipumuksia ja havaintoja, jotka vaikuttavat merkittävästi päivittäisesti

---

⁹ Sepänmaa 2020, 22.

¹⁰ Sepänmaa 2020, 22.

¹¹ Puolakka 2018.

¹² Forss 2007, 7.

¹³ Haapala 2015, 24 & 36.

¹⁴ Naukkarinen 2011, 30–31.

vaihtelevaan kokemusmaailmaamme. Puolakka siis korostaa ihmistä arjen keskellä aktiivisena toimijana, joka navigoi arkisten asioiden äärellä käyttäen mielikuvitustaan ja kuvittelukykykään osana arkisenkin ympäristön havainnointia tuoden elettävään arkeen myös yllätyksellisyyttä ja merkityksellisyyttä.¹⁵

Naukkarisen mukaan arki on väistämätöntä, ympäristöön sidonnaista ja jatkuvasti meitä ympäröivää, kykenemättä olemaan ehtymättömän erikoista tai luovaa¹⁶. Arjen sitoutuminen ympäristöön tekee mielekkääksi arkisten seikkojen ja ympäristön arvottamisen tarkastelun rinnakkain. Aineistossani ympäristöissä korostuu maaseutumiljööille ominainen luonnon runsaus, joka mahdollistaa luonnon kohtaamisen arjen keskellä. Arki puolestaan esiintyy aineistossani tapojen ja tottumusten tahdittamana, mutta myös persoonallisena, luovana ja osin sattumanvaraisena. Arki on täynnä omanlaisia ratkaisuja ja tapoja sekä spontaaneita mahdollisuuksia.

1.2 Keskeiset käsitteet

Suomessa maaseutualueet vallitsevat yhäti merkittävää osaa maan pinta-alasta toimien vastapainona jatkuvasti kasvaville kaupungeille ja kaupunkeihin yhdistetylle hektiselle elämäntyyliin.

Maaseutumaiset alueet kätkevät sisälleen merkittäviä suomalaisen identiteetin aineisosa ja kansallista perintöä, jonka esiin nostaminen ja vaaliminen voi olla tärkeää myös yhteiskunnallisen tulevaisuuden kannalta. Suhde luontoon ja luontoympäristöihin vaikuttaa tapaamme kohdata ja kohdella luontoa, joka on ollut elämme perusta menneisyydessä ja on sitä yhtä nykyisyydessä ja tulevaisuudessakin. Erikoistutkija Tuija Sievisen mukaan taitomme liikkua, toimia ja selviytyä luonnon keskellä ovat pitkälti oppimalla ja omaksumalla perittyjä¹⁷. Samoin olemme omaksuneet yhteiskunnallisia käsityksiä luonnon eri elementtien symboliikasta, arvoista ja merkityksistä¹⁸.

Luonto on professori Tor-Björn Hägglundin mukaan osa suomalaista luontoa¹⁹. Luontoinen luontomme heijastuu kaipuuseemme luonnon äärelle, mökeille, marja- ja sienimetsille sekä kalavesille. Vaeltaminen, retkeily, metsästys ja monet muut luontoon sidonnaiset tavat viettää aikaa ovat kulttuurissamme eläviä ja näkyviä. Luonto on suomalaisille virkistyspaikka ja resurssi, mutta myös tärkeä osa kansallista identiteettiä²⁰. Suomalainen metsäsuhde onkin institutionalisoitunutta kulttuuriperintöä. Se hyväksyttiin Elävän perinnön kansallinen luetteloon vuonna 2017, mutta maaseudulla ja suomalaisten keskuudessa vallitseva luontosuhde pitää sisällään myös monia

---

¹⁵ Puolakka 2021, 145–151.

¹⁶ Naukkarinen 2011, 39.

¹⁷ Sievänen 2017, 16.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Hägglund 1994, 164.

²⁰ Marsio & Kivilaakso 2017, 12.

elementtejä, jotka eivät ole yleisesti tunnistettuja. Siksi työni tiimoilla puhun pikemminkin perinnöstä, kuin kulttuuriperinnöstä, sillä kulttuuriperintö-termi mielletään monessa yhteydessä institutionalisoituneeseen perinteeseen viittaavana, kun taas perintö-termillä viitataan laajempaan ajallisesti kerrostuvan ihmisjäljen tarkasteluun²¹.

Kohtaamiset, tunteet ja kokemukset luonnossa vaikuttavat luontosuhteeseen. Termi luontosuhde on tosin jo itsessään ristiriitainen. Kirjailija Anni Kytömäki nostaa esiin, että ihmisenä olemme muiden eläinten rinnalla osa luontoa, joten suhde johonkin, jota me jo itsestämmekin olemme, on problemaattinen tarkastelun kohde²². On kuitenkin haastavaa löytää parempaa termiä kuvaamaan sitä, miten luonto ilmenee ihmisen henkilökohtaisissa kokemusmaailmassa ja kulttuurisissa konteksteissa. Termin myötä pyrin tarkastelemaan sitä, millaisia tunteita ja ajatuksia luonnon kohtaaminen ja havainnoiminen ihmisessä herättää, ja millaisia luontoon kohdistuvia merkityksiä tunteista ja ajatuksista lopulta rakentuu. Pyrin jäljittämään aineistostani seikkoja, jotka viestivät maaseudulle muuttaneiden luontokokemuksista, sekä niitä merkityksiä ja arvoja, joita luonnolle aineistossani annetaan.

Maantieteen professori Ari Lehtisen mukaan luontosuhteessa on kysymys ihmisen ja muun luonnon välisestä vuorovaikutusta, joka ei ole muusta kulttuurista irrallista. Suhde luontoon ei ole stabiili vaan se kehittyy ja muuttuu muun kulttuurin mukana. Muutokset luontosuhteessa vaikuttavat vääjäämättä ihmisyhteisöihin ja ympäristöön. Esimerkiksi muuttunut suhde tuotantoeläimiin vaikuttaa kuluttajien ostopäätöksiin ja näin ollen markkinatalouden kautta heijastuu lisääntyneihin tai vähentyneihin eläinteollisuuden ilmentymiin maaseutuympäristöissä. Suhde luontoon on jatkuvasti käsillä olevaa, ja se ohjailee ihmisen arkisia valintoja ja tapoja, yleisemmällä tasolla myös poliittista päätöksentekoa ja lainsäädäntöä. Yhteisöllinen luontosuhde on rakentunut perinteisesti paikallisuuden myötä, mutta paikallisyhteisöjen roolin rinnalla suhde luontoon ja ympäristöön rakentuu yhä enemmän ylipaikallisissa tai paikkaan sitoutumattomissa toimintaverkoissa.²³

Luonnon ja ihmisen suhde on herättänyt keskustelua filosofian kentällä. Historian saatossa ihminen on mielletty pitkälti luonnosta erilliseksi, mutta esimerkiksi eläintieteilijä ja ympäristöpolitiikan emeritusprofessori Yrjö Hailan sekä filosofi ja tietokirjailija Ville Lähteen mukaan luonto on ihmisen olemassa olemisen perusta, ja siitä syystä luontoa ei tulisi irrottaa erilleen kulttuurin saati yhteiskunnan käsitteestä. Ihminen on luonnon kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa omissa elinympäristöissään elämäntapojen kautta. Onhan ihminen itsekin biologinen ja luonnollinen

---

²¹ Haapoja-Mäkelä 2020, 50.

²² Kytömäki 2020, 26–27.

²³ Lehtinen 2003, 12-18.

olento. Hailan ja Lähteen mukaan luonto on kaikkialla läsnä olevaa, vaikka ihmisen kokemusmaailmassa se konkretisoituukin tilalliseen paikkaan. Ympäristö on puolestaan ulkoisten olojen kokonaisuus, joka on ihmisryhmän tai muun eliöryhmän kanssa vuorovaikutuksessa aikaan ja paikkaan sidotussa tilassa.²⁴

Maaseudulla luontoympäristöjen rooli on merkittävä. Suomalaisille luontorikas maaseutu on luontainen ympäristö, sillä tarkemmin pohdittuna kansallinen kulttuurimme on kehittynyt vuorovaikutuksessa runsaisiin metsä- ja vesistöalueisiin. Aluetieteen yliopistolehtori Ilkka Luodon mukaan maaseutu on suomalaisille tärkeäksi tunnustettua aluetta, mutta maaseutupoliittinen puhe on vähentynyt 2000-luvulle tultaessa samalla kun maaseutua käsittelevä aihesisältö on monipuolistunut. Suomi on yhä edelleen harvaan asuttu maa, jossa maaseudulla on tärkeä maantieteellinen ja yhteiskunnallinen rooli.²⁵ Sen merkityksellisyyttä osoittaa suomalaisten myönteinen mielikuva maaseudusta. Esimerkiksi vuoden 2020 maaseutubarometristä käy ilmi, että valtaosa suomalaisista yhdistää hyvän elämän maaseutuun, mieltäen sen perinteiden, vapauden ja aitouden tyssijaksi²⁶.

Siitä huolimatta suurin osa suomalaisista asuu kaupungeissa. Vuonna 2017 harvaan asuttu maaseutu Suomessa kattoi 68 % maan pinta-alasta, mutta siellä asui vain 5,3 % koko Suomen väestöstä²⁷. Maan sisäinen muuttoliike on suunnannut pitkään maaseudulta kaupunkiin, ja Valtioneuvoston selvityksen mukaan ilmiön voi odottaa jatkuvan vielä tulevaisuudessa²⁸. Valtiotieteiden tohtori Timo Aro korostaa, että muuttoliike on ennen kaikkea yhteiskunnallinen ilmiö, joka on osa pidempiaikaista yhteiskunnalliseen, sosiologiseen ja historialliseen kontekstiinsa sidoksissa olevaa tapahtumajatkumoa. Muuttoliikkeen suunta, aktiivisuus sekä taustatekijät ovat vaihdelleet läpi historian vaikuttaen yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja toimintaan vielä nykyisyydessäkin.²⁹ Maallemuutolla viitataan tutkielmassani nimenomaan maassamuuttoon, joka suuntautuu kaupungeista maaseudulle.

Julkisesta keskustelusta ja erilaisista näkökulmista huolimatta maaseudun määrittely ja hahmottaminen koetaan yllättävän hankalaksi. Luodon mukaan maaseutu-termi esiintyy keskustelussa hahmottamana ilmiönä, eikä tarkempaa määritelmää siitä, mitä maaseudulla tarkkaan ottaen tarkoitetaan, juuri nosteta esiin. Ilmiön taustalla vaikuttaa ajatusmalli, jonka mukaan maaseutu on kaupungistuneen yhteiskunnan imago- ja hyvinvointiresurssi.³⁰ Maaseudun määrittely ei olekaan yksiselitteistä ja sitä voidaan rajata

---

²⁴ Haila & Lähde 2003, 13–14.

²⁵ Luoto 2018, 82.

²⁶ Pyysiäinen & Vihinen 2020.

²⁷ Valtionvarainministeriö 2017, 13.

²⁸ Valtioneuvosto 2020, Selvitys: Kestävä kaupungistuminen edellyttää liikkumisen, asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentämistä.

²⁹ Aro 2007, 371.

³⁰ Luoto 2018, 82.

eri keinoin. Tutkimukseni kannalta en kuitenkaan koe maaseudun tarkkaan rajaamista erityisen tärkeänä, vaan merkittävämpänä pidän ihmisen henkilökohtaista kokemusta maaseudulla asumisesta. Käsitteet maaseudusta voivat vaihdella, mutta tutkimuksen kannalta olennaisinta oli tavoittaa ihmisiä, jotka asuvat lähellä luontoa, ja joiden arkiympäristössä luonto on huomattavassa roolissa.

1.3 Tutkimusaineisto

Aineistoni koostuu maallemuuttajien vastauksista, jotka olen kerännyt verkkokyselyn kautta. Kysely oli avoinna joulukuusta 2022 tammikuuhun 2023 pienehköjen paikkakuntia edustavissa Facebook-ryhmissä. Tutkimusaineiston keruu tapahtui siis verkossa avoimia kysymyksiä sisältävän kyselylomakkeen avulla. Ryhmät, joissa kyselyä jaoin, olivat kaikki julkisia ryhmiä. Kyselyn jakamiselle oli ryhmien ylläpitäjien suostumukset. Kysely oli jaettuna lopulta kymmeneen eri ryhmää. Ryhmät edustivat paikkakuntia, joiden asukasluku on yhtä poikkeutta lukuunottamatta alle 6000 asukasta. Paikkakunnissa merkittävä osa asukkaista asuu taajaman ulkopuolella. Paikkakunnat sijaitsivat Kymenlaakson, Kanta-Hämeen, Etelä-Savon, Satakunnan, Keski-Suomen, Eletä-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Lapin maakunnissa. Kyselyyn vastaajien tunnistamisen hankaloittamiseksi en tuo ilmi paikkakuntia nimeltä.

Pyrin tavoittamaan ryhmistä pääasiallisesti maaseudulle muuttaneita painottaen luonnonläheisen arjen merkitystä maaseutua määritellessä. Annoin kyselyyn vastaamisen ohella painoarvoa vastaajien omakohtaiselle tulkinnalle ja kokemukselle maaseudulla asumisesta. Vastauksia kertyi yhteensä 87 kappaletta. Verkkokyselyn riskinä tunnistin jo ennen kyselyn julkaisemista vastaajien tavoittamiseen liittyvät haasteet, sekä aihepiiriin kytkeytyvien vastausten saamisen vaikeuden. Pyrin pohtimaan tarkkaan niitä teemoja, joista halusin kuulla maallemuuttajien kokemuksia, sekä kysymyksen aseteluja, jotka eivät ohjailisi liikaa vastausten kirjoittamista, mutta pitäisivät vastaukset kuitenkin tutkimusaiheeni puitteissa.

Pyrkimystäni neutraalien kysymyksenasettelujen muodostamiseen ei voi kuitenkaan pitää täysin onnistuneena, sillä saamani palautteen perusteella kysely koettiin jossain määrin vastaajaa ohjailevana. Jälkeenpäin tarkasteluna yhtenä syynä maaseutuasumisen positiivisten puolien korostumiseen aineistossani voi pitää juuri kysymysten positiivista otetta ja sitä myötä ohjailevaa luonnetta. Sain kyselyn tiimoilla rakentavaa palautetta myös kysymysten toistuvuutta koskien, minkä mahdollisuuden toisaalta tiedostin jo ennen kyselyn jakamista. Sen vuoksi kysymyksiä oli mahdollista halutessaan ohittaa ja osa vastaajista oli myös hyödyntänyt tätä mahdollisuutta. Jokainen kysymys nosti esiin toistuvuudesta huolimatta joitakin uusia kokemuksia ja näkökulmia. Näin verkkokyselyn positiivisena puolena vastaajien kannalta mahdollisuuden vastata kysymyksiin omassa rauhassa ilman reaaliaikaisen sosiaalisen tilanteen synnyttämää painetta.

Kyselyni koostui kahdestatoista avoimesta kysymyksestä. Vallitsevat pääteemat kyselyssäni käsittelivät hyvinvoinnin ja luontosuhteen aihepiirejä. Pyrin saamaan vastauksia siihen, miten luontoa kohdataan ja miten kohtaamisia tulkitaan maallemuuttajien arjessa. Suorien merkitystenantojen ohella pyrin tavoittamaan arkisissa luontokohtaamisissa syntyneitä tunne- ja hyvinvointikokemuksia. Kysymykset koskivat aihepiirillään elänteemoja, luonto- ja kotiympäristöjä sekä koettuja muutoksia, joita maallemuuttajat tunnistavat arkisessa elämässään tapahtuneen. Kyselyn ohkeen oli mahdollista jättää yhteystiedot lisäkysymyksien varalta, mutta en kokenut tutkimusta tehdessä ylimääräisiä yhteydenottoja tarpeelliseksi. Verkkokyselyn riskeistä huolimatta tavoitin runsaan joukon taustoiltaan erilaisia maallemuuttajia, jotka olivat vastanneet kysymyksiin vaihtelevalla pituudella, mutta kuitenkin keskimääräisesti korkeasti panosten.

Maallemuuttajien kokemukset maaseudulla asumisesta kyselyn aikana vaihtelivat vuoden ajasta aina useisiin vuosikymmeniin asti. Myös henkilöiden ikä maalle muuttamisen hetkellä vaihtelee 17-vuotiaasta eläkeikään. Asuinpaikat sijaitsivat tulkintani mukaan monessa tapauksessa syrjäisellä maaseudulla, mutta myös henkilöitä, jotka asuvat esimerkiksi kirkonkylän liepeillä, mahtuu mukaan vastaajajoukkoon. Maaseudun lavea määrittely vastauksia kerätessä näkyy siis myös lopullisessa aineistossa. Vähintään yksi aineistoni vastaajista oli henkilö, joka oli jo vastatessaan päättänyt muuttamaan pois maaseudulta. Vaikka positiiviset kokemukset korostuvat aineistossani, nostaa se esiin myös maaseutuasumisen varjopuolia. Kysely koettiin pääasiassa mielekkääksi ja se herätti vastaajissa kiitollisuutta siitä, että maaseutu ja siellä asuvien kokemukset herättävät kiinnostusta.

Pyrin rohkaisemaan vastaajia vapaaseen ja mahdollisimman estottomaan ajatuksenvirtaan luomalla kyselystäni nimettömän. Ratkaisuun vaikuttavat myös tutkimuseettiset seikat. Kyselyn ohessa en kokenut tarpeelliseksi tiedustella ihmisiltä erikseen henkilötietoja, sillä en kokenut esimerkiksi sukupuolella, iällä tai asuinpaikalla olevan varsinaista merkitystä tutkimukseni tuloksien kannalta. Facebookissa jaettu kyselyni oli vain rajatun ryhmän saavutettavissa. Kyselyyn vastaaminen edellytti mahdollisuutta ja taitoa tietokoneen sekä Facebook-palvelun käyttöön liittyen. Kysely ei siis ollut yleisesti saavutettavissa. Tutkimukseni laajuuden puitteissa vastaajamäärän rajaaminen oli kuitenkin pakollista kerätäkseni aineistoa, jonka läpikäyminen ja tulkitseminen eettisesti on mahdollista. Eettisellä tulkinnalla tarkoitan jokaiseen annettuun vastukseen perehtymistä ja ajatuksen kanssa muodostetun tulkinnan tekemistä.

Lähestyn keräämääni aineistoani lähiluvun ja teemoittelun menetelmin. Lähiluvulla tarkoitan aineiston yksityiskohtaista ja intensiivistä lukemista. Lähiluvun pyrkimyksenä on etsiä ja löytää aineistosta

sellaisia temaattisia aiheita, joita on mahdollista tarkastella tulkinnallisesti³¹. Lähiluku metodina perustuu siis aineiston merkitysten tulkintaan yksityiskohtaisen analysoinnin kautta. Teemoittelussa on puolestaan kyse aineiston kannalta olennaisien aiheiden eli teemojen paikantamisesta³².

Teemoittelussa keskeistä on tutkimuksen kannalta tärkeiden asiakokonaisuuksien ylös nostaminen³³.

Laajuutensa vuoksi aineistoni piti sisällä monenlaisia näkökulmia ja ajatuksia, mutta lähilukua hyödyntäen pyrin muodostamaan aineistossani esiin nousseista keskeisistä seikoista laajempia kokonaisuuksia eli teemoja.

Laajempia teemoja muodostui lopulta kuusi. Ne käsittelevät asuttua paikkaa, arvoja, tunteita, hyvinvointia, luonnon merkityksiä ja eläimiä. Näiden teemojen myötä muodostuivat tutkimukseni alaluvut. Edelleen alalukujen alla on mahdollista havaita eri teemoja, jotka ovat laajuudeltaan päälukuja suppeampia. Lukujen alla olevat teemat olisivat voineet sopia useammankin pääteeman alle, mutta tekstin luettavuuden vuoksi olen pyrkinyt välttämään toistoa. Nostan työssäni esiin teemoihin sidottuja sitaatteja, jotka ovat peräisin keräämästäni aineistosta. Niiden tarkoituksena on teemojen havainnollistaminen ja tehtyjen tulkintojen avaaminen lukijalle.

1.4 Tutkimuskirjallisuus

Tutkimukseni rakentuu kahdesta pääluvusta, joista ensimmäinen *Koti maalla* käsittelee maaseutua arvoja, merkityksiä ja tunteita sisällään pitävänä asuttuna paikkana. Alaluvuista ensimmäinen *Eletty ja asuttu paikka* vie lukijan aineistossani ilmenneisiin asutulle paikalle annettuihin merkityksenantoihin. Sen äärellä perehdyn siihen, mikä tekee asumisesta maaseudulla erityistä käsitellen esimerkiksi maiseman, menneen ajan ja kauneuden merkityksiä. Seuraava alaluku *Arjen arvoista* tarkastelee asuttuun paikkaan ja arjen tapoihin heijastuvia arvoja maallemuuttajien kokemuksissa. Luvussa tarkastelen aineistossani esiintyviä eettisiä, ekologisia ja esteettisiä pohdintoja käsitellen esimerkiksi luonnon hyväksikäyttöä ja omavaraista elämäntapaa. Viimeisessä alaluvussa *Tunteiden maaseutu* tarkastelun kohteena on maaseutuasumisen elämyksellisyys. Luvussa paneudun lähemmin erityiset aineistostani esiin nousseisiin tunneilmaisuihin käsitellen esim. yksinäisyyden ja yhteisöllisyyden teemoja.

Toisessa pääluvussa *Suhde luontoon* puolestani tarkastelen aineistossani ilmenneitä merkityksenantoja luontoa kohtaan. Ensimmäisessä alaluvussa *Luonto hyvinvointikysymyksenä* rakennan yleiskuvaa luonnon koetuista hyvinvointivaikutuksista maallemuuttajien kertomaan perustuen. Näkökulmat sisältävät niin luonnon henkisten kuin fyysistenkin hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Seuraavassa

---

³¹ Koppa 2015: lähiluku.

³² Juhila (Tampereen yliopiston Tietoarkisto).

³³ Ibid.

alaluvussa *Metsäkirkkoon* päästään syvemmin luonnolle annettujen symbolisten ja henkisten arvojen äärelle. Luvussa syvennytään luonnon ja kulttuurin tulkintaan, sekä tarkastellaan luonnon parantavaksi koettuja ominaisuuksia. Lopulta pääsemme lukuun ”*Kissat kuuluvat maataloon*”, jossa tarkastelun kohteeksi otetaan maallemuuttajien suhde eläimiin, koskien niin villi- kuin kesyeläimiäkin. Luvun tiimoilla tarkastellaan aihetta esteettisistä, eettisistä ja poliittisista näkökulmista käsin.

Pyrin tutkimukseni eri vaiheissa tarkastelemaan aineistoa esteettisiä näkökulmia painottaen, jonka vuoksi olen etsinyt tutkimuskirjallisuutta estetiikan kentältä. Erityisesti tutkimuksen ensimmäisessä luvussa korostuu filosofi Anne-Mari Forssin ympäristöestetiikkaan kytkeytyvä pohdinta teoksessa *Paikan estetiikka - Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa* (2007). Teoksessa Forss tarkastelee paikan estetiikkaa erityisesti filosofi Martin Heideggerin ajattelun kautta antaen tutkimukselleni arvokkaita näkökulmia paikan esteettiseen kokemiseen ja henkeen liittyen. Tutkimuksessani eri vaiheissa vaikuttava teos on Ossi Naukkarisen kirja *Arjen estetiikka* (2011), joka tarkastelee myös omassa työssäni tärkeää estetiikan ja arjen suhdetta. Ossi Naukkarinen on Aalto-yliopiston taideteollisen korkeakoulun tutkimuspäällikkö ja Helsingin yliopiston estetiikan dosentti.

Toinen tutkimukseni kannalta merkittävä estetiikan osaaja on Yrjö Sepänmaa, jonka ajatuksiin ja päätelmiin tukeudun monien eri lähteiden myötä. Sepänmaa on erityisesti ympäristön esteettistä kuvausta, tulkintaa ja arvoituksellisuutta uransa aikana tarkastellut kirjallisuustieteen professori emeritus. Sepänmaa on toimittanut esimerkiksi metsän esteettisyyttä käsittelevän teoksen *Metsään mieleni* (2003) yhdessä Liisa Heikkilä-Palon ja Virpi Kaukion kanssa. Lisäksi hän on kirjoittanut lukuisia estetiikkaa käsitteleviä artikkeleja ja esseitä, joista on ollut suuri apu tutkimukseni kannalta tekstien luodessa pohjaa esteettisille näkökulmille. Näistä esimerkkinä Elore-lehdessä julkaistu essee *Esteettinen maisemasuhde ja ympäristövastuu -Tunteen, tiedon ja taidon liitto* (2018) ja Tieteessä tapahtuu -lehden artikkeli *Esteettinen ympäristösivistys* (2020).

Apuna tutkimusta tehdessä on ollut Yrjö Sepänmaan ja Aarne Kinnusen toimittama teos *Ympäristöestetiikka* (1981), joka pitää sisällään useita ympäristöestetiikkaan kytkeytyviä tekstejä eri kirjoittajilta. Aarne Kinnunen oli estetiikan emeritusprofessori, jonka teos *Esteettisestä elämäksestä* (1969) on myös toiminut apunani erityisesti luvussa *Tunteiden maaseutu* esteettistä elämystä määriteltessä. Nimensä mukaisesti teos käsittelee esteettisen elämyksen luonnetta ja sen erityisyyttä. Esteettisen elämyksen luonnetta ja sen soveltuvuutta arkeen pohtii Kinnusen ja Naukkarisen lisäksi Kalle Puolakka teoksessa *John Deweyn estetiikka – Kokemus, luonto ja kulttuuri* (2021). Kalle Puolakka perehtyy estetiikan kysymyksiin tarkastellen pragmatismen klassikoihin lukeutuvan John Deweyn näkökulmia ja ajatuksia aihepiiristä. Teos rakentaa pohjaa esteettisille näkökulmille työssäni.

Käytössäni on ollut näiden teosten ohella Arto Haapalan, Kalle Puolakan ja Tarja Ranniston estetiikasta ja hyvinvoinnista kertova yleisteos *Ympäristö, esteikka ja hyvinvointi* (2015), jonka äärellä perehdyn erityisesti Arto Haapalan ja Leena Kopperoisen ajatuksiin. Teos antaa hyvän yleiskatsauksen estetiikan ja hyvinvoinnin suhteeseen, jota hyödynnän erityisesti luvussa *Eletty ja asuttu paikka*. Kotimaan estetiikan kentältä nojaudun edellä mainittujen henkilöiden ja lähteiden lisäksi taidekasvatuksen professori Pauline von Bonsdorffin ajatuksiin erityisesti esteettisen kokemuksen ruumiillisuutta käsittelevässä Opiskelijakirjaston verkkojulkaisussa *Ruumiin paikka estetiikassa* (2009). Von Bonsdorffin teksti on ollut suureksi hyödyksi erityisesti luvussa *Luonto hyvinvointikysymyksenä* sen nostaessa esiin ruumiin merkitystä esteettisen kokemuksen äärellä.

Kansainvälistä estetiikan kenttää edustavat työssäni filosofian professori emeritus Yriko Saito artikkelillaan *The Aesthetics of Unscenic Nature* (1998), jonka on julkaissut Wiley on behalf of The American Society for Aesthetics. Saiton ohella kansainvälistä kenttää edustaa Glenn Parsons *Environmental Ethics*-lehdessä julkaistulla artikkelilla *The Aesthetic Value of Animals* (2007). Saiton ja Parsonin esittämistä ajatuksista olen saanut suurta hyötyä erityisesti lukua ”*Kissat kuuluvat maataloon*” kirjoittaessani, sillä sekä Saiton että Parsonin tekstit nostavat esiin tärkeitä havaintoja eläinsuhteemme esteettisistä merkityksistä.

Estetiikan kentän lisäksi olen pyrkinyt perehtymään kirjallisuuteen, joka antaa tukea ja näkökulmia luontosuhteen ja hyvinvoinnin tarkasteluun. Tästä esimerkkinä Filosofian tohtori Ilona Hankosen teos *Ihmisiä metsässä - Luonto kulttuuriympäristökysymyksenä* (2021), joka lähestyy luonnon kulttuurisia arvoja ihmisen ja ei-inhimillisten toimijoiden kautta. Hankosen teos on antanut hyviä näkökulmia yleisesti luonnon ja ihmisen välisen suhteen tarkasteluun nostaen esiin myös perustavanlaatuisia näkökulmia luonnon ja kulttuurin kytköksistä. Luonnon ja ihmisen suhdetta pohtii myös tutkijakirjailija Raymond Williams *Luontokäsitykset* -otsikon alla Yrjö Hailan ja Ville Lähteen toimittamassa teoksessa *Luonnon politiikka* (2003) sekä dosentti Kari Väyrynen teoksessaan *Ympäristöfilosofian historia – maaäitimyytistä Marxiin* (2006). Näitä näkemyksiä hyödynnän erityisesti kulttuurin ja luonnon suhdetta tarkastellessani luvussa *Metsäkirkkoon*.

Luonnon kulttuurisia arvoja pohditaan erilaisten teemojen kautta myös yleisteoksessa *Metsä ja metsänviljaa* (1994), josta olen hyödyntänyt erityisesti tohtori Aarne Reunalan ja uskontotieteilijä Veikko Anttosen ajatuksia. Reunalan ajatukset korostuvat erityisesti luonnon rauhaa ja lohtua antavia tiloja tarkastellessa luvussa *Metsäkirkkoon*. Samassa luvussa Anttonen nostaa esiin näkökulmia luonnon pyhyteen liittyen. Luonnon turvallisia, jopa äitiin symbolisesti rinnastettavia tiloja, on Reunalan lisäksi tarkastellun psykoanalyttikko Pirkko Siltalan artikkeli *Metsän turvallisuus* (1987), joka on julkaistu *Silvia Fennica* -lehdessä. Siltalan näkökulmat avaavat paitsi metsän emotionaalisia merkityksiä, myös niiden suhdetta hyvinvointiin. Luvussa *Luonto hyvinvointikysymyksenä* tarkastelen

luonnon ja hyvinvoinnin suhdetta hyödyntäen psykologian professori Kalveli Korpela tekstiä *Ympäristö ja positiiviset tunteet* (2008), joka käsittelee ympäristön ja hyvinvoinnin kytköksiä.

Näiden lähteiden myötä pyrin rakentamaan monitieteelliseen tutkimukseen perustuvan katsannon maallemuuttajien luontosuhteen merkityksiä tulkitsevasta tutkimuksessani. Pyrin tuotetun tieteellisen tiedon myötä omaksumaan tutkimukseni kannalta tärkeitä näkökulmia erityisesti kulttuuriperinnön ja estetiikan kenttään liittyen. Tarkoitukseni on soveltaa tuotettua tutkimustietoa aineistossani esiin nouseviin näkökulmiin luoden vuoropuhelua tieteellisen kentän ja aineistossani esiintyvän käytännön kokemuksen välillä. Edellä olen maininnut tutkimukseni keskeisiä ajattelijoita ja kirjallisia lähteitä, mutta niiden lisäksi olen tukeutunut useisiin muihin tutkittuun tietoon perustuviin lähteisiin, jotka pyrin esittelemään tekstin ohessa.

2 Koti maalla

2.1 Eletty ja asuttu paikka

Aluetieteen yliopistolehtori Ilkka Luodon mukaan maaseutu esitetään mediassa läpinäkyvänä ja hahmottomana ilmiönä, joka rakentaa kuvaa maaseudusta kuolleena syrjäkylänä ja toisaalta hyvänä ja puhtaana elämisen paikkana. Keskustelun taustalla vallitsee ajatusmalli, jonka mukaan maaseutu on kaupungistuneen yhteiskunnan imago- ja hyvinvointiresurssi, ei tunnistettava tai arvokas itsessään.³⁴ Maallemuuttajien kerronta aineistossani kuitenkin rakentaa maaseudulle merkityksiä, jotka painottavan maaseutualueiden itseisarvoa. Maaseutu näyttäytyy aineistossani ennen kaikkea asuttuna alueena, joka koetaan kiintymystä herättävänä, luontosuhdetta vaalivana ja hyvänä asumisen paikkana. Tarkastelen käsillä olevassa luvussa aineistossani ilmeneviä elementtejä, jotka rakentavat kiintymystä asuttua paikkaa kohtaan. Luku sisältää kauneuteen, maisemaan, menneen ajan tuntemiseen sekä paikan henkeen kytkeytyviä teemoja.

Yksi merkittävin sana, jolla maaseutu ympäristöä aineistossani kuvaillaan, on kauneus. Maaseudun kauneus perustuu aineistoni perusteella erityisesti luontoympäristön runsauteen. Luonnon kauneus koostuu fyysisestä todellisuudesta kuten kasveista, eläimistä ja syklisistä muutoksista, mutta myös aineettomista tekijöistä, kuten rauhasta, vapaudesta, hiljaisuudesta ja luonnon ihmeellisyydestä. Kauneuden kokemissa ei ole kyse siis pelkästä visuaalisesta ulottuvuudesta, vaan moniaistillisten havaintojen yhdistymisestä omaksuttuun tietoon ja ymmärrykseen. Aineistoni perusteella maallemuuttajat ihastuvat ja hämmästyvät yhä uudelleen tietoa ja aistimista vaativasta luonnon uusiutumiskyvyn havaitsemisesta ja monista muista luontoympäristöön kytkeytyvistä ilmiöistä. Valinta elää luontorikkaassa maaseutu ympäristössä voidaan aineistoni pohjalta tulkita jopa valinnaksi elää kauneuden etusijalle asettavaa elämäntyylä.

”Olen aina liikkunut paljon luonnossa. Mutta nyt kun luonto on lähellä, pystyn helpommin tutustumaan erilaisiin paikkoihin luonnossa. Suomen luonnon monipuolisuus ja kauneus yllättää edelleen lähes päivittäin. Vietän vapaa ajastani suurimman osan luonnossa.”³⁵

”Nautin täällä elämästä kaikella tavalla enemmän. Rauha ja kauneus on kaikkialla.”³⁶

---

³⁴ Luoto 2018, 82.

³⁵ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 23.

³⁶ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 38.

Sepänmaan mukaan kauneus on esteettinen arvo, jonka myötä määritellään ympäristön arvoa ja laatua³⁷. Maaseutuun viitataan aineistossani kauneuden rinnalla hyvänä asumisen paikkana, jonka laatuun³⁸ luontoympäristöllä koetaan olevan positiivisia vaikutuksia. Kauneuden kohtaaminen asuinpiirissä lisää kokemusten mukaan arjen mielekkyyttä. Vaikka aineistoni ilmentää jaettuja käsityksiä ympäristön kauneudesta, on kokijan rooli esteettisen kokemuksen äärellä tärkeä. Kokemuksen rakentumiseen vaikuttaa kokijan henkilökohtainen suhde tarkasteltavaan kohteeseen esteettisten kokemusten sosiaalisesta luonteesta huolimatta³⁹. Olemassa oleva kulttuuri vaikuttaa siihen mitä pidetään kollektiivisella tasolla hyvänä ja kauniina, mutta esteettinen kokemus rakentuu myös suhteessa henkilökohtaiseen tietoon, moraalisiin käsityksiin, arvomaailmaan ja elämäkokemukseen⁴⁰.

Luonnon kauneuden arvostaminen heijastuu aineistossani maiseman ihailuun. Maaseutumaisista ja luontorikasta maisemaa kuvaillaan aineistossani ennen kaikkea kauniiksi, ja sen tarkkailusta arkisten toimien lomassa nautitaan. Ihmisen kokemusmaailman henkilökohtaisuus ilmenee muiden kokemusten tavoin maiseman kokemisessa⁴¹, mutta toisaalta aineistossani esiintyy monia ympäristöön kohdistuvia jaettuja esteettisiä elementtejä ja arvoja. Erityisesti pellot ja metsä mielletään maalaismaiseman rikkaudeksi, jotka näyttäytyvät samalla maaseutumiljöön tunnusomaisina piirteinä. Ihmisen liiallinen jälki luonnossa mielletään monessa tilanteessa maiseman esteettistä arvoa laskevana, mutta siitä huolimatta esimerkiksi työn touhussa pellolla lipuva puimuri on tervetullut lisä maisemaan ilmentäen ihmisen ja muun luonnon rinnakkaineloa.

”Minusta on hienoa syksyllä, kun vilja alkaa olla kypsää korjattavaksi ja kun sitten puinti alkaa. Myös kevään kylvöt ovat hienoa katseltavaa, kun traktorit ja linnut pyörivät kylvetyillä pelloilla. Kerran aamuvarhaisella, kun olin menossa töihin pellollamme kettu seurasi viittä jänistä ja nämä lähtivät kaikki vähän eri suuntaan - siinä oli hölmistyneellä repolaisella edessä vaikea valintatila.”⁴²

”Pihapiirimme on kuin pala taivasta, uskomattoman kaunis järvimaisema vuodenvaihteluineen”⁴³

”Vapaus lähteä kotipihaan minne suuntaan tahansa ja on saman tien luonnon rauhassa, on mielestäni ihanaa, kuten myös peltomaisema, jota saan keittiön ikkunasta katsella ja terassilta arkipuuhiien lomassa.”⁴⁴

---

³⁷ Sepänmaa 1991, 63.

³⁸ Ympäristön laatuun vaikuttavia tekijöitä aineistossani on kauneuden ohella esimerkiksi puhtaus, tila ja rauha.

³⁹ Naukkarinen 2011, 62.

⁴⁰ Kajanto 2004, 61.

⁴¹ Saastamoinen 2003, 54.

⁴² Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 3.

⁴³ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 73.

⁴⁴ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 52.

Kunniantohtori Martti Linkolan mukaan maaseutumaisemassa on kyse ihmisen ja luonnon rinnakkaiseloa ilmentävästä kulttuurimaisemasta, joka on syntynyt pitkien historiallisten tapahtumaketjujen tuloksena. Maaseutumaisemassa ihmisen ja luonnon jäljet yhdistyvät niin, että niiden keskinäistä vallitsevuutta voi olla vaikea määritellä. Maisema koostuu elollisista ja elottomista aineksista muuttuen yhä jatkuvasti luonnonlakien ja ihmisen toiminnan sanelemana. Maiseman kokeminen ja arvottaminen on pääasiallisesti henkilökohtaisiin havaintoihin pohjautuva kokemus, vaikka Linkolan mukaan maiseman arvoille voi myös löytää kulloiseenkin ajalliseen ja paikalliseen kulttuuriin sidonnaisia objektiivisia kriteerejä. Kulttuurilla on taipumus vaikuttaa yksilön omaamaan tapaan tarkastella ja arvottaa olemassa olevaa maisemaa. Tarkastelun myötä voi havaita ympäristön kokonaisuudessa, mutta kulttuurisesti omaksutut käsitykset ja tiedot ohjaavat huomion kiinnittymistä ja vaikuttavat syntyvien tulkintojen muodostumiseen.⁴⁵

Linkolan mukaan maiseman esteettisen arvottamisen ilmiötä voidaan pitää kulttuurisen kehityksen tuloksena. Lapsi ei tarkastele maisemia esteettisinä kokonaisuuksina, ja osassa maailman kulttuureita maiseman tarkastelu kytkeytyy lähinnä käytännöllisiin ja ekologisiin arvoihin. Suomalaisessakin kulttuurissa erämaaiseman ihailuun havahduttiin vasta 1800-luvun lopulla taiteellisen kehityksen myötä. Sen sijaan maaseudun kulttuurimaisemien arvostamisella on pitkät juuret, sillä ihmisen riippuvuus viljelymaista on syventänyt suhdetta maaseutumaiseen maisemaan. Kulttuurisesti rakentuneet ja omaksutut maisema-arvot vaikuttavat osin alitajuisesti myös nykyisyydessä rakkautena maaseutumaisemaa kohtaan, vaikka perinteinen maaseutumaisema onkin ajan saatossa muuttunut tehostamisen ja suurten teknologisten rakennelmien vaatimuksen alla.⁴⁶

Ymmärrys maiseman monimutkaisista sisällöistä ja niihin kytkeytyvistä prosesseista vaikuttavat maisemakokemukseen⁴⁷. Pauline von Bonsdorffin mukaan maiseman kokemiseen vaikuttaa ympäristöön sidotut kertomukset, selitykset ja taustatiedot, jotka vaikuttavat edelleen maiseman ymmärrettävyyteen ja viehätukseen. Esimerkiksi viljelty pelto on ilmeikäs, toimintojen, pyrkimysten ja arvojen kokonaisuus ihmiselle, joka tuntee viljelyn vaiheita ja toimintoja osaten näin ollen lukea kohdattua peltomaisemaa. Mahdollisuus eläytymiseen ja osallisuuden tuntemiseen maisemaa tarkkaillessa vaikuttavat sille annettuihin merkityksiin ja esteettisiin arvoihin.⁴⁸ Maiseman elämyksellinen ja merkityksellinen kohtaaminen vaatii siis kulttuurista taitoa ympäristön tulkintaan liittyen.

---

⁴⁵ Linkola 1981, 119.

⁴⁶ Linkola 1981, 120 & 144.

⁴⁷ Linkola 1981, 119.

⁴⁸ von Bonsdorff 2009, 97.

Sepänmaa korostaa, että erityisesti kotiseudun maisemat ovat luonteeltaan yksityisiä niiden toimiessa henkilökohtaisina mielenmaisemia⁴⁹. Kotiseudun maisemat toimivat tapahtumapaikkoina eri elämänkänteille ja arjentoiminnoille, joiden myötä niille muodostuu kokijan kannalta henkilökohtaisesti tärkeitä merkityksiä. Kiintymys maisemaa ja arkista elämää ympäröivää luontoa kohtaan korostuu aineistossani kokemuksena siitä, että koti ei rajoitu pelkkään asuinrakennukseen, vaan se pitää sisällään ympäröivää luontoa ja koko pihapiirin. Kotiseudun luontomaisemat muodostuvat aineistossani tärkeiksi paikoiksi, jotka mielletään jopa sielunmaisemina. Lähellä asuttua paikkaa tai sen yhteydessä sijaitsevat luonnon tilat muodostuvat aineistossani elämisen myötä tärkeiksi, kiintymystä herättäväksi paikoiksi, joiden äärellä vietetään mielellään aikaa.

“Kotiympäristöni koostuu pelloista, korkeasta kallioalueesta, erityyppisistä metsistä sekä vesistöistä. Kotiseutuni henkii vapautta ja siellä on hyvä hengittää ja rauhoittua. Tämä heijastuu ihmisiin positiivisesti.”⁵⁰

”Tilaa on ympärillä. Naapurit näkyvät ikkunasta, mutta lähimpään naapuriin on matkaa pari sataa metriä. Kotini lähellä on joki, joka on sielunmaisemani. Siellä vietän paljon aikaa.”⁵¹

Elämä maaseudulla luontoympäristön keskellä mielletään aineistossani vapauttavaksi. Vapauden aineistossa voi tulkita viitattavan mahdollisuuksiin itsensä toteuttamiseen ympäristön ja maiseman osana sekä kykyyn tehdä toteuttamiskelpoisia ja mielekkäitä valintoja omassa arkisessa kotiympäristössä. Vapaus näyttäytyy aineistossani luonnon tilojen tuomien mahdollisuuksien ohella eräänlaisena mielentilana. Luonnon äärellä on mahdollisuus irrottautua kulttuurin luomista normeista ja ilmaista itseään rohkeammin, voi heittäytyä vaikka ilkosilleen niin halutessaan. Vapauden kokemusta korostavat asuinympäristöstä alkavat luonnon tilat ja erityisesti oma metsä. Oma asuinpiiriä ympäröivä luonto mahdollistaa luonnon tiloihin pääsyn ilman, että sen äärelle täytyy erikseen lähteä. Kulkeminen luonnossa mielletään kahleettomana ja vapauttavana kokemuksena ja luonnon äärellä vietetty aikaa kuvaillaan aineistossani aidoksi ja arvokkaaksi.

”Kyllä, saan olla rauhassa eikä kukaan häiritse. Voin esim. oleskella alasti omassa pihassa sen häiritsemättä ketään”⁵²

---

⁴⁹ Sepänmaa 2018, 16–18.

⁵⁰ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 3.

⁵¹ Aineisto: Kysymys n:o 2, vastaus n:o 2.

⁵² Aineisto: kysymys n:o 6, vastaus n:o 17.

“Vapaus lähteä kotipihasta minne suuntaan tahansa ja on saman tien luonnon rauhassa, on mielestäni ihanaa, kuten myös peltomaisema, jota saan keittiön ikkunasta katsella ja terassilta arkipuuhiien lomassa.”⁵³

“Kun on pieni pläntti omaa metsää, oma ranta pienen rauhaisan järven rannalla ja hiekkatiet, tuntee olevansa vapaa. Mahtavat metsäpolut kävellä päivittäin koiran kanssa. Naapurin hevosella ratsastus pitkin maita ja mantuja.”⁵⁴

Haila ja Lähde nostavat esiin länsimaista ajattelua hallinneen käsityksen, jonka mukaan luonto on nähty kulttuurin ulkopuolisena ehtona ja rajoitteena. Näin ollen vapautumiseksi on koettu irrottautuminen luonnon pakoista, sen ehdottomista ja peruuttamattomista lainalaisuuksista.⁵⁵ Raymond Williamsin mukaan luontoa onkin historian saatossa tarkasteltu kulttuurista erillisenä, jopa sen vastakohtana, joka on johtanut lopulta pikemminkin kahlitseviin kokemuksiin kuin vapauteen. Sen sijaan luonnon kohtaamisesta ja yhteydestä luontoon voi syntyä myös vapauttavia kokemuksia, kun luontoa tarkastellaan kaikkialla läsnä olevana todellisuutena ihmisestä erillisen olennon sijasta.⁵⁶ Vapauttavan luonnon kohtaamisesta tekee kokemus tulemisesta osaksi suurta kokonaisuutta, joka toimii ihmisen ja koko elollisen maailman olemassaolon perustana.

Vapauttavaan kokemukseen liittyy boheemiksi kuvailtu elämäntyyli, joka mahdollistaa elämisen ilman kaupunkimiljöölle ominaiseksi miellettyä suorituskeskeistä ja kiireistä kulttuuria. Pukeutuminen tai auto ei viesti varallisuudesta, lasten leluja ei ole kiire kerätä pihapiiristä leikkien päätteeksi, eikä ulkovea välttämättä lukita päivän ajaksi. Myöskään ajan kulumisen merkit eivät tunnu juuri haittaavan aineistoni maallemuuttajia, vaan päinvastoin patinan kaltainen kuluminen voidaan kokea myös tunnelmallisena ajan kerrostumana, joka ei ole ristiriidassa paikan täydellisyyden kanssa. Keskenäisyys mielletään hyväksyttäväksi osaksi elettyä arkea, ja toisaalta ympäröivä luonto tarjoaa puitteet rauhoittumiseen ja palautumiseen stressaavankin elämänvaiheen keskellä. Mennyt aika ja perinteet koetaan aineistossani arvostettaviksi asioiksi, joita halutaan myös vaalia omassa asuinpiirissä.

“Tällä hetkellä taloni muistuttaa varastoa, kun ei ole ollut kiire järjestää raskaan muuton jälkeen. Henki on siis varsin boheemi. Vapauttava.”⁵⁷

---

⁵³ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 52.

⁵⁴ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 12.

⁵⁵ Haila & Lähde 2003, 19.

⁵⁶ Williams 2003, 43–36.

⁵⁷ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 8.

”Olemme remontoineet taloa sen hankinnasta asti ja edelleen remontti/asettuminen on suurelta osin kesken. Tärkeimmät, tulisijat, ovat kuitenkin tehty ensimmäisenä valmiiksi. Takka- ja leivinuunin lämpöön istuminen, vanhojen hirsiseiniä ympäröimänä ei muuta kaipaakaan. Edes keskeneräistä ei haittaa, kun asumaan pystyy. Aina löytyy tekemistä ja pääsee metsän rauhaan”⁵⁸

Ajallinen kerroksellisuus nousee aineistossani esiin myös ympäristöön, paikkaan ja rakennuksiin kytkeytyvien perinteiden sekä menneen ajan tuntemuksena. Menneen ajan tuntemisesta muodostuu paikkaa asuttavan yhteisön piirissä perintöä, joka rakentaa yhteyttä menneisyyden, nykyisyyden ja mahdollisen tulevaisuuden välille. Erityisessä roolissa perintö on tilanteissa, joissa sama asuinrakennus on periytynyt suvun sukupolvelta toiselle. Menneisyyden tuntemus tuo asumiseen merkityksellisyyttä ja syvyyttä rakentaen jatkuvuudentunnetta sukupolvien välille. Tunnetun historian kautta asuttu paikka saa ympärilleen tarinoita, jotka tekevät siitä mielenkiintoiset ja omalaatuisen. Aineisossa korostuu ajatus siitä, että vanhaa tunnelmaa ja perinteitä halutaan vaalia ja paikassa pyritään asumaan ja elämään ajan monikerroksellisuutta kunnioittaen.

”Kotiympäristössä merkityksellisintä on sukupolvien välinen jatkumo jo edesmenneisiin, sillä asun lapsineni ja puoliso, sukutilalla.”⁵⁹

”Täällä parin hehtaarin järvenranta tontilla metsän laidalla sopivan kokoinen isoäidin peruja oleva pyöröhirsitalo, joka on remontoitu nykypäivään jättäen vanhaa tunnelmaa.”⁶⁰

”Talo on rakennettu 50-luvun alussa, ja haluan elää 50-lukua täällä. -- Talon historia on tullut minulle tutuksi ja olen saanut tietoa täällä eläneistä ihmisistä. Se merkitsee minulle tosi paljon.”⁶¹

Anne-Mari Forssin mukaan ymmärrys paikan historiallisesta ulottuvuudesta rakentuu kirjoituksista, puheista ja käsityksistä menneestä elämästä. Menneeseen aikaan ei pääse sen ulkopuolisen luonteen vuoksi paikkakokemuksen myötä suoraan käsiksi, mutta tavoitetun tiedon ja ymmärryksen myötä se ilmenee nähtävillä olevissa menneen ajan jäljissä, kuten arkkitehtuurissa, valokuvissa ja kertomuksissa. Menneeseen aikaan tutustumisen myötä paikalle kehittyy ajallista syvyyttä, historiallisia ulottuvuuksia ja se saattaa toimia asukkaidensa kollektiivisena muistina eri tapahtumille, ajanjaksoille ja tunne-elämyksille. Ajansaatossa asuttu paikka jatkuvasti muuntautuu uusiin tarpeisiin ja mieltymyksiin sopivaksi, mutta siitä huolimatta menneisyys ei katoa, vaan kulkee mukana asumisen eri aikoina.⁶²

---

⁵⁸ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 70.

⁵⁹ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 18.

⁶⁰ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 12.

⁶¹ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 11.

⁶² Forss 2007, 84.

Luonnon kauneus, kulttuurimaisema, vapauden kokemus ja menneen ajan tuntemus ovat aineistossani paikan hengen ja tunnelman rakennuspalikoita, jotka muovaavat asustusta paikasta persoonallisen ja asuttajalleen erityisen⁶³. Forss korostaa, että paikkaan kytkeytyvä tunnelma ja henki pyrkivät ilmaisemaan asuttuun paikkaan liittyvää omanlaista identiteettiä ja luonnetta vaikuttaen paikan kokemuksellisuuteen. Paikan henkeä voi kuvailla näkymättömäksi voimaksi, joka vaikuttaa paikkaan ja paikkakokemukseen.⁶⁴ Tunnelma voidaan puolestaan tulkita subjektin ja objektin väliseksi todellisuudeksi, jonka aistiminen vaatii konkreettisen tilan muodostuen siellä olevista merkityksellisistä elementeistä. Paikan hengen ja tunnelman ero on siinä, että henki mielletään pysyväksi osaksi paikan identiteettiä, kun taas tunnelma on pintapuolisempaa ja muokattavissa olevaa.⁶⁵ Paikan kokemuksellisuus on ihmisen tulkintaan pohjautuvaa, jolloin ihmisen henkilökohtaiset arvot, asenteet ja mielentila vaikuttavat lopullisen tunneperäisen tulkinnan muodostumiseen⁶⁶.

*”Tunnen oloni täällä hyväksi. En haikaile muualle, kuten ennen tein. Olen oppinut hieman hitaampaan elämään.”*⁶⁷

*”Perinteinen maalaismaisema: rintamiestalo järvenrannalla, peltonäkymää ja metsä on vieressä.”*⁶⁸

Forssin mukaan asumisesta puhuttaessa viitataan tarkemmin ottaen ihmisen pysyvään ja suojattuun viipymiseen paikkaan, jossa vallitsee ihmisen identiteetin rakentumiseen vaikuttava vuorovaikutussuhde. Paikka vaikuttaa ihmisen identiteettiin, mutta myös ihminen vaikuttaa vääjäämättä paikkaan jättäen sinne jälkiä itsestään ja omasta elämästään. Ihmiset siis luovat paikkaa asumalla samalla tullen asumisen myötä paikan osallisiksi. Paikan kokeminen ei ole vain visuaalinen kokemus, vaan siinä korostuu ihmisen koko ruumis ja aistimaailma. Asuttu paikka ei ole pelkkä tapahtumakulissi, vaan elävä kokonaisuus, joka muuttuu ja kehittyy ihmisen elämän mukana. Asuttuun paikkaan kytkeytyy mielikuvia, mahdollisuuksia sekä ajan kuluessa rakentuvaa historiaa.⁶⁹

Massakommunikaation, nopeiden liikennevälineiden ja monikansallistuneiden kaupallisten suuryritysten kehityksen myötä ihmisen ja asutun paikan välisen sidoksen on havaittu vuosien saatossa heikenneen⁷⁰. Aineistossani kuitenkin korostuu kokemus siitä, että oma paikka maailmasta on löytynyt

---

⁶³ Forss 2007, 115.

⁶⁴ Forss 2007, 119–122.

⁶⁵ Forss 2007, 110–115.

⁶⁶ Luoto 2013, 87.

⁶⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 84.

⁶⁸ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 18.

⁶⁹ Forss 2007, 15 & 78–79.

⁷⁰ Kytö, Tuorila & Leskinen 2006, 2.
& Forss 2007, 134–137.

maaseudulle muuttamisen myötä, ja asuttua paikkaan kohtaan koetaan syvää kiintymystä. Kiintymys asuttua paikkaa kohtaan rakentuu ympäristön mielekkyydestä, kauneudesta, paikan tunnelmallisuudesta ja siihen liitettävästä ajan kerroksellisuudesta. Moni vastaaja ilmaisee ajatuksen kaupunkiin paluusta olevan vastenmielinen ja lähdes mahdoton, mutta toisaalta aineistoni nostaa esiin kokemuksia myös siitä, että elämä maaseudulla ei ole kaikille soveltuvaa ja, että arkeen maaseudulla mahtuu myös ongelmia ja haasteita.

”Kaivovetemme on juomakelvotonta, sähköt katkeilevat, lumi aiheuttaa tiesulkuja, kaatuneet puut saattavat rikkoa rakennuksia tai sähkölinjoja. Kaikki täytyy tehdä itse koska ei ole talonmiestä hoitamaan asioita. En vaihtaisi silti kaupunkiin.”⁷¹

Maaseudulla elämisen ongelmat ovat moninaisia. Sähkö saattavat katkeilla, nettiyhteys kaatua, kaivovesi muuttua juomakelvottomaksi tai töihin lähteminen vaikeutua suurten lumikinosten vuoksi. Vaikka pääasiallisesti maaseudun haasteet mielettään hyväksyttäväksi osaksi muutoin antoisaa elämäntyyliä luonnon lähellä, ei maaseudulla viihtymistä ja pärjäämistä voi myöskään sen mukaan pitää itsestäänselvyytenä. Maaseutu ympäristö tuo mukanaan haasteita sekä aikaa, tietotaitoa ja energiaa vaativia arkisia askareita. Aineistossani vähemmistöön jäävän ne kokemukset, joissa luontoa ja luontoympäristöä ei koeta mielekkäänä ja elämänlaatua nostavana tekijänä, mutta siitä huolimatta aineistossani ilmenee maaseudun arkea kohtaan myös negatiivisia tunteita, joita nostan esiin tarkemmin seuraavissa luvuissa.

2.2 Arjen arvoista

Arvot kuuluvat ihmisen elämään ja identiteettiin. Ne vaikuttavat elämäntapaan luoden inhimilliselle toiminnalle periaatteita ja seikkoja, joita omilla valinnoilla ja päätöksillä seurataan ja noudatetaan. Arvot heijastuvat arkiseen elämään ja arjen lomassa tehtyihin valintoihin. Tämän luvun myötä tarkastelen asumiseen ja arkeen vaikuttuvia arvoja, jotka ovat esiintyvät aineistossani osana elämää maaseudulla. Luku nostaa esiin eettisiä, ekologisia ja myös osin esteettisiä arvoja, jotka heijastuvat eletävään arkeen ja ympäristön kokemiseen. Arvot nousevat teemana esiin aineistostani, sillä merkittävän moni kyselyyni vastannut maallemuuttaja ilmaisee kokevansa maaseutumiljöön ja luontorikkaan ympäristön vaikuttaneen omaan arvomaailmaansa. Muutokset arvomaailmassa liittyvät arvojen selkiytymiseen ja vahvistumiseen, mutta luonnon läheisyys arjessa on myös avannut uusia näkökulmia arvosidonnaisiin asioihin.

”Arvot ovat selkiytyneet ja on tullut tärkeämmäksi pyrkiä elämään niiden mukaista elämää.”⁷²

---

⁷¹ Aineisto: vastaus n:o 6, vastaus n:o 1.

⁷² Aineisto: vastaus n:o 5, vastaus n:o 35.

”Luonto on vielä enemmän auttanut huomaamaan elämän pieniä ihmeellisyyksiä ja ilonaiheita ja opettanut nauttimaan niistä”⁷³

Vaikka arvojen taustalla vaikuttavia seikkoja voi sellaisenaan olla vaikea tunnistaa, merkittävä osa kyselyyni vastanneista maallemuuttajista kokee lisääntyneen kontaktin luonnon kanssa vaikuttaneen omaan arvomaailmaan. Arvot ja arvoristiriidat aineistossa korostuvat elämäntapaan ja -valintoihin kytkeytyvien pohdintojen äärellä. Luonto on monelle arvokas asia elämässä, mutta asuminen maaseudulla edellyttää monen kohdalla esimerkiksi auton omistamista ja käyttämistä, sillä välimatkat ovat pitkiä julkiset kulkuyhteydet usein heikkoja. Myös öljylämmitys ja lihansyönti ovat ilmiöitä, jotka voivat kasvattaa maaseutuasumisesta koituvaa hiilijalanjälkeä, mutta aineisto rakentaa myös käsitystä siitä, että omaan arkeen pyritään omaksumaan kestäviä ratkaisuja. Kaupunkiasumiseen verrattuna maaseudun etuna ekologisen elämän kannalta nähdään mahdollisuus elää luonnon rytmin mukana hyödyntäen sen antimia ja tiloja esimerkiksi ravinnonhankintaan liittyen.

”Maalla asuminenhan on syntiä, jos katsotaan hiilijalanjälkimittareita, kun täällä ei pärjää ilman autoa ja on öljylämmitystä, syödään lihaa ja maitotuotteita ym. Siinä on pienoinen ristiriita luontoihmisellä, mutta en anna sen häiritä liikaa.”⁷⁴

”Ei ole muuttunut, olen aina ollut luonnonsuojelija, viherpiipertäjä, suvakki, mitä haukkumanimiä vaan on tälle ihmisryhmälle keksitty. Nyt vain on mahdollisuus olla mukana vuodenkierrossa omalla tilalla”⁷⁵

Selkeää eroa kaupunki- ja maaseutuasumisen ekologisuuden välillä ei ole kyetty tunnistamaan edes tieteellisin tutkimuksin. Kaupunkiasumisen ekologisuutta on usein korostettu suhteessa maaseutuasumiseen, mutta esimerkiksi Levón-instituutin ja Vaasan yliopiston tekemä tutkimus osoittaa, että maaseutuasuminen ei jää ekologisuuden kannalta kaupunkiasumisen varjoon⁷⁶. Maaseudun tavoin kaupungeissa on lyhyiden välimatkojen ja tiiviin asutuksen rinnalla omat ekologiset varjopuolensa, jotka liittyvät esimerkiksi lämmitykseen ja kulutustottumuksiin⁷⁷. Hannu Kytön ja Leena Aaltolan maallemuuttajien elämäntapoja ja maallemuuton muutoksia tarkastelleessa tutkimuksessa nousee puolestaan esiin, että ekologisemman elämäntavan tavoittelu on vaikuttanut maallemuuttopäätökseen noin kolmannekseen harvaan asutulle maaseudulle muuttaneista ihmisistä.

---

⁷³ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 28.

⁷⁴ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 10.

⁷⁵ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 69.

⁷⁶ Siirilä et. alt. 2013, 105.

⁷⁷ Siirilä et. alt. 2013, 105–107.

Valtaosa maallemuuttajista kokee, että olosuhteet ekologisen elämäntavan toteuttamiseen ovat maaseudulla kaupunkia paremmat.⁷⁸

Ekologisuus otetaan aineistoni perusteella huomioon maaseudun arjessa pyrkimällä hyödyntämään luonnon antimia, tekemällä itse ja suojelemalla lähiluonnon monimuotoisuutta. Ekologiseen elämäntapaan pyrkiminen ja luonnon kestävä hyödyntäminen tiivistyvät ajatukseen omavaraisuudesta. Usea maallemuuttaja kertoo aineistossani kiinnostuksestaan omavaraista elämäntapaa ja ideologiaa kohtaan. Monelle kyselyyni vastanneelle ajatus omavaraisuudesta on vasta pitkälti unelma, mutta myös moni on jo arjessaan päätenyt tekemään omavaraista elämäntyyliä tukevia ratkaisuja. Jo sienestyksellä ja marjastuksella on rooli omavaraisuuteen pyrkivässä elämäntavassa, mutta aineistoni rakentaa kuvaa siitä, että omavaraiset ratkaisut vaativat toteutukseen myös tietotaitoa, tiloja ja aikaa etenkin eläintenpidon kohdalla. Usea maallemuuttaja kertoo panostavansa kestäväan rinnakkaiseloon luonnon kanssa pyrkimällä omien resurssiensa mukaisesti tuottamaan omaa ravintoaan pienviljelyllä, keräilemällä metsästä villiyrtejä, marjoja ja sieniä, pitämällä kotieläimiä, kalastamalla, metsästämällä ja tekemällä polttopuita omiin tarpeisiin.

”Navetassa meillä on kolmisenkymmentä kanaa ja pari lihakania. Kaksi koiraa (toinen on hirvikoira ja toinen noutaa sorsat ja ajaa jänistä). Pari kissaa työskentelee tuholaiistorjunnassa. -- Syömmme pääasiassa itsekasvatettua ruokaa sekä riistaa ja kalaa.”⁷⁹

”Pyrimme olemaan omavaraisia. Kasvatamme perunan itse. Viljelemä mansikkaa omii tarpeisiin. Kasvihuoneessa kasvavat tomaatit, kurkut ja yrtit. Talvella aloitamme päivän uuninlämmityksellä. Talossa puulämmitysinnostus ja lisäksi sähkölämmitys. Syksyllä keräämme marjat talteen ja sienestämään. Liikumme luonnossa päivittäin. Teemme metsätöitä myös, keräämällä puita, joista saamme tehdyksi halkoja itsellemme. Rytmitämme päivää. Työtä lepoa ruokailua liikunta ja yhdessä oloa.”⁸⁰

Ympäristöpolitiikan emeritusprofessori Pertti Rannikon mukaan omavaraisuudessa on kyse elämäntyylistä, joka on mahdollisimman vähän riippuvainen yhteiskunnallisista rakenteista ja kodin tai yhteisön ulkopuolisista resursseista. Perinteiseen omavaraasideologiaan kuuluu kuluttamisen vähentäminen. Luonnon antimia hyödynnetään ja hyödykkeitä pyritään tekemään itse. Maaseudun ympäristö tarjoaa tilaa toteuttaa ekologisesti kestäviä ihanteita ja mahdollistaa pienimuotoisemman ja yksinkertaisemman elämäntavan ilman massiivisia yhteiskunnallisia rakenteita. Omavaraisessa elämäntyyliä on kyse myös perinteiden jatkamisesta, sillä menneiltä sukupolvilta opittu ja omaksuttu

---

⁷⁸ Kytö & Aaltola 2006, taulukko 39.

⁷⁹ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 74.

⁸⁰ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 22.

tieto maan pienviljelystä ja itse tekemisestä ovat omavaraisen elämäntavan kannalta arvokkaassa asemassa. Omavaraisuus ja itse pärjääminen ovat historiassamme ollut elinehto, jonka myötä on syntynyt monia yhä relevantteja tapoja tehdä ja toimia.⁸¹

Aineistoni perusteella omavaraisuus merkitsee monelle ihmiselle vapautta, mutta se antaa myös tunnetta turvallisuudesta. Omavaraisen elämäntyylin myötä oma elämä on yhä enemmän omassa käsissä ihmisen kyetessä tuottamaan ravintoa ja muita hyödykkeitä elämän perustarpeiden ylläpitoon. Kokemuksissa korostuu ajatus siitä, että omavaraisen elämäntavan myötä otetaan vastuu omasta elämästä ja näin ollen omistetaan itse oma elämä. Turvallisuuden tunnetta korostaa se, että itse tuotettu ravinto tulee läheltä ja sen alkuperästä, esimerkiksi kasvatusvaiheessa käytetyistä lannoitteista, voi olla täysin tietoinen. Itse tuotettu ravinto mielletään myös kaupan vihannesosaston valikoimaa terveellisemmäksi vaihtoehdoksi.

”Olen alkanut ajattelemaan enemmän hyvinvointiani ja esim. ruokailutottumuksiani. Haluan kasvattaa itse mahdollisimman paljon kasveja, ja olla näin hieman omavaraisempi.”⁸²

”Isot kasvihuoneet, jossa kasvatetaan omaa ruokaa ja myytävää myös. Paljon töitä ja kova, mutta iloisesti tehdään. Me omistetaan elämäämme, ollaan täysi vapaa.”⁸³

Modernin suomalaisen omavaraiskulttuurin eräänlaisena oppi-isänä voidaan pitää omavaraiskulttuuria ja -filosofiaa kehittänyttä Lasse Nordlundia. Nordlundin kiinnostus omavaraisuutta kohtaan kasvoi hänen koettuaan 1980-luvun puolivälin jälkeen kykenemättömyyttä yhteiskunnallisesti normitetun elämän ja arvomaailman omaksumiseen. Nordlund päätyi elämään muutamalla kymmenellä eurolla vuodessa erkaantuen valtavirralla olevasta rahataloudesta ja kulutusyhteiskunnasta. Nordlundille omavaraisuus merkitsee ennen kaikkea omatunnon vapautta, vastuuta ja moraalialia.⁸⁴ Moni maallemuuttajista pyrkii arjessaan pikemminkin ”omavaraisteluun”, kuin täydelliseen äärimmilleen vietyyn omavaraiseen elämäntapaan, mutta siitä huolimatta Nordlundin ideologia nostaa esiin omavaraiskulttuurin keskeisiä piirteitä. Keskiössä on elämäntapa, joka mahdollisimman vähän harmia luonnolle aiheuttamalla pyrkii antamaan jälkipolville perinnöksi terveen elinympäristön ja luontosuhteen⁸⁵.

---

⁸¹ Rannikko 2022, 68–69.

⁸² Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 76.

⁸³ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 62.

⁸⁴ Nordlund 2009, 3.

⁸⁵ Nordlund 2009, 8.

Aineistossa nousee esiin ajatus siitä, että elämä luonnon lähellä on vaikuttanut pienten perusasioiden arvostuksen lisääntymiseen. Luontoon panostamisen rinnalla energiaa halutaan laittaa entistä enemmän omaan hyvinvointiin ja omanlaisen elämän toteuttamiseen. Aika, läsnäolo ja luonnon kohtaaminen ovat muuttuneet merkityksellisiksi asioiksi arjessa. Muutokset ajankäytössä heijastuvat myös kulutustottumuksiin. Merkittävän moni maalle muuttanut kokee kuluttamisensa vähentyneen. Entistä vähemmän huomiota kiinnitetään esimerkiksi siihen, millaiset vaatteet ovat juuri parhailaan muodissa, jonka myötä varsinainen shoppailu on menettänyt merkitystään. Maallemuuttajien kokemuksissa korostuu ajatus siitä, että elämyksiä ja tyytyväisyyttä on mahdollista hakea tavallisista arkisista ja jo käsillä olevista asioista.

”Hyvinvointi lisääntyy. Arvot menneet uusiksi. Lähijärven rannalla, puuta halatessa, syke laskee ja kroppa rentoutuu. Ajatus vapaa-ajan käytöstä, on muuttunut, jos ennen lähti kaupunkiin shoppaileen, niin nyt mieluummin metsäretkelle.”⁸⁶

”Olen muuttunut rauhallisemmaksi. En välitä käydä shoppailemassa. Vanha kuluneet vaatteet ovat parasta päälle pantavaa ja viihdyn niissä.--. Arvomaailmani on muuttunut. Ennen piti ostaa kaikkea, nyt en välitä sellaisesta.”⁸⁷

Tahtotila luonnon säilyttämistä ja vaalimista kohtaan heijastuu pelkoon lähiluonnon menettämisestä kohtaan. Yksi suurimmista peloista maaseudulla asuessa on aineistoni perusteella ihmisen jättämät jäljet luonnossa. Lisääntynyt matkailu, roskaavat ihmiset, luontokato, kaivokset ja erityisesti metsähakkuun herättävät voimakasta huolta. Pelkoa koetaan erityisesti lähiluonnon tuhoutumisesta, likaantumisen sekä ekosysteemien ja luonnon moninaisuuden kärsimisestä. Metsähakkuut vaikuttavat kotia ympäröivään maisemaan ja sen myötä asuinpaikan tunnelmaan, luonnossa liikkumiseen ja mielipaikkoihin. Pahimmillaan lähikallioon perustettu kivilouhimo ja rakennusjätteiden sijoituspaikka aiheuttaa esteettisten ongelmien rinnalla vakavia terveysriskejä. Myös ilmastonmuutos ja sitä myötä ekosysteemien ja maiseman kokemat muutokset koetaan huolestuttavina.

”Pelkoa koen vain siitä, että kotikalliolleni haetaan parhailaan lupaa kivilouhimolle sekä rakennusjätteiden sijoitukseen. Tämä veisi monta hehtaaria korkeasta kalliosta ja aiheuttaisi eliöstölle suurta häiriötä räjäytyksineen sekä murskaamisineen ja terveysriskejä pölyn sekä raskasmetallien leviämisen myötä.”⁸⁸

---

⁸⁶ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 40.

⁸⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 22.

⁸⁸ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 1.

”Asun keskellä metsää, korkean kallion kupeessa. Vain muutama naapuri, ei kunnallistekniikkaa. Rauhallista, hiljaista ja paljon luontoa. Nämä samat asiat olivat ja ovat edelleen minulle kaikkein tärkeimpiä. Valitettavasti metsänomistajat eivät ole samaa mieltä vaan hakkaavat arvokasta aarnimetsää ympäriltämme.”⁸⁹

”Vihaan ihmistoiminnan jälkiä luonnossa, koska yleensä ovat järeitä. Aukkohakkuun jälkeen pitää etsiä uusi metsä, ja nyttemmin parhaat paikat ovat kilometrien päässä.”⁹⁰

Aineistossa korostuu ajatus siitä, että tiettyjä henkilökohtaisia mielipaikkoja ja luonnon mielenkiintoisia kohteita halutaan yleisen luonnon turvaamisen ohella säilyttää suvun seuraaville jäsenille. Sen lisäksi, että luonnolla on tärkeä rooli koko ihmislajin olemassaolon kannalta, luonnon kohteet toimivat tärkeinä elämän kiinnekohtina ja muistin paikkoina, jotka rakentavat yhteyttä sukupolvien välille. Luonnonpaikkoja kohtaan koetaan kiintymystä ja syviä tunteita. Tunteet luonnon kohtaamisen äärellä synnyttää mahdollisuuksia esteettisille kokemuksille. Esteettiset kokemukset herättävät puolestaan uusia voimakkaita ja tärkeitä tunne-elämyksiä, jotka vahvistavat yhteyttä luontoon. Luontokohtaisen katoaminen tai köyhtyminen herättää voimakkaita surun- ja pelonsekaisia tunteita, vaikka toisaalta luonto uusiutumiskyvyllään jaksaa myös yllättää ja ihmetyttää.

”Itse omistan pienen metsä/suo/peltotilkun, jota olen innostunut hoitamaan. Että säilyisi jälkipolville isoäitini perintömaat!”⁹¹

”Liikutun nähdessäni luonnon kauneutta ja kokiessani sen voiman. Luonto antaa valtavasti ja tavallaan säälinkin ihmisiä, jotka eivät osaa kokea luontoa parantavana aarreaittana, vaan roskaavat, saastuttavat ja kuluttavat sitä surutta itseltään sekä tulevilta sukupolvilta.”⁹²

Aineistossa toistuu ajatus siitä, että ihminen itse on luontoympäristöjen pahin uhka. Roskaava, saastuttava ja tuhoava ihminen jättää jälkensä ympäristöön, eikä toiminnallaan anna luonnolle sen ansaitsemaa arvostusta. Käytännöllisen filosofian professori Juhani Pietarinen nostaakin esiin länsimaisen kulttuurin utilistisen eli ihmiskeskeisen perustan. Ihminen on yhteiskunnallisesti nähty muun luonnon yläpuolella, jopa luonnosta täysin erillisenä. Muu luonto on arvotettu pitkälti sen mukaan, mikä sen hyöty on ihmiselle. Kyse on hyötyajattelusta, jossa luonto näyttäytyy ennen kaikkea varastona ihmisen tarpeita palveleville raaka-aineille ja energialle. Näin ollen luonnon arvoa on yhteiskunnallisesti määritelty pitkälti rahassa. Vastaavanlainen äärimmilleen viety hyötyajattelu on

---

⁸⁹ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 1.

⁹⁰ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 84.

⁹¹ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 40.

⁹² Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 1.

johtanut moniin vakaviin globaaleihin ongelmiin, samalla vääristäen ihmisen käsitystä omasta asemastaan suhteessa luontoon.⁹³

Monimuotoisen ja rikkaan luontoympäristön säilyttäminen on tärkeää myös esteettisestä näkökulmasta. Haapalan mukaan positiiviset kokemukset hyvinvoivan luonnon äärellä lisäävät esteettistä herkkyyttä ja elämän mielekkyyttä⁹⁴. Utilistisesta näkökulmasta käsin voi todeta, että ympäristöä ja ekosysteemejä säilyttämällä kykenemme säilyttämään ihmisen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palautumisen ja eheytyksen paikkoja, jotka myös toimivat perustana maanpäälliselle elolle. Luontoympäristöt ja -kohteet tarjoavat vastapainoa maisemaa vallanneille tiuhaan rakennetuille ympäristöille, teollisuusalueille ja tierakennelmille. Luontoympäristö muuttuu kuitenkin väijäämättä. Yksi syy maiseman ja luontoympäristöjen esteettiselle muutokselle on ilmastonmuutos, joka herättää aineistossani huolta heikenneen luontosuhteen rinnalla.

”Nykyään ajattelen ihmisten kadottaneen yhteyden luontoon, joka on johtanut kaikenlaisiin hankaluuksiin. Jos yhteys ei olisi katkennut, uskoisin meillä olevan vähemmän ongelmia ilmaston kanssa, ylikuluttamisen, luontokadon yms yms.”⁹⁵

”Luonto on minulle tärkeä, ja mielestäni sitä pitäisi suojella enemmän. Minua huolestuttaa ilmastonmuutos.”⁹⁶

Haapala korostaa, että ilmastonmuutoksen seurauksena kokonaisia ekosysteemejä kuihtuu ja muovautuu uudelleen, vaikuttaen ihmisen kokemusmaailmaan eri ympäristöissä liikkuen. Ympäristön muuttuessa muutoksen alla ovat myös ympäristöön liittyvät kulttuuriset arvot ja merkitykset. Ilmastonmuutoksen seurauksena ympäristön muutokset saattavat olla laajuudeltaan jopa sellaisia, että ne heikentävät luontoa kohdatessa esteettisten kokemusten mahdollisuutta tai ainakin pakottavat muuttamaan ympäristöön liittyviä esteettisiä preferenssejä.⁹⁷ Ilmastonmuutoksen myötä luonnon ja ilmaston ääriolosuhteet lisääntyvät, ja jo nyt sen seurauksia on koettavissa luontoa havaitessa. Esimerkiksi kuivuuden lisääntyminen kesäaikaan on muuttanut aineistoni perustella ympäristön kokemuksellisuutta, kuten tuoksua.

”Talvimaisemat on todella kauniita. Kesä maisemat ovat myös kauniita, mutta pellot ja pientareet ovat rutikuivia nykyään, joten luonnon tuoksut ovat parhaimmillaan keväällä”⁹⁸

---

⁹³ Pietarinen 1997, 31–34.

⁹⁴ Pietarinen 1997, 43–44.

⁹⁵ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 18.

⁹⁶ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 53.

⁹⁷ Haapala 2020, 227.

⁹⁸ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 50.

Suhde luontorikkaaseen elinympäristöön on monelle maallemuuttajalle ensisijaisen tärkeä, ja heijastuu myös moniin arjen ratkaisuihin. Luontoympäristöt tarjoavat yhteyttä sukupolvien välille ja luontoon itseensä. Luontoyhteyden kokemusta vahvistaa arki, joka on sopusoinnussa luonnonarvojen kanssa. Luonto tarjoaa mielipaikkoja palautumiseen, eheytymiseen ja ajanviettoon sekä arkisia esteettisiä elämyksiä. Erityisesti esteettisesti palkitsevat ympäristöt herättävät kokijassa kiintymyksen kaltaisia tunteita, jonka myötä ne koetaan helposti yksilön tai yhteisön kannalta tärkeiksi paikoiksi. Kauniiksi koettuja luontokohteita halutaan myös säilyttää, sillä ihmisellä on taipumus suojella ja pitää huolta esteettisesti palkitsevaksi kokemiaan ympäristöjä⁹⁹. Esteettiset arvot ovat siis merkityksellisiä ympäristönsuojelun kannalta. Ossi Naukkarisen mukaan estetiikka ei tule kuitenkaan tarkastella pelkkänä välineenä ympäristön suojeluun ja siihen motivoimiseen, sillä esteettinen hyvä on itseisarvo.¹⁰⁰

2.3 Tunteiden maaseutu

Esteettisen kokemuksen äärellä koemme aina jotakin tunteenomaista¹⁰¹. Ulkopuolisena tarkkailijana on kuitenkin mahdoton sanoittaa, milloin kokemuksessa on kysymys esteettisestä elämyksestä, sillä Aarne Kinnusen mukaan esteettisessä elämyksessä ollaan henkilökohtaisen kokemuksen äärellä eikä esteettisille elämyksille ole selkeää tunnuspiirteistöä, joka erottaisi sen perustavanlaatuisesti esimerkiksi tunne- tai todellisuuselämyksestä¹⁰². Esteettiset elämykset voivat olla keskenään erilaisia, ja juuri kokemuksen henkilökohtaisuuden vuoksi yleispätevää tunnusmerkistöä on hanakala laatia. Esteettiseen elämykseen liittyy kuitenkin aina tunteet, jonka vuoksi olen tässä luvussa päättänyt tarkastella arjen elämyksellisyyttä ennen kaikkea aineistossani nousseiden tunteiden kautta sen sijaan, että pyrkisin tekemään omakohtaisia olettamuksia kyselyyni vastanneiden maallemuuttajien esteettisten elämyksien kokemisesta ja näiden kokemusten laadusta.

Aineistossani kuvaillut tunteet kohdistuvat ennen kaikkea luontoympäristöön ja luontoon itseensä. Luonto koetaan ennen kaikkea rauhoittavana elementtinä, jonka kauneutta ihailaan ja jonka äärellä olemisesta saadaan nautintoa ja hyvää oloa. Tunne-elämysten ääreen ei varsinaisesti hakeuduta, vaan ihailtavan luonnonilmiön äärelle päädytään arjen toimintojen lomassa, usein täysin sattumalta. Äärettömältä tuntuvat tähtitaivaan ja kauniin linnun laulun kaltaisten asioiden kohtaaminen ovat niin ikään maallemuuttajien elämässä arkisia kokemuksia, jotka arkisuudestaan huolimatta kerta toisensa jälkeen ovat pysäyttäviä, sykähdyttäviä ja jopa poikkeuksellisen kauniita. Arjen lomassa kokeminen ei

---

⁹⁹ Naukkarinen 2011, 208–209.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Kinnunen 1969, 12.

¹⁰² Kinnunen 1969, 94.

tee hallaa kokemuksen merkityksellisyydelle, vaan pikemminkin kokemukset korostavat luonnonympäristön henkilökohtaista tärkeyttä kokijalle ja muovaavat arjesta mielekkään.

”Luonto rauhoittaa arkeani. On esimerkiksi upeaa lähteä aikaisin talvisena pakkasaamuna töihin, puut ovat kauniisti kuurassa, tähtitaivas näkyy koko komeudessaan ja on aivan hiljaista. Pidän myös pimeydestä. En yleensä pelkää luonnossa, mutta toki suden näkeminen vähän jännittää. Kaikkina vuodenaikoina rakastan luontoa. Käyn kaupungissa töissä ja aina on ihana palata kodin rauhaan rentoutumaan.”¹⁰³

Aineistossani esiintyy tunteita ja kokemuksia, jotka ovat luonteeltaan intensiivisiä ja mieleenpainuvia. Sen ansiosta koettuihin hetkiin on mahdollista palata jälkikäteen muistelun muodossa. Niitä on mahdollista tarkastella esteettiselle kokemukselle tyypillisesti sekä kokemusta edeltävästä että sitä seuranneesta ajasta irrallisena, yksittäisenä, mutta yhtenäisenä kokemuksena¹⁰⁴. Kokemusten intensiivisyyttä korostaa moniaistillinen kokeminen. Pakkasen kylmyys kehossa, puiden kaunis kuura, hiljaisuus, rauha ja kirkkaana yllä aukeava tähtitaivas sulautuvat kaikki yhteen luoden yksittäisistä esteettisistä elementeistä yhden merkittävän kokemuksen. Kokemukset eri osat vahvistavat toinen toisiaan rakentuen lopulta yhdeksi voimakkaaksi ja merkittäväksi moniaistilliseksi kokonaisuudeksi¹⁰⁵.

Vaikka luontoa kohdataan maallemuuttajien arjessa erilaisten askareiden ja jokapäiväisten toimintojen kautta, luontoon lähdetään usein myös luonnon itsensä vuoksi. Maallemuuttajat kertovat usein vain istuvansa kannolla, makoilevansa sammalella tai keinuvansa metsäkiikussa. Luonto ei ole maallemuuttajien kertomuksissa kuvailtu niinkään tapahtumien kulissiksi, vaan niissä ihminen pikemminkin sulautuu osaksi luontoympäristöä. Luontoa koetaan hetkessä, ja sitä havainnoidaan moniaistisesti. Luonnon kohtaaminen itsessään voi olla elämys, joka puhuttelee yhtäaikaaisesti monia eri aisteja ja herättää tunteita. Luonnossa olemista käytetäänkin aineistoni vastausten perusteella ennen kaikkea palautumiseen sekä tasapainoittamaan hektistä ja sosiaalista puolta elämästä. Luonnossa olemisen myötä ”ladataan akkuja”.

”Usein arki aamupäivisin ollaan koirien kaa metsän kiikussa ja kuunnellaan hiljaisuutta kun muut ovat menneet töihinsä ja kouluihinsa. Joskus taas lintujen konsertti rikkoo äänettömyyden mutta hyvällä tavalla.”¹⁰⁶

---

¹⁰³ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 53.

¹⁰⁴ Puolakka 2021, 50.

¹⁰⁵ ibid.

¹⁰⁶ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 32.

”Joskus tunnen hallittua pelkoa. Pelon voi aiheuttaa petoeläimet tai oma pienuus verrattuna luontoon. Luonnossa on todella paljon ihailtavia kohteita, se voi olla yksittäinen kivi tai maisema. Öinen metsä kuun valossa on ainut laatuinen paikka. Äänet voimistuvat, tuntuu että olisi jotain taikaa.”¹⁰⁷

Maallemuuttajien kerronnassa korostuu luonnon kohtaamisen pyyteettömyys. Luontoa kohtaan ei aseteta odotuksia tai vaatimuksia, niin kuin luontokaan ei aseta ihmistä kohtaan. Asenne luontoa kohdatessa on monissa kertomuksissa pikemminkin avoin ja vastaanottava. Kinnunen korostaa, että juuri pyyteettömyyttä on kuvailtu esteettiseksi asenteeksi¹⁰⁸. Esteettisen kokemuksen äärellä pyyteettömyydellä viitataan asenteeseen, jossa suljetaan ennakkoluulot ja arvot kokemuksen ulkopuolelle keskittyen kohteen olemukseen¹⁰⁹. Usein emme kuitenkaan kykene irtaantumaan arvoistamme, eikä se ole edes elämyksen kannalta tarpeen. Juuri arvot ja aiempi kokemustausta luo syvempiä merkityksiä kohdattuihin kokemuksiin ja niistä saatuihin elämyksiin¹¹⁰. Tarkastellessamme luontomaisemaa tai -kohdetta, esteettistä kokemusta voi värittää kauneusarvojen ohella esimerkiksi ajan saatossa kehittynyt kiintymys paikkaan sekä henkilökohtaiset arvot luontoympäristöä kohtaan.

Luonnon kohtaaminen ja sitä kohtaan koetut tunteet vaihtelevat aineistoni perusteella eri ajanjaksoina. Aineistossa korostuu erityisesti vuodenaikojen vaihteluun liittyvä rytmillinen muutos elämässä. Vuodenaikoihin suhtaudutaan mielenkiinnolla, ja niiden tuoma vaihtelu ympäristössä ja arkisessa elämässä koetaan pääasiallisesti positiivisena asiana. Vaikka talven pimeys tai kesän hyttyset joskus kyllästyttävätkin, kaikki vuodenaajat ovat useimmille vastaajille tervetulleita. Jokaisessa vuodenaajassa koetaan omaa kauneuttaan, ja niistä jokaisella on omat tärkeäksi koetut arkeen vaikuttavat erityispiirteensä. Jokainen vuodenaika on erilainen väreineen ja lämpötiloineen muuttaen myös eletävää ja koettavaa ympäristöä ja maisemaa. Vuodenaikojen mukana muuttuu myös ihmisen oma kokemusmaailma ja toiminta ympäristön osana.

”Nautin metsässä ja luonnossa kulkemisesta eri vuodenaikoina. Keväällä on mieluisaa seurata luonnon heräämistä ja voimakkaan kirkkaita vihreän eri sävyjä, alkukesästä lintujen pesintäpuuhista (ja linnunpoikasien kuoriuduttua) kuuluvaa sirkutusta, juhannuksen jälkeen ilman muutoksen raikkaasta kostean lämpimään, ilmankosteuden lisääntyminen loppukesä kohti mentäessä, syksyllä ihailen syksyn voimakkaita värejä ja alkutalvesta eri harmaan ja vihreänharmaan sävyjen harmoniaa, jossa saattaa olla hiukan rusehtavan sävyjä heinien kuivuessa - kaikki vuodenaajat ovat upeita ja nautin niistä valtavasti.”¹¹¹

---

¹⁰⁷ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 55.

¹⁰⁸ Kinnunen 1969, 56–57.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Kinnunen 1969, 60.

¹¹¹ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 52.

*”Keväällä, lumien sulettua, kun aurinko lämmittää syksyllä kynnettyä maata. SE MULLAN TUOKSU
<3 Tai, kun auringon noustessa olen aamulenkillä koirien kanssa ja pysähdymme kuuntelemaan käen
kukuntaa. Tai, kun kevätaamuna jään seuraamaan teerikukkojen soidinmenoja pellolla. Tai, kun
syysaamuna auringon noustessa kylmän yön jälkeen sumu peittää viljapellot”¹¹²*

*”Kyllä, jokaisen vuodenajan kokee vahvemmin maalla, erityisesti sen kauneuden ja rauhan. Metsä
voimaannuttaa mielen vuodenajasta riippumatta.”¹¹³*

Vuodenaikojen äärellä maallemuuttajien toiminnassa ja tavoissa on havaittavissa muutoksia. Kesällä monet hoitavat puutarhaa ja nauttivat ulkoilmasta, kun talvella taas arki täyttyy lumitöistä ja takkatulen tunnelmallinen merkitys korostuu. Erityisesti maaseudulla ihmisen elämään ja arkeen vaikuttaa merkittävästi eletty vuodenaika, mutta toisaalta myös vuorokauden aika ja muut syklilliset muutokset. Kalle Puolakka korostaa, että luonnon jatkuva muutos ja prosessien värittävä olemus kytkee ihmisen ympäristön jatkuvaan liikkeeseen ja rytmiin tehden ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta vuorovaikutuksellisen¹¹⁴. Ihminen kohtaa luontoa eri tavoin eri ajassa ja tilanteessa korostaen ihmisen ja luonnon välistä ykseyttä. Vuorovaikutuksellinen rakennelma ihmisen ja ympäristön välillä tarjoaa myös mahdollisuuksia esteettisiin kokemuksiin.¹¹⁵

Vuodenajoista riippumatta maallemuuttajien kokemuksissa korostuu hiljaisuuden merkitys. Hiljaisuus on kokonaisvaltainen kokemus, jonka koetaan vaikuttavan merkittävästi mieleen ja yleiseen hyvinvointiin. Hiljaisuuden kohtaaminen on ollut osalle maallemuuttajista pysähdyttävä kokemus, joka herättää ihailua arjen lomassa. Maaseudun hiljaisuutta kuvaillaan aineistossani käsinkosketeltavaksi. Se mahdollistaa rauhoittumisen ja paremmat yöunet. Hiljaisuus on kokemuksena jopa niin erityinen, ettei sitä haluta särkeä television tai radion tuomalla äänellä. Hiljaisuus mielletään tärkeäksi osaksi maaseutuelämän erityisyyttä. Etenkin suuremmissa kaupungeissa eläessä voi olla lähes mahdotonta päästä kotiympäristössä eroon liikkeenteen, teollisuuden ja sosiaalisen elämän aiheuttamasta melusta, joka usein ulottuu asuinrakennusten seinien sisäpuolelle asti. Väsyminen kaupungin hektiseen ja meluisaan ympäristöön on koettu jopa syyksi muuttaa maaseudun rauhaan.

”Kun istumme mieheni kanssa illalla ulkona poreammeessa, saatamme ihailua pimeyttä, hiljaisuutta ja kirkasta tähtitaivasta.”¹¹⁶

---

¹¹² Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 42.

¹¹³ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 68.

¹¹⁴ Puolakka 2021, 28.

¹¹⁵ Puolakka 2021, 50.

¹¹⁶ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 13.

”Hiljaisuuden kohtaaminen on ollut niin vahvaa, etten ole kytenyt TV:tä tai radiota käyttöön ollenkaan. Kiireettömyys ja vapautuneisuus ovat vahvoja kokemuksia myös. Nukun selvästi paremmin.”¹¹⁷

”Muutimme tänne kaupungista kun väsyimme ainaiseen kiireeseen ja mekkalaan.”¹¹⁸

Äänellä on tärkeä merkitys ympäristön kokemuksessa. Ääni on osa maisemaa, ja sillä on esteettinen ja ympäristöä elävöittävä ulottuvuus. Maaseudun äänimaisema on luonteeltaan luontopainotteinen. Parhaimmillaan luontoäänet pääsevät oikeuksiinsa, kun ihmisen tuottamat autotien huminan kaltaiset äänet ovat niin kaukana, etteivät ne laadullaan häiritse tai voimakkuudella peitä luonnon ääniä. Hiljaisuuden kokemus ei vaadi täydellistä äänettömyyttä, vaan se saattaa pitää sisällään mietoja, ympäristöön sulautuvia ääniä. Usein etenkin luonnon äänet mielletään osaksi hiljaisuuden kokemusta. Linnun laulun, veden liplatuksen ja tuulen huminan kaltaiset äänet koetaan miellyttäväksi osaksi hiljaista ympäristöä.¹¹⁹

Hiljaisuus voi olla herkistävää ja keskittymistä terävöittävä. Se auttaa havaitsemaan ympäristön pieniä nyansseja ja aistimaan läsnä olevaa tunnelmaa. Hiljaisuus ei aineistossani näytä merkitsevä jonkin puuttumista, vaan pikemminkin kokemuksen täydellistymistä. Se herkistää ympäristön havainnointia, ja auttaa niin ikään samaan yhteydettä ympäröivään luontoon ja maailmaan. Aineistossani korostuu kokemus siitä, että hiljaisuus tarjoaa mahdollisuuden kiireestä vetäytymiseen ja mielen palautumiseen. Hiljaisuus, kuten muutkin ympäristössä läsnä olevat tekijät, vaikuttaa kuitenkin eri ihmisiin eri tavoin.

Vaikka toiselle hiljaisuus merkitsee turvaa ja rauhaa, toiselle se tuo turvattomuutta ja korostaa tunnetta yksinäisyyttä. Hiljaisuus voi olla myös päällekkäyvä ja ahdistavaa. Maaseutuelämän eristyneisyys, rauha ja hiljaisuus näyttävät aineistossani hyvinvointia lisäävänä, mutta toisaalta myös hyvinvointia laskevana tekijöinä. Kulttuurielämän rikkaus, meno ja vilske sekä kaupunkiympäristön urbaani ilmapiiri ovat asioita, joita toisaalta kaivataan maaseutumiljöön keskellä. Erityisesti maaseudun hiljainen luonne on koettu tukahduttavana seikkana ihmisten kohdalla, jotka rakastavat sosiaalista elämää ja kulttuuriharrastuksia. Tämä on toiminut myös yhtenä syynä sille, miksi maaseudulta on haluttu muuttaa pois, takaisin vilkkaampaan ympäristöön.

”En pääse täältä mihinkään ilman mieheni kyytiä, joten olen todella yksin.”¹²⁰

---

¹¹⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 8.

¹¹⁸ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 74.

¹¹⁹ Kaartinen 2015, 7.

¹²⁰ Aineisto: Kysymys n:o 5, vastaus n:o 9.

”Toiko maaseututalo hyvinvointia? No ei oikeastaan, sosiaalisena ihmisenä asuimme ehkä liiankin kauan aikaa talossa. Maaseudun ”rauha” ei edesauta kokemukseni mukaan innovointia, uusien asioiden keksimistä vaan päinvastoin jopa tukahduttaa sitä.”¹²¹

Filosofian tutkijatohtori Sanna Tirkkosen mukaan yksinäisyys saattaa olla kokemuksena ahdistava, jopa lamauttava. Yksinäisyyden kokemus voi muuttaa tapaa suhtautua ympäröivään maailmaan ja vaikuttaa kokemukseen maailmaan kuulumisesta.¹²² Maaseudulle muutto voi pitkien välimatkojen ja julkisen liikenteen heikkouden myötä vaikeuttaa liikkumista kodin ulkopuolelle vähentäen sosiaalisia kontakteja ja kokemusta yhteisöön kuulumisesta. Liikkuminen voi olla vaikeaa etenkin ilman ajokorttia ja omaa autoa. Lähimmät naapurit voivat olla kaukana, ja niissäkin elämä vilkasta vain kesäisin mökkiläisten suunnatessa kaupungeista rauhallisempaan maaseudun ympäristöön. Yksinäisyyden kokemus eroaa pelkästä yksin olemisesta sillä, että yksinäisyys on aina negatiivinen, epämiellyttävä ja ei-toivottu tila.

Vaikka aineistoni nostaa yksinäisyyden tärkeänä teemana esiin, mainitsee valtaosa vastaajista nauttivansa yksinolosta. Tirkkosen mukaan kokemus ihmissuhteiden vähäisyydestä ei ole ehto yksinäisyyden kokemukselle, sillä on mahdollista, että ihminen kokee tarvitsemaansa yhteyttä esimerkiksi luontoon eikä kärsi ihmissuhteiden puuttumisesta¹²³. Aineistossa nousee esiin kokemuksia yksinoloa korostavan elämäntyylin äärelle hakeutumisesta, mielekkästä yksinolosta ja jopa erakoitumisesta. Yksin oleminen voidaan kokea luovana ja rauhallisena tilana, joka on toivottua ja hyväksi koettua¹²⁴. Maallemuuttajien kerronnassa korostuu kokemus siitä, että vaikka yksinäisyys voi olla tukahduttavaa, voi yksin olostaa myös oppia nauttimaan. Toisaalta moni maalle muuttanut kertoo nauttineensa aina itsenäisestä elämästä, jossa on vain vähän sosiaalista toimintaa.

”Yksinäisyys. Nautin siitä. Vihaan ihmisiä.”¹²⁵

”Olen aina ollut erakko, mutta koko ajan erakoidun enemmän. Hyvällä tavalla.”¹²⁶

Maaseudulla asuminen ei automaattisesti merkitse sosiaalisen elämän vähentymistä, sillä aineistossa korostuu yksinäisyyden teemojen ohella yhteisöllisyyden merkitys. Maalaisyhteisöstä rakentuu aineistoni myötä välittävä ja lämmin kuva, vaikka toisaalta pieni yhteisö ja siellä juoruilu voidaan

---

¹²¹ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 34.

¹²² Tirkkonen 2019, 49.

¹²³ Tirkkonen 2019, 41.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Aineisto: Kysymys n:o 2, vastaus n:o 50.

¹²⁶ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 1.

kokea myös epämiellyttävänä. Pienissä kylissä saattaa olla mahdotonta pysyä tuntemattomana, joka voi aiheuttaa ahdistusta. Toisaalta aineisto rakentaa kuvaa kyläyhteisön sallivasta ilmapiiristä, jossa sosiaalinen vertailu ja kilpailu on vähäistä. Kyläyhteisöä kuvaillaan monessa yhteydessä mukavaksi. Moni maallemuuttaja kokee kyläyhteisön positiivisena asiana, joka yhteisöllisyyden tunteen ohella tuo turvaa. Naapurit ovat tärkeässä roolissa ja avun tarjoamiseen on matala kynnyks. Kylän piirin kuuluva yhteisöllisyys on jälleen sellainen kokemus, joka koetaan erottavana tekijänä maaseutuasumisen ja kaupunkiasumisen välillä.

”Maalla on paljon helpompi saada apua kuin kaupungissa. Esimerkkinä: olin juuri muuttanut maalle ja talviliukkailla ajoin auton ulos tieltä, lumipenkkään. Soitin tuttavalta hinausapua, jota jouduin odottamaan noin puoli tuntia. Tuona aikana 50 % ohi ajavista autoilijoista pysähtyi, kysyi onko kaikki ok, tarvitsenko apua ja joka ikinen näytti lopuksi tien toisella puolella olevaa maataloa: ”Tuolla talossa on traktori, jos tarvitset”. Kaupungissa, samassa tilanteessa, 90 % olisi todennäköisesti ajanut ohi reagoimatta, 9 % soittanut poliisit ja 1 % pysähtynyt tarjoamaan apua.”¹²⁷

”Myös yhteisöllisyys on noussut suureen arvoon. Maalla ihmiset saavat vapaammin olla mitä ovat, eikä esim. ihmisen varallisuutta pysty yleensä näkemään päältäpäin. --. Kaikki on jotenkin tasa-arvoisempaa. Ihmiset ovat vain ihmisiä.”¹²⁸

”Kotiympäristössä minulle tärkeitä asioita ovat tietenkin järvi, avara piha, sekä tietenkin ihmiset ! Meillä on hyvä asuinyhteisö, sekä aktiivinen kylä. Yhteisöllisyys on tullut esiin avun saamisena, toki myös antamisena. Sitä en niinkään kokenut kaupungissa.”¹²⁹

Lääketieteen tohtori ja anestesiaerikoislääkäri Pirjo Lindfors korostaa, että yhteisöllisyydellä viitataan ihmisen pidempiaikaisiin sosiaalisiin verkostoihin, jonka jäsenet jakavat yhteistä kulttuuria¹³⁰. Kulttuuri merkitsee tässä tilanteessa erityisesti erilaisia jaettuja ja perittyjä tapoja ja käsityksiä, joiden pyrkimyksenä on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen kasvu ja mukautuminen. Ihminen kasvaa osaksi kulttuuria, ja on riippuvainen siitä, samalla kun yhteisössä olemisen myötä kehittää jo olemassa olevaa kulttuuria¹³¹. Yksilön ja yhteisön välinen suhde on siis vuorovaikutuksellinen. Lindfors painottaa yhteisöllisyyden kokemusten vaikuttavat positiivisesti ihmisen terveyteen¹³². Yhteisöllisyyden positiiviset vaikutuksen näkyvät aineistosta erityisesti tunteena jonnekin kuulumisesta sekä kokemuksena siitä, että yksin ei tarvitse pärjätä. Ihmiset kylällä välittävät ja ovat valmiita auttamaan.

---

¹²⁷ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 13.

¹²⁸ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 15.

¹²⁹ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 81.

¹³⁰ Lindfors 2007.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

Muista ihmistä välitetään aidosti, ja sosiaaliset suhteet esimerkiksi pienissä kouluissa koetaan maallemuuttajien keskuudessa suurien kaupunkien kouluja tiiviimpinä.

”Naapurit ovat mukavia ja autamme toisiamme tarvittaessa. Toisista välitetään ja pidetään huolta. Talkoohenkeä löytyy kylästä.”¹³³

”Ihmiset myös aidosti välittävät ja auttavat täällä toisiaan pyyteettömästi.”¹³⁴

Tunteet liittyen yhteisöllisyyteen, ympäristön hiljaisuuteen ja mielekkääseen yksinoloon ilmentävät positiivisia kokemuksia maaseudusta tarjoten samalla mahdollisuuksia elämykselliseen arkeen. Erityisesti vuodenaikojen kaltaiset sykliset muutokset tuovat ympäristöön vaihtelua, joka koetaan arkea rytmittävänä ja elävöittävänä. Ajallisen muutoksen myötä muuttuva ympäristö antaa uusia mahdollisuuksia uudelleenlaisille havainnoille, tunteille ja sitä myötä myös elämyksille. Tosin aineistoni rakentaa myös kuvaa elämästä maaseudulla, johon kuuluu yksinäisyyden ja pelon kaltaisia negatiivisia tunteita. Negatiiviset tunnekokemukset ovat monessa yhteydessä koettu hyväksyttäväksi osaksi elämää maaseudulla, mutta ne voivat olla luonteeltaan myös hyvin raskauttavia ja vaikuttaa siihen, miksi elämään maaseudulla on vaikea tai mahdoton sopeutua.

---

¹³³ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 55.

¹³⁴ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 69.

3 Suhde luontoon

3.1 Luonto hyvinvointikysymyksenä

Asuinympäristöllä on merkittävä vaikutus hyvinvointiimme, mutta mitä hyvinvointi oikeastaan edes on? Kyse on moniulotteisesta termistä, joka pitää sisällään käsityksiä niin ihmisen fyysisestä, psyykkisestä kuin sosiaalisesta terveydestä linkittyen lopulta myös taloudellisiin, terveydellisiin ja onnellisuutta ilmentäviin seikkoihin¹³⁵. Hyvinvointia onkin ajan saatossa pyritty mittaamaan monilla erilaisilla mittareilla ja indikaattoreilla¹³⁶. Vaikka edellisissä luvuissa olemme sivunneet hyvinvointiin liittyviä teemoja, pyrin tässä luvussa syventämään vielä tarkemmin maallemuuttajien kokemuksissa ilmentyneihin koetun hyvinvoinnin elementteihin. Käsittelyni ei pyri olemaan kaikenkattava, vaan pikemminkin keskittyy nostamaan esiin luontosuhteen myötä rakentuneita hyvinvointikokemuksen osatekijöitä pitäen sisällään henkisiä ja ruumiillisia ulottuvuuksia.

Luonto näyttelee keskeistä roolia maallemuuttajien arjessa, joten ei ole suinkaan ihme, että se nähdään myös hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Luonnon tarjoamat tilat ja kokemukset koetaan aineistossani tärkeiksi arjen osiksi. Luonto näyttäytyy erityisesti rauhaa ja turvaa tuovana elementtinä maallemuuttajien elämässä. Sekä rauhan että turvan tilat tekevät maaseutumiljööstä erityisen. Kokemuksella tunnistetaan olevan vaikutusta jopa omaan persoonaan, sillä useampi kyselyyni vastannut henkilö mainitsee rauhoittuneensa merkittävästi maaseudulle muuttamisen myötä. Maaseutumiljööön koetaan edesauttavan hermoston palautumista ja sitä myötä mielen ja kehon rauhoittumisesta. Rauhallisuuden lisääntyminen näkyy esimerkiksi siinä, että jatkuvaan tekemiseen ja menemiseen ei koeta tarvetta. Sen sijaan kotona ja luonnossa on hyvä olla ilman kiirettä tai paineita arjen suorittamisesta.

”Oma olemus on rauhoittunut, hyvinvointi kohentunut niin henkisesti kuin fyysisesti. Etenkin kun töissä käy pari kert kuukaudessa pk seudulla, niin sen jälkeen on ihana palata maalle, pois siitä hektisyydestä. Osaan arvostaa arjen pieniä hetkiä entistä enemmän.”¹³⁷

”Rauha on ehkä tunteista suurin ja konkreettisin. Vuosia kierroksilla käynyt hermosto on vasta maalle muuton jälkeen alkanut taas palautua.”¹³⁸

---

¹³⁵ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: hyvinvointi.

¹³⁶ Kajanoja 2005.

¹³⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 43.

¹³⁸ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 24.

Turvallisuutta luonnon äärellä voidaan kokea monella eri tavalla. Aineistossa korostuu erityisesti rauhallisuuteen ja hiljaisuuteen kytkeytyvä turvallisuuden tunne, sekä puitteet, joissa on mahdollisuus omavaraisuuteen sekä valtavirrasta riippumattomaan elämäntyyliin. Aineiston keruun aikana maailmaa ravisteleva Korona, energiakriisi ja Eurooppaa vavisuttava epävakaa tilanne erityisesti Venäjän ja Ukrainan välillä, vaikuttavat syrjässä asuvan näkökulmasta kaukaisilta huolenaiheilta. Monet yhteiskuntaa säikäyttävät huolenaiheet eivät ulotu samalla mitalla kotitalouksiin, jotka ovat kaukana kaupungeista, joissa koti lämpiää omilla puilla ja pakastin sekä kellari pursuvat kesän aikana varastoitua ruokaa. Kaupunkiin ihmisten keskelle ei ole välttämättä pakko lähteä ollenkaan tai ainakaan viipyä pidempiä aikoja.

”Ei koskaan pelkoa, koska muita ihmisiä on vähän ja nekin tuttuja. Luonto ei pelota metsätalousinsinööriä vaan tuo turvaa, etenkin vuodesta 2019 lähtien. Täällä maalla tuntee olevansa turvassa koronalta ja Putinilta. Korkea sähkön hinta ei hirvitä kun liiteri on ovea myöten täynnä puuta ja pakastin nitisee liitoksissaan hirvenlihasta ja marjoista. Ihailua taas koen joka päivä, vaikka liioittelulta kuulostaakin.”¹³⁹

Erityisesti pienimmissä kylissä turvallisuuden tunnetta tuo ihmisten vähäisyys ja tuttuus. Voi luottaa siihen, että jos lapsi kaatuu koulumatkalla pyörällä, kylältä löytyy valppaita ihmisiä, jotka auttavat ja ottavat yhteyttä perheeseen. Monien kerronnassa korostuu mielikuva siitä, että todennäköisyys pahantahtoisen tai vihamielisen ihmisen uhriksi joutumiseksi on pienempi kuin kaupungissa. Toisaalta turvan tunnetta tuo myös oman selviytymiskyvyn ja itseluottamuksen kasvaminen maallemuuttoa seuranneen oppimisen kautta. Tietojen ja taitojen kehitys kasvattaa luottamusta siihen, että tarpeen tullen luonnon olosuhteissa voi pärjätä. Turvallisuudentunnetta koetaan erityisesti luonnonympäristöissä, jossa ihmisen läsnäolo ei ole juurikaan läsnä.

”Kiire on maalla erilaista. Ihmiset ovat enemmän läsnä hetkessä. Kaikkea sosiaalista toimintaa ei suunnitella ja aikatauluteta samalla tavalla kuin kaupungissa. Maalla lasten on turvallisempaa kasvaa: kaikki tuntevat toisensa ja tietää että jos lapsi kaatuu pyörällä, joku ohi kulkeva kyläläinen kyllä auttaa.”¹⁴⁰

”Koen olevani osaavampi ja kykenevämpi ihminen, kun olen täällä eläessäni oppinut taitoja, jotka liittyvät luonnossa selviämiseen ja luonnon lainalaisuuksien tuntemiseen, ja päässyt irti esim. pimeään pelosta.”¹⁴¹

---

¹³⁹ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 71.

¹⁴⁰ Aineisto: kysymys n:o 6, vastaus n:o 15.

¹⁴¹ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 33.

Aarne Reunalan mukaan luonnon tarjoama turvallisuuden tunne rakentuu sellaisten elämysten myötä, jotka vahvistavat ihmisen kokemusta elämän suureen ketjuun kuulumisesta yhtenä luonnon osana. Turvallisuuden tunnetta tuo myös elinympäristön muuttumattomuus. Muuttumattomuuden tuoma turvallisuus koskee sekä asuinpiiriä, että koko kotiseudun ympäröimää maisemaa. Erityisesti maaseudulla ympäröivä luonto muuttuu syklisesti, mutta suuret muutokset ovat yleensä hitaita. Metsän kasvu täyteen korkeuteensa vaatii aikaa vuosikymmenien verran, eivätkä veden pinnan muutokset ole useinkaan silmiin pistäviä. Osa muutoksista on ennakoitavissa, sillä ne kulkevat tietyn tutun kaavan mukaan. Erityisesti metsä koetaan huolta pitävänä ja turvallisena paikkana, joka tarpeen tullen tuudittaa ja lohduttaa.¹⁴²

Suomalaiset ovatkin monissa miellelyhtymissä metsän kansaa. Metsä on suomalaisessa kulttuurissa merkittävässä roolissa, ja sitä arvostetaan henkisenä ja taloudellisena voimavarana. Siltalan mukaan suomalaisessa kulttuurissa metsään hakeudutaan erityisesti silloin, kun elämässä koetaan vastoinkäymisiä¹⁴³. Metsän merkitys korostuu myös aineistossani. Se näyttäytyy eräänlaisena rauhoittavana turvapaikkana, jota osataan hyödyntää henkisenä voimavarana. Metsän rauhoittavat ja vapauttavat tilat mahdollistavat sisäisten ristiriitojen ja paineiden jäsentämisen tuoden samalla helposta yksinäisyyden kokemukseen¹⁴⁴. Näin ollen luontoympäristöt tarjoavat vastakohtan hektisessä yhteiskunnassa kohdatuille hierarkkisille järjestelmille, uuvuttaville paineille sekä haastaville ihmissuhteille¹⁴⁵.

*”Metsä, ylipäänsä luonto, on erityisen tärkeä työn vastapainona. Ajan työkseni paljon ja olen lähes päivittäin jossain päin Suomea, joten kotiin tultua, otan koirat ja lähden heidän kanssa metsään tai meren rannalle - luontoon ylipäänsä. Ajomatkojen aikana saan tyhjennettyä pään työasioista, mutta luonnossa ollessa saan usein uudenlaista näkökulmaa ajatuksiin, ideoihin ja johonkin ongelmaan.”*¹⁴⁶

Luonnossa oleskelu nähdään aineistossani ennen kaikkea palauttavana toimintana, jolla pyritään hoitamaan stressistä, uupumuksesta ja ylläsituksesta koituvaa olotilaa. Maaseutu ja erityisesti luonto nähdään urbaanin ympäristön vastakohtana, jonne on mahdollisuus paeta hektisyyttä ja purkaa kiireestä, melusta ja stressistä muodostunutta henkistä kuormitusta. Maalle muuttaminen on tuonut monen elämään rauhaa ja merkityksellisyyttä, joka heijastuu suoraan henkiseen hyvinvointiin ja masentuneisuuden keventymiseen. Moni kokee elämänsä kaupungissa olleen ahdistavaa ja jopa

---

¹⁴² Reunala 1994, 172.

¹⁴³ Siltala 1987, 412.

¹⁴⁴ Siltala 1987, 412.

¹⁴⁵ Siltala 1987, 412.

¹⁴⁶ Aineisto: kysymys n:o 9, vastaus n:o 53.

masentavaa, eivätkä näe kaupunkielämään palaamista mahdollisena. Erityisesti luonnon kohtaamisen ja siellä olemisen lisääntyminen nähdään henkisenä voimavarana elämässä maaseudulla.

”Vapaa-aika on aivan erilaista. Tekemiselle on tullut merkitys.”¹⁴⁷

”Oma hyvinvointini on parantunut huomattavasti. Kaikki osa-alueet voivat paremmin. Olin kaupungissa ahdistunut kun en voinut koskaan olla ulkona tai verhot auki niin ettei kukaan näkisi. Tuntui että olin teljetynä. Täällä olen vapautunut, kun voin mennä ulos nauttimaan auringosta omaan aurinkotuoliin tai makaamaan nurmelle täysin rauhassa hiljaisuuteen. Huomaan että kuulun maalle, liekkö johtuu siitä, että maalta alun perin olen kotoisinkin.”¹⁴⁸

”Masennus on paljon kevyempi, hidas elämä, mindfulness. Tuntuu taas, että elämä kannattaa elää, nyt kun ollaan yhteiskunnasta kaukana”¹⁴⁹

Psykologian professori Kalevi Korpela toteaa, että jo pelkällä luontomaiseman katselemisella on luontoympäristössä oleskelun ja liikkumisen ohella todettu olevan positiivisia vaikutuksia koettuun hyvinvointiin¹⁵⁰. Edut korostuvat maaseutumiljöössä, missä luontoa on paljon ja sen kohtaaminen on elämäntyylin myötä osa elettyä arkea. Luontoympäristö lisää hyvinvointia psykologiselta kannalta tuottamalla positiivisia tunteita, palauttamalla stressitilasta ja houkuttelemalla liikkumisen pariin.¹⁵¹ Metsässä palautuminen tapahtuu luonnon havainnoinnin kautta. Luonnossa olemisen ja toimimisen tapoja on monia, toisinaan ne ovat hyvinkin spontaaneja ja intuitiivisia. Maaseutuasumisen yhtenä erityispiirteenä voikin pitää sitä, että luontoon läheisyyden myötä luontoa kohdataan arkisten askareiden ja rutiinien lomassa. Kynnys ulos luontoon lähtemiseen on matala. Luonnossa vietetään aikaa istuskellen, kävellen, jumpaten, maalaten, meditoiden, valokuvaten ja vaikka lounasta syöden.

”Mielenrauha, meditointi luonnossa lisääntynyt, voi vaikka lauleskella tai jumpata kesken lenkin kun ei ketään näkemässä, lisääntynyt arkiliikunta, uusia kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia (luonnonläheisyys ja omavaraistelu esim. marjastuksen muodossa), joka näkyy myös kiinnostuksensa oppia lukemalla esim. Sienikirjoja. Kaikki itsehoito esim. Maalailu mukavampaa pihalla ottaen mallia maisemista, valokuvailu. Eläimillä parempi olla ja parempi mahdollisuus niitä pitää vs. kaupungissa.”¹⁵²

---

¹⁴⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 73.

¹⁴⁸ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 12.

¹⁴⁹ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 61.

¹⁵⁰ Korpela 2007, 365.

¹⁵¹ Korpela 2007, 366.

¹⁵² Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 57.

”Ei elämää voi verrata entiseen Helsingin keskustassa ja maailman suurkaupungeissa, mutta mistään hinnasta en palaisi entiseen, etänä kun voi tehdä töitä missä itse haluaa ja rytmittää päivän oman mielen mukaan, voi lähteä vaikka metsään lounas tauolle tai pulahtaa mereen kun siltä tuntuu, koen elämän täysin stressittömäksi luonnon helmassa.”¹⁵³

Korpela korostaa miellyttävän ja rauhallisen luontoympäristön auttavan epämiellyttäväksi koettujen kokemusten käsittelyssä ja keskittymiskyvyn palautumisessa. Erityisesti työ ja muu keskittymistä vaativa toiminta aiheuttaa henkistä uupumusta, sillä tahdonalaisen tarkkaavaisuuden ja keskittymisen ylläpitäminen vaatii ihmiseltä henkisiä ponnisteluja. Pitkä keskittyminen myös mielekkään ja myönteisen tehtävän parissa uuvuttaa ja saa aikaan stressihormonien erittymistä. Korpelan mukaan stressi ja uupumus ei ole sama asia, sillä henkinen uupumus on pikemminkin stressin muoto kuin stressin synonyymi. Molemmat kuitenkin heijastuvat ihmiseen tarkkavaisuuden väsymisen lisäksi lihaksiston ja hermoston jännittyneisyytenä, negatiivisina tunnelatauksina sekä heikenneenä suorituskynä.¹⁵⁴

Korpelan mukaan kokemukset luontoympäristön palauttavista ja rentouttavista ominaisuuksista perustuu luonnon lumoavaan vaikutukseen. Lumoava luontoympäristö vetää tarkkaavaisuutta puoleensa tahattomasti, ilman tahdonalaisen tarkkaavaisuuden kuormittumista tai keskittymisen pakkoa. Esimerkiksi kimaltelevalla järven pinnalla, pihamaalla leikkivällä oravilla tai kauniilla auringon laskulla voi olla lumoava vaikutus sen ollessa huomiota puoleensa houkutteleva. Lumoava ympäristö edesauttaa elpymistä ja arjesta irtaantumista. Lumoutumisen vaikutukset näkyvät myönteisinä muutoksina tunteissa, fysiologiassa sekä käyttäytymisessä esimerkiksi rauhoittumisena ja keskittymiskyvyn palautumisena.¹⁵⁵

Aineistossa esiin monia tilanteita, joissa luontoa hyödynnetään palautumisessa tietoisesti tai tiedostamatta. Huomio kiinnittyy metsässä oleskellessa esimerkiksi sammalen pehmeiden ja ohi lipuvien pilvien kaltaisiin asioihin ilman tahdonalaisen tarkkaavaisuuden rasittumista. Myös luonnon ruumiillinen kokeminen korostuu aineistossa. Luonto ei kosketa ruumista vain liikunnan muodossa, vaan erilaiset luonnon materiaalit, pinnat ja liikkeet herättävät mielenkiintoa ja toimivat pysäyttävinä tekijöinä luonnossa liikkessa. Erityisesti puiden halaaminen korostuu aineistossa mieltä rauhoittavan seikkana, jota moni maallemuuttaja harrastaa omassa lähiluonnossa. Kovalla tuulella voi tuntea huojuvan puun keinuttavan rauhallisesti omaa ruumista. Elämys rentouttaa mieltä ja kehoa samalla luoden yhteyttä ihmisen ja muun luonnon välille.

---

¹⁵³ Aineisto: kysymys n:o 6, vastaus n:o 63.

¹⁵⁴ Korpela 2007, 366.

¹⁵⁵ Korpela 2008, 61.

”Työn vastapainona minulla on 2 suurehkon kokoista koiraa, joiden kanssa lenkkeilen päivittäin lähimetsiä ja lähialueen pieniä viheralueita hyödyntäen. --. Halaan puuta välillä stressaantuneena ja kovalla tuulella on ihana tunne, kun tuntee puun tyvessä puun huojunnan. Toisaalta välillä heittäydyn sammaleen päälle selälleni ja katselen ohikulkevia pilviä (koirat vähän ihmettelevät välillä touhujani). Pääasia on, että stressi laukeaa.”¹⁵⁶

“Lähijärven rannalla, puuta halatessa, syke laskee ja kroppa rentoutuu.”¹⁵⁷

Pauline von Bonsdorff korostaa ruumiin merkityksellisyyttä ympäristön kokemisessa, sillä von Bonsdorffin mukaan ruumis on kaiken olemisen perusta. Kykenemme ruumiin kautta ennen kaikkea liikkumaan, tekemään moniaistisia havaintoja ja kohtamaan ympäristön erilaisia ominaisuuksia. Ruumiimme kautta sijoitumme maailmaan ja osaksi paikkaa. Kokiessamme luontoa esteettisesti, ruumis on ensisijainen paikka, josta havaitsemme ja jossa olemme, eikä niinkään tarkastelun, arvioinnin tai muokkauksen kohde. Ruumiillinen kokeminen tekee meidän tietoiseksi ruumistamme, joko osana kokemusta tai päähuomion kohteena. Olemme olemassa oman ruumiimme varassa niin henkilökohtaisen historian kuin nykyisten kykyjemmekin osalta.¹⁵⁸

“Yksittäinen puu on esimerkiksi ikuisesti mielessäni. Lapsena oli vaikeuksia päästä kiipeämään vanhaan mäntyyn. Lopulta kun ”valloitin” männyn, muistan sen onnistumisen tunteen vielläkin. Nykyään kun näen kyseisen puun tulen hyvälle tulelle.”¹⁵⁹

Edeltävässä katkelmassa maallemuuttaja kertoo suhteestaan lapsuudestaan tuttuun vanhaan mäntyyn. Monien kiipeämisyritysten jälkeen männyn valloituksesta saatu onnistumisentunne on kantanut aikuisuuteen asti ja luonut kertojalle erityisen tunnesiteen kyseistä puuta kohtaan. Monet kiipeämisyritykset ovat vaatineet kovaa fyysistä ponnistelua. On todennäköistä, että kiipeämisyritystensä lomassa kokijan on tuntenut jopa jonkinasteista kipua ponnistelevissa lihaksissaan ja puun karkeaan pintaan painautuvassa ihossaan. Kivun kaltaiset ruumiiseen sijoittuvat tunteukset vahvistavat ruumiillisuuden roolia kokemuksessa¹⁶⁰. Kipu tekee puusta ylevän ja vaikean valloitettavan lopulta vahvistaen tunnetta onnistumista. Ilman sinänsä yksikertaisia ärsykeitä kokemuksemme olisivat hyvin erilaisia¹⁶¹. Yksinkertaiset ärsykkeet tuovat kokemukseen eräänlaisen mittakaavan, tekevät puun valloituksesta suuren, lähes ylivoimaisen ja musertavan kokemuksen.

---

¹⁵⁶ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 54.

¹⁵⁷ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 40.

¹⁵⁸ von Bonsdorff 2000, 159–162.

¹⁵⁹ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 40.

¹⁶⁰ von Bonsdorff 2000, 167.

¹⁶¹ Ibid.

Koemme ruumiillisuutta myös liikunnan myötä. Korpelan mukaan luonnolla on välineellinen arvo terveydentilan parantajana, sillä mielekäs luontoympäristö houkuttelee liikkumaan¹⁶². Aineistoni rakentaa kuvaa siitä, että kynnys ulkoiluun ja luonnossa liikkumiseen on madaltunut maalle muuttamisen myötä. Liikuntaa harrastetaan esimerkiksi kävelyn, marjastamisen, pyöräilyn ja retkeilyn parissa. Ulos kannustaa luonto itsessään, mutta myös puhdetyöt, kuten polttopuiden tekeminen ja eläinten hoitaminen. Usea maallemuuttaja kokee liikunnan lisääntyneen arjessaan huomaamattomasti maalle muuttamisen jälkeen, vaikka varinaiisiin liikuntapaikkoihin, kuten kuntosaleille, matka onkin saattanut pidentyä. Erityisesti ulkoilun määrä on monen kokemuksen mukaan lisääntynyt, sillä pihapiirissä ja luonnon parissa touhutessa helposti unohtaa ajan kulumisen. Liikunnan lisääntyminen näkyy fyysisen kunnon kehittymisenä ja jopa painon putoamisena.

”Maalle muuton myötä olen saanut muutoksia itseeni. Kesät menee ulkona touhutessa, joskus huomaa että on aamulla mennyt pihalle ja sitten tajuaa, että on ilta ja ei ole käynyt sisällä koko päivän aikana. Olen myös laihtunut yli 20 kiloa, joten ulkona olossa on myös mahdollista unohtaa herkkutelu.”¹⁶³

”Olen aina liikkunut paljon, mutta näinä yhdeksänä vuotena liikkumisen määrä on entisestään lisääntynyt ja monipuolistunut. Kaikki tämä on lisännyt hyvinvointiani.”¹⁶⁴

”Minulle tärkeää on se, että saan olla ulkona ja puuhailla omaan tahtiin ja olen aina ollut kova marjastamaan ja se on mulle sellainen henkireikä josta en luovu, vaikka joudun keppiä käyttämään myös marjametsässä”¹⁶⁵

Luonnon liikuntaan kannustavat ominaisuudet nähdään rauhan ja turvan kaltaisten asioiden ohella voimavarana lastenkasvatuksessa. Maaseutu ympäristö koetaan lapsille hyvänä paikkana kasvaa ja kehittyä, vaikka lasten varttuessa teini-ikään tavoitteellinen harrastaminen ja liikkuminen paikasta toiseen onkin kaupunkiympäristöön verrattuna haastavaa. Luonto ympäristö koetaan lasten kannalta terveenä, turvallisenä ja rauhoittavana ympäristönä, jossa on mahdollisuus kaupunkiympäristöä vapaampaan liikkumiseen. Ilman puhtaus, ihmisten tuttuus ja liikenteen vähäisyys vähentävät lapsen kohtaamaa uhkaa maaseutumiljöössä seikkaillessa. Luonto näyttäytyy aineistossani eräänlaisena suurena leikkipuistona, joka tarjoaa lapsille loputtoman määrän mahdollisuuksia toteuttaa erilaisia leikkejä sekä tutkia ja oppia uusia asioita.

---

¹⁶² Korpela 2007, 368.

¹⁶³ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 82.

¹⁶⁴ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 80.

¹⁶⁵ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 83.

”Lasten ollessa pieniä maalla asumisen hyvät puolet olivat kiistämättömät: oli turvallista, puhdasta, luovuutta herättävä ympäristö ja aina jotain uutta tutkittavaa. Nyt teini-ikäisten lasten kanssa turvallisuus ja tuttujen ympäröimä arki on toki edelleen plussaa, mutta aikaa kuluu yhä enemmän autoilla kodin ja kaupungin väliä. Teinille jolla on tavoitteita ja motivaatiota, maalaisympäristö ei anna tänä päivänä likikään tarpeeksi ja olematon joukkoliikenne pakottaa harkitsemaan muuttoa kaupunkiin.”¹⁶⁶

”Luonto on tässä arjessa, käsillä ja näkyvissä koko ajan. Se näkyy ikkunoista ja avautuu ovesta astuessa. Retkeilemme luonnossa lasten kanssa, tutkimme ja ihmettelemme luontoa, eläimiä jne. Hoidamme metsää ja pohdimme ja perehdyimme nykyaikaiseen metsänhoitoon, joka huomioi uusimmat tutkimukset, ilmaston, eläimet ja virkistymisen.”¹⁶⁷

Reunalan mukaan luonnon parissa yhdessä tekeminen ja oleminen aiheuttavaa sosiaalisia hyötyjä jaettujen luontokokemusten syventäessä ihmissuhteita¹⁶⁸. Maallemuuttajien kerronnassa luonnossa vietetään aikaa perheen kesken oleskellen, tutkien, liikkuen, kalastaen, metsästäen ja muuten harrastaen. Yhteiset harrastukset ja leikit luonnossa syventävät paitsi sosiaalisia suhteita, myös lasten suhdetta luontoon. Filosofian tohtori Ilona Hankosen mukaan luonto toimii yhdistävänä tekijänä eri sukupolvien välillä ja näin ollen sen parissa vietetty aika voi kehittyä tärkeäksi osaksi perheen välistä yhteiselämää¹⁶⁹. Luonnossa perheen kesken olemisen myötä siirretään luontoon liittyviä tietoja, taitoja sekä henkisiä arvoja perintönä seuraaville sukupolville.

Luston¹⁷⁰ tutkimuspäällikkö Reetta Karhunkorva, metsäasiantuntija Airi Matila ja Luston kehittämisjohtaja Paaskoski osoittavat, että luonto tarjoaa lapselle virikkeellisen ja luovan, mutta kuitenkin turvalliseksi koetun ympäristön toimia itsenäisesti, vetäytyä omaan rauhaan ja kokea esteettisiä elämyksiä. Toiminta luonnossa lapsuuden aikana luo pohjaa terveen ja positiivisen luontosuhteen kehittymiselle, ja se kehittää myös lapsen motorisia taitoja monipuolisen liikuntaympäristön ansiosta.¹⁷¹ Positiiviset kokemukset ja muistot lapsuudessa voivat olla merkityksellisiä ihmisen koko elämänjangan kannalta. Raunalan mukaan lapsuudessa kohdatulla luonnolla, erityisesti kotiseudun luontoympäristöllä, onkin aivan oma henkilökohtainen merkityksensä ja arvonsa ihmisen elämässä myös aikuisuudessa.¹⁷²

---

¹⁶⁶ Aineisto: kysymys n:o 6, vastaus n:o 33.

¹⁶⁷ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 18.

¹⁶⁸ Reunala 1994, 170–171.

¹⁶⁹ Hankonen 2021, 128.

¹⁷⁰ Suomen Metsämuseo Lusto on Punkaharjussa sijaitseva valtakunnallinen metsäalan ja metsäkulttuurin vastuumuseo.

¹⁷¹ Karhunkorva, Matila & Paaskoski 2017, 47–48.

¹⁷² Reunala 1994, 171.

Lapsuuden luontokohtaamisten merkitys näyttäytyy aineistossa ainutlaatuisina muistoina. Muistot rakentuvat rakkaista ihmisistä ja luonnon paikoista, joissa on vietetty yhteistä aikaa. Aikuisuudessa luonnonkohteet säilyvät tärkeinä muistamisen paikkoina ja menneen ajan symboleina yhä rakkaiden ihmisten menettämisen jälkeen. Alla olevassa katkelmassa aineistossani esiintyvä maallemuuttaja kertoo tyttärensä leikkien kautta rakentuneeseen mielipaikkaan, jossa käyminen on tärkeää yhä aikuisuuden kynnykselle tultaessa. Varhaisessa lapsuudessa lahti on toiminut hauskana leikkipaikkana, jossa on havaittu luontoa leikin ohessa yhdessä perheenjäsenen kanssa. Teini-iän myötä toiminta paikassa on jokseenkin muuttunut, mutta edelleen rakkaus paikkaa kohtaan välittyy kerronnassa. Paikan kautta vanhempi ja lapsi jakavat yhteisiä rakkaita kokemuksia ja paikan, jossa viettää edelleen yhteistä aikaa luonnon äärellä.

”Kotimme lähellä on pieni lahti, jonka pienessä niemennokassa kävin tyttären kanssa leikkimässä kun hän oli pieni. Leikimme, että niemi oli merirosvoaari, johon lahdelta hyökkäsi merirosvoja ja me vakoilimme niitä risuista tehdystä majasta. Siellä on iso kivi, jonka päällä syötiin eväitä, katseltiin lahdella uivia joutsenia (kymmeniä, välillä satoja muuttoaikaan) ja odotettiin, koska merirosvot hyökkää. Tyttö on nyt 14, mutta haluaa edelleen eväsretkelle välillä sinne ison kiven päälle tuijottelemaan lintuja, koska on niin kivat muistot.”¹⁷³

Aineistoni rakentaa kuvaa maaseudusta, jossa luontoympäristöt ja kohtaamiset luonnon kanssa vaikuttavat hyvinvointiin positiivisesti. Luonto kannustaa liikunnan pariin, mutta se tarjoaa tiloja myös henkiseen palautumiseen antaen samalla vastapainoa arjen hektiselle ja stressiä aiheuttavalle puolelle. Luonnossa koetut esteettiset kokemukset vahvistavat luonnon virkistävää vaikutusta, joka korostaa esteettisen ympäristön tärkeyttä hyvinvointikeskustelun äärellä¹⁷⁴. Toisaalta luonto ei ole tärkeä asia jokaiselle kyselyyni vastanneelle, jolloin myöskään sen myötä koetut hyvinvointikokemukset eivät ole merkittävässä roolissa henkilökohtaisessa elämässä. Sen sijaan luonto saattaa tuntua etäiseltä, jopa pelottavalta, ja synnyttää kaipuutta ihmisiä ja kulttuurielämää sisältävään urbaanin miljööseen.

3.2 Metsäkirkkoon

Aineistossani luonto näyttää tärkeänä osana asuttua ympäristöä, mutta sille annetaan myös monia syvällisempiä, henkisiä ja jopa hengellisiä merkityksiä, joita pyrin tämän luvun myötä nostamaan esiin. Luonto tarkastellaan monessa yhteydessä ihmisestä erillisenä, paikkaan sidottuna elementtinä, mutta aineisto nostaa esiin myös näkökulmia siihen, että luontoa ei voi varsinaisesti erottaa inhimillisestä todellisuudesta. Aineistossani luontoa tarkastellaan elämän ja ihmisyyden perustana, johon liitetään myös monia symbolisia merkityksiä. Luonto tarjoaa aineistoni mukaan tiloja ja

---

¹⁷³ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 27.

¹⁷⁴ Kopperoinen 2015, 162.

mahdollisuuksia omakohtaiseen elämän pohdintaan sekä mietiskelyyn ja sen ääreltä haetaan parannusta, helpotusta ja lohtua erityisesti henkisesti raskaiden tilanteiden äärellä.

Vaikka jokainen aineistoni edustama maallemuuttaja ei koe olevansa luontoihminen, merkittävä osa vastaajista kokee luonnon olevan tärkeä osa omaa identiteettiä. Vastauksissa korostuu ajatus siitä, että inhimillistä elämää ei voi täysin erottaa luonnosta. Ihmisinä ja biologisina olentoina olemme osa luontoa, emmekä voi tarkastella sitä näin ollen kulttuurista erillisenä ilmiönä. Aineistossani ihmistä tarkastellaan luonnon osana, vaikka kerronnasta syntyy myös länsimaiselle kulttuurille ominainen mielikuva siitä, että luonto on ihmisestä erillinen. Vuorovaikutus ympäröivän luonnon kanssa on monen maallemuuttajan kerronnassa hyvin tiivistä, ja luonto luo pohjan arkiselle elämälle.

”Olen osa luontoa, luomakuntaa. Kaupunkia vaan ei voi irrottaa luonnosta, koska ihmispopulaation yhdyskunta kuuluu luontoon siinä kuin muidenkin populaatioiden. Mut harvaan asutulla alueella saan tietysti elää lähempänä ns. villiä luontoa. Se on rikasta ja herkkää ympäristöä.”¹⁷⁵

”Luonto on tämä ilma, jota hengitämme ja maaperä, jolla kävelemme, ja kaikki pienet osatekijät, joilla jokaisella on merkitys koko kiertokulussa. Minä myös olen pienen pieni osa sitä, ja teen oman osan sen hyvinvoinnin turvaamiseksi.”¹⁷⁶

Luonto ja kulttuuri on monessa yhteydessä mielletty vastakkaisina niin tieteen saralla kuin puhekielessäkin.¹⁷⁷ Luonto on käsitteenä lopulta moniulotteinen, ja pitää sisällään erilaisia tulkintoja siitä, mitä oikeastaan edes on luontoa ja mikä ei. Aineistossa luonto tulkintaan ennen kaikkea elämän kiertokulkua ylläpitäväksi järjestelmäksi, joka on elämän rytmittäjä ja mahdollistaja. Moni maallemuuttaja näkee luonnon olevan kaikkialla, välttämättömyytenä ja elämän perustana. Vastauksissa korostuu ajatus siitä, että arvoa annetaan luonnolle kokonaisuutena, ei vain tietyille esteettisille tai muuten merkityksellisille luonnon paikoille. Maaseudun luontoympäristön tuoma kokemus luonnon mukana elämisestä koetaan ennen kaikkea elämää rikastuttavana asiana.

”Luonto on kaunis täällä. Eri vuodenaikoina eri näköistä, luonto elää ja minä sen mukana vuoden kiertokulussa. Talvella pimeys ja kuutamon valo...ihanaa... kesällä vihreys ja kaikkien lintujen laulu...”¹⁷⁸

---

¹⁷⁵ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 8.

¹⁷⁶ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 33.

¹⁷⁷ Kallinen, Nygren & Tammisto 2012, 9.

¹⁷⁸ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 17.

”Luonto on välttämättömyys. Se on kaikki, koko elämä.”¹⁷⁹

”luonto on kansallisaarteemme, olipa se millainen tahansa, missä tahansa, se on aina jotain, meille kaikille eläville.”¹⁸⁰

Kari Väyrysen mukaan luonnolla ja kulttuurilla on eroavaisuuksia, jotka tekevät niistä toisistaan erillisiä ilmiöitä. Väyrysen mukaan kulttuurilla ei ole suoraa yhteyttä luontoon siitäkään huolimatta, että luonto on vääjäämättä mukana ihmisen kulttuurisessa elämässä ja ihmisen tekemissä arkisissakin valinnoissa. Hän näkee ihmisen toiminnan seurauksena rakentuneen kulttuurin ja kulttuurin pohjana toimivan luonnon erona sen, että luonnossa on kyse jostakin ihmisen ymmärryksen ylittävästä ilmiöstä, joka on yhä kulttuurin silmissä eräänlainen mysteeri tutkimattomine osa-alueineen.¹⁸¹ Sen sijaan Ilona Hankonen haastaa ajatusta siitä, että luontoa ja kulttuuria voitaisi tarkastella toisistaan erillisinä ilmiöinä. Hänen mukaansa antroposeenisesta¹⁸² aikakaudesta puhumisen rinnalla on todettava, että luonnon ja kulttuurin erillisyyks ei ole nykyisyydessä selkeää¹⁸³. Kulttuuri on läsnä luonnossa ja luonto läsnä kulttuurissa.

Molemmat näkökannat kuvaavat aihepiirin haastavuutta. Toisaalta luontoa voidaan tarkastella Hankosen tavoin paikkana, jossa ihmisen toiminnan jäljet näkyvät jo kaikkialla. Mikromuovi ja ilmastonmuutoksen seuraukset ovat levinneet jopa paikkoihin, jossa ihmisen ei tiedetä vielä käyneen. Samalla Väyrysen käsitys siitä, että luonto on ihmisyyden ylittävää, pitää myös paikkansa. Löydämme jatkuvasti ympäriltämme uusia ilmiöitä ja asioita synnyttäen samalla uutta tietoa ja käsityksiä, jotka korjaavat ja täydentävät jo tiedossa olevaa ymmärrystä. Jos ihmisen tarkastelu luonnon osana viedään loppuun asti, voidaan pohtia, onko eron tekeminen kulttuurin ja luonnon välille mielekäästä. Lopulta myös mikromuovi on luonnon tuotetta sen ihmisen muovaamasta olemuksesta huolimatta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö mikromuovin kaltainen ihmisen jalostama luonnon materia olisi muulle luonnolle ja ympäristölle haitallista. Yhteiskunnallisen keskustelun kannalta on tärkeää myös pystyä keskustelemaan termeillä, joka ilmentää ihmisen vaikutusta muuhun luontoon.

Ympäristön ja kulttuurin suhdetta tarkastelleet professori Timo Kallinen, professori Anja Nygren ja sosiaali- ja kulttuuriantropologi Tuomas Tammisto pyrkivät Väyrysen rinnalla osoittamaan, että ihmisyhteisöiden suhde luontoon on vuorovaikutuksellista sen sijasta, että ihmisinä pyrkisimme vain

---

¹⁷⁹ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 51.

¹⁸⁰ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 18.

¹⁸¹ Väyrynen 2006, 28

¹⁸² Antroposeeni on nimitys maapallon epäviralliselle ajanjaksolle, jossa ihmisen toiminta vaikuttaa merkittävästi maapallolla olemassa oleviin biologisiin, kemiallisiin ja fysikaalisiin prosesseihin.

¹⁸³ Hankonen 2021, 45.

puhtaasti sopeutumaan osaksi villiä ja vierasta luontoa¹⁸⁴. Väyrynen kuvaa luontoa dialogiseksi¹⁸⁵, kun taas Hankonen kritisoi vuorovaikutuksen käsitettä. Vuorovaikutukseksi puhekielessä mielletään tilanne, jossa olentojen välisessä vaikutussuhteessa kumpikin osapuoli vaikuttaa toiseen. Hankonen korostaa, että esimerkiksi luonnon kohdetta tarkastellessamme emme ole kohteeseen välttämättä vuorovaikutuksessa tavalla, jolla vuorovaikutus puhekielessä ymmärretään¹⁸⁶. Sen sijaan hän ottaa käyttöön affektiivisen piirin käsitteen kuvaamaan tilanteesta syntyvää sommittumaa.

Vaikka luonnon ja kulttuurin voi tulkita yhtenäiseksi ilmiöksi, puhekielen terminologiassa ne usein ilmaistaan toisistaan erillisiksi. Tämä näkyy myös aineistossani tapana puhua yhteydestä luontoon, joka rakentaa käsitystä siitä, että ihmisen ei lähtökohtaisesti mielletä olevan luontoa. Toisaalta luontoyhteydestä ja luonnon osaksi tulemisesta puhuttaessa pyritään vahvistamaan mielikuvaa kokemuksesta, jossa ihminen kokee sulautuvansa luontoon siitä huolimatta, että kulttuurisesti ihminen tavallisesti mielletään luonnosta erilliseksi. Oman ja muun luonnon välisiä kytköksiä ja luontoon sulautumisen kokemuksia halutaan vaalia omassa arjessa oleskelemalla luontoympäristöissä ja pitämällä niistä huolta. Syventynyt kosketus luontoon on tuonut maallimuuttajien kokemusten perusteella mukanaan positiivisia vaikutuksia, kuten elämän seesteisyyttä ja uusien ajatusväylien syntymistä omassa mielessä.

”Väkisin on muuttunut suhde luontoon, koska asun nyt luonnon keskellä. Metsän hoitoon osallistun, raivaamalla metsää siltä osin kun osaan. Kävelen päivittäin metsässä, jotenkin tunnen olevan osa luontoa. Luontoa, joka rauhoittaa kaikin puolen. Kiire on kadonnut elämästäni.”¹⁸⁷

”Luonto on minulle tärkeä. Hakeudun mielelläni luontoon aina kun mahdollista. Haluan kokea olevani luontoon yhteydessä.”¹⁸⁸

”Olen muuton myötä pohtinut paljon luontoyhteyttä, juuriani, esivanhempia, maailman tilaa. Tunnen itseni syvällisemmin, luonto on vahvasti arvoissani. Kun pitää tehdä päätöksiä, lähdän kävelemään luontoon. Luonto selkeyttää ja kirkastaa ajatuksia. Se on moniaistillinen, jossa virkoaa taas eloon, jos on jotenkin jumissa.”¹⁸⁹

---

¹⁸⁴ Kallinen, Nygren & Tammisto 2012, 10.

¹⁸⁵ Väyrynen 2006, 32.

¹⁸⁶ Hankonen 2021, 49.

¹⁸⁷ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 21.

¹⁸⁸ Aineisto: kysymys n:o 9, vastaus n:o 15.

¹⁸⁹ Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 18.

Ihmisen suhteella luontoon on symbolisia, käsitteellisiä ja kulttuurisia ulottuvuuksia¹⁹⁰. Luonnolle annetut symboliset merkitykset näkyvät myös aineistossani. Luontoa rinnastetaan maallemuuttajien kerronnassa erityisesti äitiin, joka antaa turvaa, lohtua ja jopa parantaa. Toisaalta luontoa on mahdollista myös satuttaa, jopa raiskata. Mielikuva luonnon ja erityisesti metsän äidillisestä hahmottumasta toistuu suomalaisessa kulttuurissa¹⁹¹. Aineistossani luonto nähdään aktiivisena osapuolena, joka vaalii, mutta toisaalta odottaa myös vastavuoroista välittämistä ja hoivaa. Nämä aineistossani esiintyvät kielikuvat ja luonnolle annetut metaforiset merkitykset vahvistavat aineiston rakentamaa käsitystä siitä, että maallemuuttajien keskuudessa luontoa ei arvosteta pelkkänä materiaana, vaan sille annetaan ennen kaikkea monia merkittäviä henkisiä arvoja.

”En pelkää pimeää, myrskyä tms. Ne kuuluvat luontoon ja välillä ajattelen että luontoäiti näyttää vahvuuttaan. Kunnioitus luontoon ja eläimiin on vahvistunut maalla asuessa.”¹⁹²

” En pelkää luontoa, kunnioitan sitä. Luonto antaa niin paljon, elantoa, liikuntaa, ruokaa, mielenrauhaa. Uskon sydämessäni, että kun pidän metsästäni huolen, se pitää huolen minusta ja pojastani.”¹⁹³

”Rakennan teitä ja asuinalueita. Eli raiskaan luontoa.”¹⁹⁴

”Riippumatta siitä missä olen asunut, olen aina kriisien hetkellä hakeutunut luontoon. Se on tuonut lohtua ja turvaa. Luonto on vaikuttanut elämänfilosofiaani merkittävästi.”¹⁹⁵

Aarne Reunalan mukaan luonnon rytmillinen liike assosioituu ihmismielessä turvallisuuden tunnetta tuovaan vanhemman läsnäoloon. Luonnon syklit, vuodenaikojen ja kasvun säännönmukainen vaihtelu rytmeillään ovat kuvaannollisissa yhteyksissä vanhemman liikkeisiin, sydämen lyönteihin, hengitykseen ja ihmisen omaan kehitykseen. Reunalan mukaan metsä on juurikin siitä merkityksellinen paikka, että sen äärellä ihmisellä on mahdollisuus päästä lähelle kadotettuna paratiisina pidettyä äidin kohdun ja vanhemmat sylin kokemusta. Metsässä oleskelun vaikutukset elävöittävät inhimilliset tiedostamattoman alitajunnan syvimpiä haaveita. Metsässä oleskelu vastaa kaipuuseemme pois turvattomuuden ja yksinäisyyden tunteista pääsemisestä. Sen ympäristöt herättävät ihmisessä mielle yhtymiä turvallisesta lapsuudesta, jos sellaisen on saanut kokea.¹⁹⁶

---

¹⁹⁰ Kallinen, Nygren & Tammisto 2012, 10.

¹⁹¹ Reunala 1994, 172.

¹⁹² Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 59.

¹⁹³ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 82.

¹⁹⁴ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 50.

¹⁹⁵ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 22.

¹⁹⁶ Reunala 1994, 172–175.

Luonnon puhtaudella ja toisaalta äidilliseen syliin rinnastettavilla tiloilla koetaan aineistossani olevan jopa parantavia vaikutuksia. Moni aineistossani kokee esimerkiksi hiustensa ja ihonsa voinnin parantuneen huomattavasti maaseudulle muuttamisen jälkeen. Aineistossa nousee esiin myös henkiseen puoleen vaikuttavia parantavia elementtejä. Luonto on terapeutti, jonka puoleen nojaututaan suurten elämänmuutosten ja tunteiden äärellä, kuten läheisen menettämisestä koituvan surun kohdalla. Luonnon parantavan voiman on maallemuuttajien kokemuksissa jopa koettu antaneen tyhjään syliin tuomitulle ihmiselle lapsen ja mahdollisuuden vanhemmuuteen. Metsän hoiva ja turva koetaan emotionaalisella tasolla eheyttävänä ja parantavana, jopa uuden elämän antajana.

”Luonto parantaa ja rauhoittaa. Sääli että kovin monella kosketus luontoon rajoittuu pelkkiin kuviin”¹⁹⁷

”Puolison kuoleman jälkeen olin kaksi kuukautta käytännössä metsässä. Ts. metsä on ollut terapeutini.”¹⁹⁸

”Uskon, että metsä paransi minut jotenkin, kun kaikkien ihmetykseksi sain lapsettomuuteen tuomittuna yllätyslapsen.”¹⁹⁹

Vaikka aineistoni perusteella luonnon äärellä arvostetaan suuresti tieteellistä tietoa ja faktaa, luonnolle annetaan myös sellaisia arvoja ja merkityksiä, jotka perustuvat tieteen sijasta kokemukseen, intuitioon ja tunteeseen. Osassa vastauksissa luonto mielletään pyhäksi paikaksi, jota kohtaan koetaan kiitollisuutta ja kunnioitusta. Aineistossani luonto on paikka, josta ammennetaan henkistä voimaa. Sen äärellä koetaan hengellisiä elämyksiä ja todellisuuskokemuksia. Mielenkiintoa herättää myös luonnon mytologia ja tunnettu muinaisusko. Luonnon äärellä nautitaan sen monikerroksellisista ulottuvuuksista, jotka antavat mielikuvitukselle aineksia. Omaamme käsitykset, mukaan lukien tieto, jota emme edes pidä totena, vaikuttavat ympäristön kokemiseen antaen havainnoille uudenlaisia näkökulmia ja ulottuvuuksia²⁰⁰.

”Luonto on aina kaunis ja erilainen. Se sisältää paljon mielenkiintoista faktaa, tutkimusta ja mytologioita. Luonto on monikerroksinen fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin työssija. Loputon ruokkimaan uteliaisuutta ja mielikuvitusta.”²⁰¹

---

¹⁹⁷ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 19.

¹⁹⁸ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 80.

¹⁹⁹ Aineisto: kysymys n:o 6, vastaus n:o 28.

²⁰⁰ Kajanto 2004: 61.

²⁰¹ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 16.

“Eläimet ja luonto ylipäänsä ovat minulle aivan ykkösasia. Myös Suomen luontoon pohjautuva mytologia kiehtoo sekä muinaishistoria.”²⁰²

”Luonto on pyhä.”²⁰³

Perinteinen alkuperäiskansojen tieto kantaa mukanaan perintöä, joka yhdistää luonnon ja kulttuurin²⁰⁴. Kuten monelle muullekin muinaisuskoiille, myös Suomessa usko on perustunut elämän synnyttäneeseen äitimaahan ja luonnon kiertokulkuun. Luonto on nähty pyhänä henkiolentojen kotina, joka on luonteeltaan herkkä ja tunteita ilmentävä. Kansanperinteessämme luonnon arvostaminen heijastuu vastuuseen ja osallisuuteen²⁰⁵. Ihmisen käyttäytymistä ovat ohjanneet pelot siitä, että luontoa ja sen henkiä on mahdollista loukata, satuttaa ja pahimmillaan häätää pois. Uskonpuhdistuksen myötä muinaisuskon perinteet ovat hiipuneet ja osin unohtuneet²⁰⁶. Jumaluus on siirtynyt jalkojen alaisesta maasta kauemmas taivaaseen, joka on myös tuonut ihmiskeskeisemmän arvomaailman osaksi yhteiskunnallista elämää luonnon pyhyiden painuessa taka-alalle.

Uskontotieteen professori Veikko Anttonen korostaa, että nykypäivänä Suomessa vallitseva virallinen uskonto ei sisällä myyttejä, joiden varaan voisi suoranaisesti rakentaa ajatusta luonnon pyhydestä. Kuitenkin luonnon ja erityisesti metsän hiljaisuuden ja rauhan tilat voivat tarjota todellisuuselämyksiä, jotka häivyttävät rajoja sisäisen ja ulkoisen maailman väliltä.²⁰⁷ Filosofian Tohtori Jukka Mikkosen mukaan luonnonympäristöt ovatkin omiaan synnyttämään pyhyiden kokemuksia, syvällisiä tiloja, joissa ymmärrys itsestä ja maailmasta täydenty²⁰⁸. Luonnon hiljaisissa tiloissa on helpompi kääntyä kohti itseä, tarkastella omaa sielullista elämää ja tuntea yhteenkuuluvuutta luonnon, maaperän ja maiseman kanssa. Aineistoni luonto näyttäytyy pyhänä elementtinä, jonka äärellä hiljennytään, tunnetaan turvaa ja koetaan jopa todellisuuselämyksiä.

”Luonto on henkireikä. Tavallaan se on ”koti”. Töissä käydessäni metsään pääsi pääsääntöisesti vain viikonloppuisin. Kun kuulaana syysaamuna kuuntelin suomenajokoirani helisevää ajohaukkua, totesin, että metsä on kirkkoni. Nyt olen onnellisessa asemassa, että voin elää kaikki vuodenajat, toisin kun kaupunkiympäristössä. Täällä voi aistia luontoa aivan eri tavalla, kirkkaammin. En pelkää täällä mitään. Turvallista on liikkua pimeälläkin, otsalampun valossa.”²⁰⁹

---

²⁰² Aineisto: kysymys n:o 5, vastaus n:o 1.

²⁰³ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 47.

²⁰⁴ Heiskanen 2006, 177.

²⁰⁵ Heiskanen 2006, 177.

²⁰⁶ Williams 2003, 52.

²⁰⁷ Anttonen 1994, 25–26.

²⁰⁸ Mikkonen 2014, 96.

²⁰⁹ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 79.

”Luonto on minun kirkko, hiljentymisen ja arjen kiireen nollaaminen käy luonnossa.”²¹⁰

”Luonto on pyhä.”²¹¹

Ilkka Luoto osoittaa, että jokaisen ihmisen kokemukset pyhistä paikoista ovat omalaisensa, sillä kokemukseen vaikuttaa henkilökohtaisesti koettu historia ja koko kokemusmaailma. Paikka, kuten aineistoni useissa kertomuksissa luonto, saattaa muodostua pyhyiden tunteen symboliksi, vaikka sen käyttö ja sisältö eivät liittyisikään suoraan uskonnolliseen pyhyiden käsitteeseen.²¹² Luonto näyttäytyykin aineisossani pikemmin hengellisenä hiljentymisen paikka kuin uskonnollisena symbolina. Luonto tarjoaa ympäristöjä ja tiloja, joissa on mahdollista kokea elämän kauneutta, yhteyttä luonnon kiertokulkuun ja johonkin ihmismielen ylittävään.

3.3 ”Kissat kuuluvat maataloon”

Siinä missä kaupunkiympäristön ilmapiiri hyväksyy vain kesyiksi, puhtaiksi, esteettisiksi ja moraalisesti miellyttäväksi koetut eläinlajit, on maaseutumaisemaan kuuluva eläinlaji ollut huomattavasti rikkaampi kautta historia²¹³. Aineistoni vahvistaa entisestään mielikuvaa maaseudusta eläinrikkaana asumisen paikkana, sillä monen maallemuuttajan kotipiiriin kuuluu joukko eri lajeja edustavia kesyeläimiä. Kesyeläinten rinnalla villieläimiä ja niiden jälkiä seurataan mielellään omassa pihapiirissä ja lähiluonnossa. Tämän luvun myötä pyrin avaamaan maallemuuttajien kokemuksia eläimistä nostaen esiin kokemuksissa ilmeneviä tunteita, arvoja ja merkityksiä. Tarkastelen aihetta niin lemmikki-, koti- kuin villieläimiinkin liittyen yhdistellen poliittisia, esteettisiä ja eettisiä näkökulmia.

Eläinten osallisuus maallemuuttajien arjessa on aineistoni perusteella vaihtelevaa, mutta aiheen tärkeyden puolesta puhuu se, että eläimet ovat useamman vastaajan kohdalla ollut jopa ratkaiseva tekijä siihen, miksi maaseudulle on päädytty asumaan. Maaseudun tilat ja rauhalliset ympäristöt tarjoavat puitteita perinteisten lemmikkieläinten ohella myös kotieläinten pitämiseen pihapiirissä. Aineisto luo käsityksen siitä, että erityisesti koti- ja villieläimien ovat tulleet lähemmäs ihmistä kaupunkimiljööstä maaseudulle muuttamisen jälkeen. Eläinten lähemmäs tuleminen puolestaan merkitsee sosiaalisen suhteen syventymistä ihmisen ja eläimen välillä tarjoten palkitsevia ja kokemuksellisia hetkiä eläinten parissa aikaa vietettäessä.

---

²¹⁰ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 36.

²¹¹ Aineisto: kysymys n:o 7, vastaus n:o 47.

²¹² Ibid.

²¹³ Ratamäki & Schuurman 2006, 41.

”Kyllä toki muuttui suhde lemmikkieläimiin maalla: hankimme kaksi koiraa juuri siksi, koska maalla niitä oli helpompi hoitaa ja koska niiden kautta oli jotain ”elämää” seurata.”²¹⁴

Moni maallemuuttaja tunnustaa olleensa aina eläinrakas, eikä koe maaseudulle muuttamisen juurikaan vaikuttaneen asiaan. Monien kohdalla kuitenkin maaseudulle muuttaminen on mahdollistanut eläimiin liittyvien unelmien toteuttamisen. Erityisesti hevosten saaminen vuokratalleilta omaan pihaan on ollut useammalle kyselyyni vastanneelle mielekäs seikka, jopa toteutunut unelma. Monen maallemuuttajan kodissa asustelee kissoja ja koiria, mutta pihapiirin elämää toivotaan lisäävän tulevaisuudessa erilaiset kotieläimet kuten lampaat ja kanat. Eläinten koetaan elävöittävän pihapiiriä ja niiden puuhien seuraaminen on monelle iloa tuottavaa. Toisaalta eläintenhoito on myös aktivoivaa ja arkea rytmittävää. Eläimet ovat monessa yhteydessä ensisijaisesti lemmikkejä, ystäviä ja jopa perheenjäseniä, mutta toisille ne merkitsevät ravintoa, elinkeinoa ja ammattia. Vaikka eläinten hoitaminen voi olla ajoittain raskasta, ne nähdään tärkeänä osana elettyä arkea, ja eläimistä luovutaan vasta pakon sanelemana.

”Olen lapsesta saakka ollut ns. eläinihminen. Maalle muutto mahdollistaa useamman koiran pitämisen ja tilan eläimet tuovat elannon. Erityisesti maatilan eläimet vievät niin paljon aikaa, että koko perheen elämä pyörii niiden hyvinvoinnin ympärillä”²¹⁵

”Arki on kiireistä, kun on kolmivuorotyö ja vähän omaa yritystoimintaakin, vaikka sen lopetusta suunnittelen. Eläimiä myös aika paljon. Kumpikin meistä sisaruksista mm. nivelvaivaisia, niin ajoittain rankkaa kaiken hoitaminen, mutta en luopuisi esim. yhdestäkään eläimestä, vaikka oma terveys kärsisi. -- eläimet ja etenkin hevoset itselleni tärkeintä henkisen hyvinvoinnin kannalta.”²¹⁶

”Eläimeni ovat perheeni. Näin on aina ollut, tosin maalle muuton myötä eläinperheeni on kasvanut. Lisäksi sosiaalinen suhde esim. hevosiin on huomattavasti syvempi, kun ne asuvat omissa pihassa.”²¹⁷

Eläimet osana arkea ovat tiivis osa elettyä elämää. Ne herättävät maallemuuttajissa paljon tunteita ja ajatuksia, joista voimakkaimpana aineistossani erottuu rakkaus ja kunnioitus koiraa kohtaan. Koirat näyttävät aineistossani perheenjäseninä ja turvaa, seuraa ja iloa antavina elämänkumppaneina, joiden kanssa halutaan jakaa yhteisiä kokemuksia. Koiran ja ihmisen välillä koetaan vallitsevan syvä ymmärryksen tila, joka näyttää jopa ihmissuhteita tärkeämpänä seikkana. Koirat vievät ihmistä luonnon äärelle aktivoiden omistajaansa ja toisaalta rahoittavat käpertyessään viereen nukkumaan.

---

²¹⁴ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 34.

²¹⁵ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 80.

²¹⁶ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 46.

²¹⁷ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 47.

Rakkauden rinnalla eläimet aiheuttavat suurta surua silloin, kun niistä luopuminen on tullut ajankohtaiseksi asiaksi. Arvostus koiraa kohtaan korostuu sen hankkiessa ravintoa perheen pöytään.

”Siinä mielessä muuttunut ajan myötä että olen huomattavasti enemmän koirieni kanssa kuin kenenkään ihmisen. En osaa kaivata ihmisseuraa juurikaan ja kun tapaan ihmisiä on ihan kivaa mutta pari tuntia riittää sit jo vetäytyisin mieluiten koirieni kaa omilleen... -- Koirat kuuntelee kiltisti juttelua ja ymmärtää jujut vaikken puhuiskaan ja ovat aina vierellä myös öisin kylkeen liimautuneina, ei oo tääkkiä tarvinnu talvisinkaan montaa kertaa.”²¹⁸

”Koiria on kaupunkilaiselle elämän edellytys täällä metsässä. Se luo turvaa (naiselle ja nyt lapsellekin). Se pitää tuntemattomia ihmisiä loitolla ja sen vaistoihin luottaa muutenkin. Lähiseudun kotieläimiin on tullut kaipaava suhde. Eläimet ja niiden touhut jaksavat ihmetyttää ja ilahduttaa.”²¹⁹

”Meillä on hirvikoira, joka on perheenjäsen. Se hankkii pöytäämme ruokaa, joten arvostamme sitä korkealle”²²⁰

Lemmikkieläimiä kuvataan aineistossani oman persoonan ja mielen omaavina olentoina, joiden kanssa kommunikoidaan luontevasti yhteisen puhutun kielen puuttumisesta huolimatta. Etenkään lemmikkieläimiä ei kuvailla objekteina, vaan ennen kaikkea älyllisinä olentoina, joiden kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. Eläinten yhteiskunnalliseen asemaan perehtyneen sosiologi Salla Tuomivaaran mukaan lemmikkieläinten pitämisen suosio perustuukin pitkälti yhteisymmärryksen kokemuksesta ihmisen ja eläimen välillä²²¹. Yhteydellä eläimiin on todettu olevan ihmiselle sosiaalisia, tunnetasoisia ja fyysisiä hyötyjä. Lemmikkieläimet ovat länsimaisessa kulttuurissa alkaneet edustaa ihmisen positiivista eläinsuhdetta, toimien moraalisenä vastapainona eettisesti kyseenalaiselle eläinten hyötykäytölle. Hyvää lemmikkieläinten kohtelua pidetään yhteiskunnallisesti moraalisesti oikeana, hyvän ihmisen tunnuspiirteenä.²²²

Estetiikkaa tutkineen filosofi Glenn Parsonsin mukaan moraalisiin ja etiikkaan liittyvät kysymykset kietoutuvat tiivistä esteettisiin merkityksiin. Onnellista elämää viettävä eläin keventää ihmisen moraalista taakkaa antaen eläimelle positiivisia esteettisiä arvoja. Onnellinen eläin koetaan usein sympaattiseksi, miellyttäväksi ja kauniiksi, huolimatta sen ulkoisista ominaisuuksista.²²³ Eläinten onnellisuus nousee tärkeänä teemana esiin myös aineistostani. Eläinten onnellisuus heijastuu

---

²¹⁸ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 32.

²¹⁹ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 28.

²²⁰ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 67.

²²¹ Tuomivaara 2010, 139.

²²² Tuomivaara 2010, 139–140.

²²³ Parsons 2007, 5.

tyytyväisyytenä ihmiseen, ja ratkaisuja pyritään tekemään eläimen lajinmukaisten tarpeiden ja hyvinvoinnin takaamiseksi. Maalle muuttamisella koetaan olevan positiivisia vaikutuksia ihmisen ohella erityisesti lemmikkieläimiin. Moraalinen vastuu heijastuu toisaalta siihen ratkaisuun, että eläin jätetään toistaiseksi hankkimatta. Eläimen omistamisen pohjalle koetaan tärkeäksi hyvien resurssien, taloudellisen vakauden, ajan ja tietämyksen kartuttamista, jotta omistetulla eläimellä on mahdollisuus onnellisen elämän kokemiseen.

”Lemmikkieläimet on aina ollut osa arkea, suhteeni ei ole muuttunut, mutta pystyn itse omistajana tarjoamaan koirille ja kissalle stressittömämmän ympäristön, enemmän vapaata juoksemista metsässä ja pellolla. Hyvinvointi maalle muuton myötä näkyy myös lemmikkieläimissä fyysisesti. Voivat hyvin ja on terveitä.”²²⁴

”Hevoset asuvat pihatossa, saavat ulkoilla ihan miten haluavat. Haluan heille mahdollisimman luontaisen elinympäristön. Kanat asuvat väljästi valoisassa kanalassa.”²²⁵

”Olen aina ollut eläinrakas, ja olen myös eläinalan ammattilainen. Minulla on ennen ollut enemmän eläimiä, nyt vain yksi koira. Haluan ottaa enemmän eläimiä myöhemmin, mutta haluan elämäntilanteeni olevan niille suotuisa ja hommata kunnon tilat ennen niiden hankintaa. Haluan myös talouden vakautuvan, jotta voin aina tarvittaessa esim. viedä eläinlääkäriin ja syöttää laadukasta ruokaa. Siksi en ole heti ottanut lisää eläimiä. Haluamme kanoja omien munien toivossa ja muutenkin tuomaan pihaan elämää. Ehkä myös vuohia ja kaneja. Mitään eläimiä tuotantomielessä ei ole tarkoitus ottaa.”²²⁶

Moraalista keskustelua ja arvojen välillä tasapainottelua aineistossani käydään erityisesti suhteessa tuotantoeläimiin. Eläinten hyödyntämiseen ravinnoksi suhtaudutaan monella eri tavalla ja aineistossa ilmenee monenlaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä. Merkittävän moni pyrkii omavaraiseen elämäntapaan, jossa syöty liha muun ravinnon ohella kasvatetaan itse tai vastaavasti hankitaan luonnosta metsästämällä ja kalastamalla. Moni käyttää lihaa ravinnokseen, mutta pyrkii hankkimaan ravinnon eläinten tehotuotantoa kannattamatta. Toisesta näkökannasta tarkasteltuna eläintuotanto koetaan maaseudun voimavaraksi, jota omilla valinnoilla pyritään ylläpitämään ja tukemaan. Valintojen taustalle piilee niin taloudellisia, kuin eettisiä ja ekologisia valintoja.

”Kotieläimet ovat ihania ja tärkeitä, mutta tehotuotanto ei ole mielestäni hyväksyttävää.”²²⁷

---

²²⁴ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 43.

²²⁵ Aineisto: kysymys n:o 2, vastaus n:o 71.

²²⁶ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 12.

²²⁷ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 54.

”Tykkäämme liikkua luonnossa ja metsästys, kalastus, marjastus ovat tärkeitä myös ekologisen ja eettisen ravinnon takia.”²²⁸

”Kasvatamme nyt itse itsemme proteiinia omassa pihassa.”²²⁹

”Lemmikkieläimiin suhtautumiseni ei ole muuttunut, sen sijaan tuotantoeläimiin paljonkin. Maalla asuessani olen kääntynyt eläinsuojelijoita vastustavalle kannalle. Useimmiten näiden julkaisuissa kun on kyse kuvakulmasta tai teennäisestä asiayhteydestä tai puhtaasti tiedon puutteesta. Eläinten pito on oman kokemuksen mukaan pääasiallisesti hyvissä käsissä ja tarkkaan valvottua -laiminlyöntien takaa löytyy järjestään jokin suurempi henkilökohtainen inhimillinen tragedia, joka olisi ehkäistävissä vain yhteisöllisemmällä yhteiskunnalla.”²³⁰

Eläinperäisestä ravinnosta keskustellessa voi nopeasti todeta, että ristiriitainen luontosuhteemme heijastuu eläimiin kohdistuvaan käytökseen ja arvottamiseen²³¹. Yhteiskunnallisesti tavaksemme on muodostunut eläinlajien arvottaminen toinen toisensa yläpuolelle. Eläimiä rakastetaan ja niitä pidetään tärkeinä perheenjäseninä, mutta toisaalta eläimiä myös tapetaan, käytetään ravinnoksi ja inhotaan. Toiset eläinlajit koetaan ihmisten keskuudessa toisia lajeja paremmiksi, kauniimmiksi ja empaattisemmiksi kuin toiset²³². Koira on ihmisen paras ystävä, mutta esimerkiksi sikaa pidetään rumana ja todellisuutta tyhempänä eläimenä, jonka teurastukseen päättyvä epäeettinen elämä suursikaloissa on huomattavasti koiran kaltoinkohtelua hyväksyttävämpää. Koira on perheenjäsen, mutta sikaa tarkastellaan pikemminkin objektina, ei-yksilöllisenä ja ei-tiedollisena olentona, jonka hyödyntäminen ihmisen toimesta on sallitumpaa ja moraalisesti vapaampaa²³³.

Tuomivaara korostaa, että erityisesti tuotantoeläimet asetetaan ei-tuntevan objektin rooliin, jotka sijoitetaan emotionaalisesti, sosiaalisesti ja maantieteellisesti kauas tavanomaisesta ihmisen arjesta niiden kohteluun ja käyttöön liittyvien eettisten ongelmien sivuuttamiseksi ja unohtamiseksi²³⁴. Maallemuuttajien kerronnassa tuotantoeläimeksi miellettyjen eläinten ja ihmisen väliset välimatkat lyhenevät tuoden myös moraaliset kysymykset vaikeammin sivuutettavammaksi osaksi arkea. Usea maallemuuttaja on tuonut omavaraisen elämäntavan myötä hyödynnettävät eläimet kotipihaansa. Väljät olot ja yksilön huomioon ottava kasvatustapa keventää monia eettisiä ongelmia. Yksilöinä

---

²²⁸ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 61.

²²⁹ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 72.

²³⁰ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 33.

²³¹ Kytömäki 2020, 27.

²³² Tuomivaara 2010, 127.

²³³ Tuomivaara 2010, 133.

²³⁴ Tuomivaara 2010, 138.

eläimille kyetään tarjoamaan niiden hyvinvointia paremmin mukaileva elämä siitä huolimatta, että niiden elinkaari päättyy toisen eläimen eli ihmisen toimesta. Myös metsästettyjen eläinten elinkaari vastaa lajityypillistä ja vapaata elämää, jota voidaan pitää eettisesti tehotuotettujen eläinten elinkaarta moraalisesti parempana vaihtoehtona.

Ristiriitainen suhde luontoon heijastuu kotieläimiin liittyvien moraalisten kysymysten rinnalla moniin luonnon villieläimiin kohdistuvaan inhoon. Aineistossa korostuu kielteiset tunteet erityisesti käärmeitä, punkkeja, hirvikärpäsiä, hyttysiä ja rottia kohtaan. Estetiikkaan perehtyneen filosofi Yriko Saiton mukaan inhon kaltaiset tunteet suhteessa eläimiin kumpuavat kulttuurisista merkityksenannoista sekä osin tiedostamattomista peloista²³⁵. Monet inhottaviksi mielletty eläimet ovat aiheuttaneet ihmiselle haittaa myrkyllisyydellään tai levittämällä tauteja. Esimerkiksi kyy on myrkyllinen, ja lisäksi käärme symboloi monissa kulttuurisissa merkityksissä paholaista. Opittujen kulttuuristen ja symbolisten merkitysten myötä on helpompi ymmärtää, miksi tavallisen moni eläinhimiseksi identifioituva ihminen kavahtaa käärmeen tai rotan kohtaamista.

*”Ihailua, rauhaa, rentoutumista, hyvää oloa. Hirvikärpästen aikaan luonto herättää inhotuksen tunteita myöskin.”*²³⁶

*”Punkit ja käärmeet toki harmittavat, kun niiden puremia pitää varoa. Tämä on kuitenkin pieni asia verrattuna siihen, miten paljon maaseudun luonnolla on annettavaa.”*²³⁷

*”Liikun metsässä lumettomana aikana koirieni kanssa kyykäärmeitä varoen.”*²³⁸

Erityisesti kyykäärmeitä halutaan karttaa, ja kesäaikana niiden välttelyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Etenkin koirat halutaan pitää kaukana myrkyllisestä eläimestä, ja omaa lemmikkiä ollaan valmiita puolustamaan omassa pihapiirissä jopa villieläimen hengen uhalla. Saiton mukaan kielteisiä tunteita herättäviä kokemuksia vahvistaa entisestään turvattomuuden tunne, jonka taustalla piilee tietämättömyys ja taidottomuus suhteessa kohdattuun eläimeen²³⁹. Eläintä, jonka käyttäytyminen on vierasta ja arvaamatonta, on vaikeampi tarkastella neutraalisti kuin eläintä, joka on tuttu ja turvallinen. Saito korostaa, että vaarattomaksi koetussa tilanteessa inhottavaksi mielletty eläin voidaan nähdä kuitenkin myös kauniina ja kiehtovana, sillä tietty koettu turvallisuuden tunne mahdollistaa esteettisen arvioinnin tekemisen.²⁴⁰

---

²³⁵ Saito 1998, 106.

²³⁶ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 74.

²³⁷ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 1.

²³⁸ Aineisto: kysymys n:o 3, vastaus n:o 9.

²³⁹ Saito 1998, 106.

²⁴⁰ Ibid.

Päästessä lähelle eläintä, on vaaran tuntu toisaalta tärkeä osa kokemusta erityisesti esteettisten elämysten äärellä²⁴¹. Vaaran tuntu tekee ihmisestä herkän, haavoittuvaisessa asemassa olevan kokijan, vaikuttaen tämän aistimaailmaan ja tapaan tarkastella ympäristöä. Myös ympäristöllä on tärkeä rooli eläimen kohtaamisesta muodostuvan kokemuksen kannalta.²⁴² Aineistossani petoeläinten jäljet, erityisesti karhun ja suden läsnäolon merkit, herättävä kauempana ihmisasutuksesta löydettyinä ihailua ja kunnioitusta. Sen sijaan jälkien löytyessä pihapiiristä kokemus muuttuu nopeasti ahdistavaksi ja pelkoa herättäväksi. Peurat, hirvet ja kauriit sen sijaan mielletään luonnontiloissa petoja helpommin lähestyttäväiksi, kauniiksi olennoiksi, jotka ovat myös tervetulleita lähelle ihmisasutusta. Toisaalta autoja vilisevän tien vierustalla niiden koetaan olevan väärässä paikassa luoden jopa uhkaava ilmapiiriä.

”Villieläimet kuuluvat luontoon ja totta kai niihin tulee suhtautua sopivalla kunnioituksella. Tontista 500 m päässä majaileva karhuemo pentunsa kanssa ei nykyisin hätkäytä. Tai 3 km päässä peura-ateriaansa (useamman päivän ajan) sulatteleva susi. Maalla asuessa en ole kertaakaan nähnyt petoeläimiä, vaikka jälkiä on. Mäyrät, ilvekset, sudet ja karhut karttavat niin tarkasti ihmistä, ettei niitä pääse näkemään vaikka ihan nurkilla majailisi. Koirien kanssa saa toki miettiä missä liikkuu tai miten koiria pihalla pitää, jos lähellä liikkuu normaalia enemmän esim. susia.”²⁴³

”Thanaa nähdä hirvi omasta ikkunasta. Karhun jätökset nähdessäni vaihdan suuntaa tai huhuilen ja laulan. Aikaisemmin en ajatellut villieläimiä mitenkään, nyt toivon niitä ympärille. Paitsi ilveksiä, jotka hyökkäsi lampaiden kimppuun ja ehkä nappasi kissan.”²⁴⁴

Maallemuuttajien kohtaamien villieläinten kirjo arjessa on värikäs. Monen pihapiirissä vierailee niin oravia, lintuja ja kauriita, kuin ilveksen tai jopa karhun kaltaisia petoeläimiäkin. Villieläimistä vahvempia tuntemuksia aineistossani herättävät sudet. Susien lisääntynyt määrä asuinalueiden lähellä nostaa pintaan pelonsekaisia tunteita. Susi koetaan uhkana lemmikeille, lapsille ja kotieläinten myötä jopa eläimistä riippuvaisille elinkeinoille. Aineistossani kritiikkiä kohdistetaan erityisesti petoja koskevaan poliittiseen päätöksentekoon, sillä kokemusten mukaan maaseudulla asuvien elämää ja turvallisuutta ei oteta tarpeeksi huomioon lainsäädännössä. Maallemuuttajien vastauksista käy ilmi, että etäältä kaupunkielämän näkökulmasta tehdyt maaseutua koskevat päätökset tuntuvat epäoikeudenmukaisilta. Maallemuuttajat kokevat tulleen suljetuksi häkkiin yhdessä susien kanssa,

---

²⁴¹ Ibid.

²⁴² Saito 1998, 106.

²⁴³ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 15.

²⁴⁴ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 85.

jossa ihmisellä ei ole annettu riittäviä työkaluja itsensä, perheensä ja oman pihapiirinsä puolustamiseen.

“Enenevässä määrin huolta ja pelkoa täällä aiheuttavat sudet, susilaumojen yhtäkkinen lisääntyminen on ehkä viime vuosien merkittävin arkeen vaikuttava muutos. Maaseudulla vallitsee lapsiperheissä huoli pienistä alakoululaisista jotka joutuvat odottamaan koulubussia yksin pimeillä metsätaipaleilla, tuntuu että elämme täällä siltä osin aivan eri todellisuudessa kuin kaupungissa.”²⁴⁵

“Karhut, ilvekset ja ketut aiheuttavat toki nekin satunnaista haittaa, mutta se kuuluu luonnon monimuotoisuuteen, ja niillä on siihen oikeus. Susilaumat sen sijaan ovat lyhyessä ajassa runsastuneet niin, että maaseudulla koetaan vain ajan kysymykseksi milloin susilauma hyökkää lapsen kimppuun. Viimeksi 1800-luvulla kun susista oli todellista vaaraa ihmisille, ihmiset osoittivat susille kykynsä puolustautua ja sudet oppivat karttamaan ihmistä. Nyt laki ei anna meille mahdollisuutta puolustautua. Täällä maalla koetaan oikeutetusti vääryydeksi se, että päättäjät kaupungissa tuntuvat sulkevan meidät samaan häkkiin susilaumojen kanssa ja tarkkailevat itse etäältä miten tässä käy.”²⁴⁶

“Lemmikkien osalta maalla niillä on enemmän vapautta. Luonto myös rajoittaa lemmikkien hyötykäyttöä, kuten koira metsästystä, susivaaran takia. Tämä tekee ristiriitaisen tunteen. Koen asian rajoittavan itseäni liikaa, ja asiasta päättävät ihmiset, jotka eivät elä kyseistä elämää.”²⁴⁷

Kokemus susista ei kuitenkaan ole yksikantainen. Siinä missä moni näkee sudet uhkana ihmiselle, osa taas kokee ihmisen olevan suurempi uhka villieläimille ja luonnon ekosysteemeille vallatessaan luonnosta jatkuvasti enemmän tilaa itselleen ja ajaen luonnon eläinkannat jatkuvasti ahtaammalle. Susi nähdään kiehtovana suomalaisen luontoon kuuluvana eläimenä, siinä missä muutkin luonnon villit eläimet, eikä sitä kohtaan koettu yleistä vihaa ymmärretä. Susi tunnustetaan jopa vainotuksi eläimeksi, joka siihen kohdistetuista negatiivisista tunnelatauksista huolimatta on tärkeä osa suomalaista luontoa, luonnon kiertokulkua ja ekosysteemejä.

”Villieläimet kuuluu luontoon. Suhde niihin ei ole muuttunut. En ymmärrä jatkuvaa susivihaa.”²⁴⁸

”Ei ole muuttunut, myös villieläimet mahtuvat pihaan. En kertoisi kellekään täällä jos näkisin pihassa suden tai ilveksen, siitä alkaisi välitön vaino.”²⁴⁹

---

²⁴⁵ Aineisto: kysymys n:o 4, vastaus n:o 31.

²⁴⁶ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 33.

²⁴⁷ Aineisto: kysymys n:o 10, vastaus n:o 56.

²⁴⁸ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 7.

²⁴⁹ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 72.

Eläintutkimukseen perehtyneet dosentti Outi Ratamäki ja dosentti Nora Schuurman toteavat, että suden kaltaisen suurpedon kohtaamisella tai näköhavainnolla ei ole suoranaista vaikutusta siihen, miten suurpetoihin suhtaudutaan, vaan yhteiskunnalliset asenteet ja suurpetojen asema muodostuvat pitkälti niistä itsestään tai luonnosta riippumatta. Susi on kulttuurissa tarinoissa saanut synkkyyteen viittäviä symbolisia merkityksiä. Kulttuurisesti rakentuneissa mieli- ja kielikuvissa susi on esiintynyt ennen kaikkea pahan ruumiillistumana ja hiipivän vaaran symbolina. Myös yhteiskunnallinen ja poliittinen historia, jossa suteen on suhtauduttu pitkälti vahinko- ja riistaeläimenä, värittää yhä nykyistä käsitystämme sudesta ja sen luonteesta.²⁵⁰

Suteen liittyvät ongelmat ilmenevät aineistossa erityisesti koettujen pelkojen kautta, nostaten esiin ympäristön hallintaan ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Susi herättää paljon huolta ja pelkoa sen päädyttyä lähelle ihmisasutusta ja pihapiirejä, jonne sen ei koeta kuuluvan. Koettu pelko ja huoli kohdistuu erityisesti lapsien sekä kotipiiriin kuuluvien lemmikkien turvallisuuteen. Susipelon vuoksi moni maallemuuttaja on rajoittanut harrastamista erityisesti metsästysrintamalla, sillä pelko koirien vahingoittumisesta susikohtaamisessa on suuri. Erityisestä pelkoa herättää myös lasten lähettäminen koulutielle ympäristössä, jonka lähitienoilla on tehty havaintoja susista. Petoasian äärellä tilat pyritään jakamaan villiin luontoon ja ihmisen haltuun ottamiin turvallisiin alueisiin korostaen petoeläinten paikkaa kaukana ihmisen elinpiiristä.

”Petopolitiikka puhututtaa meitä maalla asuvia. Sudet ovat tuttuja asuinseudullani. Pihasukkia täällä ei toistaiseksi ole muutamaa tapausta lukuun ottamatta ollut, eikä toivottavasti tulekaan. Itse en susia, karhuja, ilveksiä pelkää, mutta koirieni puolesta olen varuillani. Jos nykyinen susipolitiikka jatkuu, se hankaloittaa naapuruston kotieläintilallisten elinkeinoa. Tietenkin myös minun ja monen muun metsästyskoiraharrastajan elämää. Sudet kuuluvat luontoon, ei pihaille, asutuksen liepeille, eivätkä karjalaitumille! Petojen kannanhoito on ollut ihmisen tehtävä ja on sitä tulevaisuudessakin. Päivittäin näen, vuodenajasta riippuen, lintuja, pieneläimiä, peuroja, metsäkauriita, jopa ilves on saalistanut rusakkoa pihallamme. Metsäjänisten ja rusakoiden hirvien, kettujen kohtaamiset ovat hyvinkin arkisia asioita. Ylipäätään luonnoneläinten näkeminen on yleistynyt maallemuuton myötä.”²⁵¹

Ihminen on historian saatossa pyrkinyt yhteiskunnallisesti ottamaan haltuun luontoa, joka heijastuu myös luonnon tuottamien vaarojen kasvaneeseen hyväksymättömyyteen ja suvaitsemattomuuteen. Ratamäen ja Schuurmanin mukaan luonnon haltuun ottaminen tapahtuu poliittisin, riistanhoidollisin ja tieteellisin keinoin. Haltuun ottamisen keinot kasvattavat mielikuvaa luonnosta, joka on luonteeltaan

---

²⁵⁰ Ratamäki & Schuurman 2006, 39–40.

²⁵¹ Aineisto: Kysymys n:o 11, vastaus n:o 79.

hallittu ja yllätyksetön. Hallinnan kokemukseen liittyy halu vetää raja ihmisen ja villin luonnon välille. Raja ihmisen ja luonnonvaraisen tilan välillä on haluttu pitää tiukkana sulkien ihmisen tilojen ulkopuolelle erityisesti suden kaltaiset suurpedot. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, että villit eläimet eivät pyri ymmärtämään ihmisten asettamia rajoja. Villipedon tullessa ihmisen omakseen mieltämiin tiloihin kokemus hallinnasta rikkoutuu aiheuttaen turhautumisen, hallitsemattomuuden ja turvattomuuden kaltaisia tunteita.²⁵²

Edellä esitetyt maallemuuttajien kokemukset osoittavat, että suurpetokeskustelu on arvojen tasapainottelua. Ihminen voidaan nähdä pahan aiheuttajana, joka on ajanut villin luonnon liian ahtaalle noudattaessaan ihmiskeskeistä arvomaailmaansa ja vallankäyttöään. Toimien seurauksena eläin luonnon osana ajautuu ahtaalle, ja joutuu syntipukiksi aiheutettuaan harmia ihmiselle. Toisella kannalla seisovat he, jotka kokevat suden uhkana omalle arkiselle elämälleen tai elinkeinolleen. Erityisesti susien lisääntynyt määrä maaseutualueiden lähellä aiheuttaa huolta omien ja naapurien lasten puolesta. Ei ole yhtä oikeaa, saati arvovapaata vastausta siihen, kenelle luonnon tilat kuuluvat, jos rinnakkaiselo suden ja ihmisen välillä ei suju ongelmitta.

Vaikka eläimet herättävät voimakkaita tunteita ja ajatuksia, nähdään niin villi- kuin kesyeläimetkin pääsääntöisesti elämän kokemuksellisuutta lisäävänä tekijänä maaseutumiljöössä asuessa. Suurpetojen aiheuttamien harmien lisäksi peurat ja jänikset tekevät tuhoja puutarhoissa, mutta siitä huolimatta niiden elämää seurataan mielenkiinnolla. Moni kertoo seuraavansa eläinten jälkiä ja ilahtuvansa esimerkiksi kauriin ja hirven näkemisestä kotinsa lähipiirissä tai työmatkalla. Perhoset ja pörräiset ovat tervetulleita puutarhaan, ja niitä varten rakennetaan puutarhoihin jopa hyönteishotelleja. Villieläimiin kohdistuu ihailun ohella mieleen painuneita kokemuksia ja elämyksiä. Metsästysharrastus, luonnossa liikkuminen ja villieläinten ruokkiminen päästää lähelle eläinkontakteja sisällään pitävää villiä luontoa ja rakentaa merkityksellistä suhdetta ihmisen ja muun luonnon välille.

”Hienoja elämyksiä on tarjonnut tänään vuonna metsästys. Minä ammuin ensimmäisen peurani ja poika pääsi ampumaan loppuvuodesta sekä hirven että kauriin. Harva kaupunkilainen pääsee kokemaan moista.”²⁵³

”Joka kevät, kun joutsenet matkallaan pohjoiseen, pysähtyvät lepäämään läheiselle järvelle ja sen läheisyyteen. Ylipäätään järveltä ja lähimetsästä kuuluva lintujen äänekäs yhteislaulu. Metsän tuoksut sateen jälkeen. Yöuinti kesäyönä kotijärvessä. Pyöräretki lämpimänä kesäiltana, kun suopursu kukkii ja tuoksuu. Nämä ovat ne asiat, joiden takia haluan asua maalla.”²⁵⁴

---

²⁵² Ratamäki & Schuurman 2006, 42–44.

²⁵³ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 33.

²⁵⁴ Aineisto: kysymys n:o 12, vastaus n:o 11.

”Vietämme enemmän aikaa luonnossa ja nautimme sen seuraamisesta. On ihana ruokkia lintuja ja kauriita ja seurata niiden elämää. Tai katsoa auringon laskua saunasta. Pienet asiat tuntuvat tärkeiltä.”²⁵⁵

”Olen aina tykännyt ja kunnioittanut villieläimiä, en pelkää niitä ja annan niille oman rauhan, on upeaa törmätä lenkillä hirveen tai peuraan, metsä kuuluu ennen kaikkea niille, me olemme se vieraslaji täällä.”²⁵⁶

Villieläimet ovat aineistossani kunnioitettavia luontoon kuuluvia olentoja. Kunnioitus ylettyy itse eläimistä luontoympäristöön sen tarjotessa eläimille luontaisen kotiin rinnastettavan elinympäristön. Villieläimen kohtaaminen luonnossa on sykähdyttävä kokemus, oli kohtaaminen sitten sattuman sanelema tai jäljitystyön tulosta. Glenn Parsonsin mukaan eläinten esteettinen kohtaaminen on yhteydessä paitsi mielikuvitukseen, myös omaamaamme tietoon luonnosta ja villeistä eläimistä²⁵⁷. Kun ymmärrämme kauriiden pitkien jalkojen merkityksen yli-inhimillisen ketterän liikkumisen kannalta, tai ilveksen suurien tassujen tärkeyden katsellessa sen sulavaa liikkumista paksulla hangella, tekevät nuo funktionaliset piirteet eläimestä erityisen kiehtovan ja kauniin, jopa ylevän²⁵⁸.

Parsonsin mukaan esteettisen kokemuksen kannalta merkityksellistä on myös luontoympäristö, jossa kohtaaminen eläimen kanssa tapahtuu. Eläimen kohtaaminen luonnossa on kokemuksena varsin erilainen, kuin tarhaan suljetun eläimen tarkastelu eläintarhakerroksella.²⁵⁹ Kohtaamisessa erityistä on tietynlainen hetkeen sidonnainen jännitys ja hauraus. Vapaasti villin luonnon keskellä elävä eläin on hetkessä kadonnut näkyvistä, jos ihmisenä tuotamme liian suurta häiriötä ja tulemme havaituksi. Villieläinten kohtaamisessa mieleemme tulvii samalla joukko mielikuvia ja merkityksenantoja, joiden kulttuurisiksi symboleiksi eläimet ovat ajan saatossa kehittyneet. Luonnossa elävät eläimet edustavat ihmiselle esimerkiksi vapautta, voimaa ja viattomuutta, ylipäänsä koskematonta luontoa.²⁶⁰ Esimerkiksi kohti pohjoista lentävä joutsenparvi voi merkitä kevään saapumista, uutta alkua ja aikaa, jolloin luonto herää jälleen henkiin synnyttäen uutta elämää pitkän talven jälkeen.

---

²⁵⁵ Aineisto: kysymys n:o 8, vastaus n:o 29.

²⁵⁶ Aineisto: kysymys n:o 11, vastaus n:o 62.

²⁵⁷ Parsons 2007, 10.

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Parsons 2007, 10.

²⁶⁰ Parsons 2007, 11.

4 Loppuluku

Maallemuuttajien kokemuksien myötä olen pyrkinyt löytämään vastauksia siihen, miten elämä luonnon lähellä vaikuttaa tapaan kokea luontoa ja antaa sille arvoja ja merkityksiä. Olen pyrkinyt kartoittamaan myös sitä, miten runsaat luontokohtaamiset ihmisen arjessa vaikuttavat koettuun hyvinvointiin ja arjen elämyksellisyyteen. Olen saanut vastauksia laajalta joukolta maaseudulle muuttaneita ihmisiä, ja olen kiitollinen heille siitä panoksesta ja avoimuudesta, jonka he ovat tutkimukseni eteen antaneet. Kokemuksista on vedettävissä yhteen monia yhteneviä teemoja, vaikka vastaajien välillä eroavaiset taustat ja persoonat antavatkin aineistooni laajan kirjon erilaisia sävyjä. Yhtenevistä kokemuksista huolimatta on hyvä huomioda se, että tutkielmani tuloksia ei voi pitää yleispätevinä, kaikkia maallemuuttokokemuksia edustavana, vaan niissä esiintyvät vain yhdessä otannassa tiivistyneet inhimilliset kokemukset.

Merkitykset luontoa kohtaan rakentuvat aineistossani ympäristön ja ihmisen välisen henkisen ja fyysisen yhteyden myötä. Luontoa tarkastellaan aineistossani resurssina, maallisenä elementtinä, mutta monessa suhteessa myös henkisenä ja hengellisenä voimavarana. Luonto koetaan aineistoni tiimoilla yhteisöllisellä ja henkilökohtaisella tasolla tärkeänä, jopa kirkkoon symbolisesti rinnastettavana kokonaisuutena. Luontoa ja luontoympäristöä kohtaan koetaan ennen kaikkea syvää kiintymystä, mutta myös negatiiviset tunteet nouset esiin aineistossani. Erityisesti liialliset inhimilliset jäljet elinympäristön luonnossa herättävät huolta ja pelkoa maallemuuttajissa. Luonto omassa arkiympäristössä merkitsee valtaosalle vastaajista paljon. Merkittävää asumisesta maaseudulla tekee erityisesti ympärillä läsnä oleva luonto ja siellä vuodenaikojen mukaan tapahtuvat sykliset muutokset. Yksi suurimmista luonnolle annetuista arvoista on kauneus.

Kauneus ei pidä sisällään vain visuaalista ulottuvuutta, vaan luonnon kauneus koostuu monista eri aistein havaittavista elementeistä ja henkisistä arvoista. Kauneus koostuu aineistossani esimerkiksi luonnon ihmeellisestä uusiutumiskyvystä, ihmisen ja luonnon rinnakkaiseloja symboloivasta puimurista syksyillä pellolla, keväällä pihapiirin yli lentävistä joutsenista, metsän tuoksusta, rakkaasta isoäidistä muistuttavista suoalueista ja tiloista, jotka mahdollistavat hiljentymisen, pohdiskelun ja palautumisen. Luonto ei kuitenkaan näyttäydy aineistossani pelkkänä yltiöromanttisena idyllinä, vaan sen äärellä kohdataan monenlaisia ilmiöitä ja tunteita. Luonto pitää sisällään kauneudestaan huolimatta myös loppumatonta taistelua eloonjäämisestä, julmuutta, vaaran tuntua ja inhon sekaisia tunteita herättäviä olentoja. Luonnon raa'asta ja säälimättästä, osin ihmistä työllistävästäkin puolestaan huolimatta, elämä lähellä luontoa koetaan aineistossani pääasiallisesti elämänlaatuun positiivisesti vaikuttava seikkana, jopa elinehtona.

Luonnon kauneuden arvostaminen heijastuu pelkoon siitä, että oma lähiluonto kärsii erityisesti ihmisen toiminnan seurauksena esimerkiksi metsähakkuiden ja kaivostoiminnan myötä. Liiallinen ihmisen jälki luontoympäristössä koetaan mielipaikkoja ja maisemaa vahingoittavaksi, mutta huolta koetaan myös kokonaisten ekosysteemien ja lähialueiden turvallisuuden puolesta. Ihmisen liialliset jäljet luonnossa tuntuvat suuttavan myös niitä vastaajia, jotka eivät koe olevansa ollenkaan luontoihmiä, ja jotka eivät nauti asumisesta luontorikkaalla maaseudulla. Aineistoni ei avaa tarkasti merkityksiä ja arvoja, joita maaseutuasumiseen tyytymättömät vastaajat luontoa kohtaan kokevat. Tämä saattaa johtua siitä, että syvällisiä arvoja ja merkityksiä luontoa kohtaan ei juurikaan koeta, jos luonto ei ole henkilökohtaisessa elämässä keskeinen ja tärkeä asia.

Aineistoni rakentuu pääasiallisesti positiivisista kokemuksista maaseudulla asumisesta, mutta ylös nousee myös kokemuksia, joissa elo maaseudulla ei vastaa omia tarpeita ja haluja. Kaikki aineistooni vastanneet eivät ole muuttaneet maaseudulle omia unelmia seuratessaan, vaan joukosta löytyy myös vastaajia, jotka ovat päätyneet asumaan maaseudulle esimerkiksi puolison myötä. Vaikka epämiellyttäväksi maaseutuasumisen kokevat vastaajat olivatkin aineistossani vähemmistön roolissa, on heidän kokemuksensa relevantteja ja tärkeitä. Aineistoni muistuttaa siitä, että olemme ihmisiä erilaisia. Siinä missä toinen arvostaa luontoa ja rauhaa, toinen kaipaa elämäänsä kulttuurielämyksiä ja urbaania hektisyyttä saaden kaupunkimiljööstä hyvinvointia ja elämän mielekkyyttä tukevia elämyksiä. Ei ole yhtä oikeaa tapaa asua tai elää, vaan erilaisille ihmiselle sopii myös erilaiset elinympäristöt.

Maaseutumiljöössä arvoa annetaan hiljaisuuden ja rauhan kokemuksille, jotka mielletään palauttavina elementteinä, arjen hektisyyden vastapainona. Toisaalta luonnon rauhoittavat tilat toimivat paikkana, jossa käännytään kohti itseä pohdiskelemaan omaa elämäntilaa, käsitellään vaikeita tunnekokemuksia ja koetaan yhteyttä ihmisyyden ylittävään suureen luontokokonaisuuteen. Näiden kokemusten myötä luonnon äärellä on mahdollista kokea jopa symbolisesti äidilliseksi miellettyä turvaa ja lohtua. Luonto koetaan aineistossani henkiseksi voimavaraksi ja terapeutiksi, jopa itse terapeutiksi. Luonto koetaan parantavana elementtinä, henkisenä kotina ja turvapaikkana. Toisaalta aineistossani ilmenee pelkoa esimerkiksi pimeää metsää kohtaan, jonka äärellä kokemus voi muuttua hyvin erilaiseksi kuin mitä edellä juuri kuvailin. Reunalan mukaan myös äidillisen sylin kokemus luonnon tiloissa voi olla vaikeasti tavoitettavissa, jos omaan lapsuuteen liittyy traumaattisia sylikokemuksia²⁶¹.

Kaikki kyselyyni vastanneet eivät koe maaseudun rauhaa ja hiljaisuutta elämänlaatuun positiivisesti vaikuttavana, vaan hiljaisuus ja rauha voivat kääntyä luovuutta tukahduttaviksi ja ahdistusta

---

²⁶¹ Reunala 1994, 175.

aiheuttaviksi elementeiksi. Elinympäristön rauhallisuus ja ihmiskohtaamisten vähäisyys maaseudulla synnyttävät kokemuksia yksinolemisen ja yksinäisyydestä. Tahaton yksinäisyys on teemana tärkeä, mutta toisaalta aineistoni kokemukset ovat hyvä esimerkki siitä, että kokemus vähäisestä sosiaalisesta elämästä voi olla eri ihmisten välillä hyvinkin erilainen. Osa vastaajista suorastaan nauttii yksinolosta, ja jopa tavoittelee elämäntavallaan erakoitumista. Toisaalta maaseutuasumisen myötä voi kokea myös tärkeitä yhteisöllisiä kokemuksia. Tärkeiksi voi ihmiskontaktien sijasta muodostua suhte eläimiin. Erityisesti koirat näyttäytyvät aineistossani ystävinä, perheenjäseninä ja kumppaneina, joiden kanssa halutaan jakaa elettyä arkea ja luontokohtaamisia.

Eläimet eivät kuulu jokaisen maallemuuttajan kotiin, mutta eläinten merkitys kuitenkin nousee aineistossani tärkeään rooliin. Niin kesy- kuin villieläimetkin koetaan arkea elävöittävinä olentoina, joiden toimia seurataan omassa kotipiirissä mielenkiinnolla ja ilolla. Maaseudun tilat ovat tuoneet monelle kyselyyni vastaajalle uusia mahdollisuuksia eläintenpitoon. Moneen pihapiiriin kuuluu aineistoni perusteella koiran ja kissan lisäksi esimerkiksi hevosia, lampaita, kanoja, vuohia ja sikoja. Eläinten koetaan tuovaan arkeen toivottua rytmiä ja aktivoivan ihmistä luonnon ja liikunnan ääreen. Sosiaalinen suhde eläimiin koetaan maallemuuttajien kokemuksissa tärkeäksi, vaikka eläimiä pidetään myös hyötytarkoituksissa. Eläintenpito liittyy harrastamisen ja eläinrakkauden rinnalla omavaraiseen elämäntapaan ja elinkeinon harjoittamiseen.

Suhteessa eläimiin koetaan merkittäviä elämyksiä. Ratsain tai koiraystävänsä kanssa luonnon kohtaaminen jaetaan tärkeän elinympäristön kanssa, mutta myös villieläinten kohtaaminen kuvaillaan aineistossani pysähdyttäväksi ja mielenkiintoa herättäväksi kokemukseksi. Maaseudulla asuessa on mahdollista kohdata harvinaisiakin luonnon eläimiä, kuten ilveksiä, karhuja, ahmoja ja susia. Eläinten funktionaalinen kauneus ja kohtaamistilanteen hauraus rakentavat kohtaamisen merkityksellisyyttä. Toisaalta lähellä kotipiiriä kohdattu suurpeto koetaan myös pelonsekaisia tunteita herättävänä. Erityisesti mielipiteet susia kohtaan nousevat voimakkaasti esiin aineistossani. Olo tunnetaan turvottomaksi olemassa olevan petopolitiikan armoilla suden löytäessä tiensä oman pihapiiriin lähetyville, mutta toisaalta susi myös mielletään arvokkaaksi suomalaisen luonnon ekosysteemin osaksi, jota ei tulisi vainota tai vihata.

Eläinten ja muun luonnon kohtaamisia syntyy maaseudun ympäristöissä erityisesti arkisten toimien keskellä sekä luontoon sidottujen harrastusten äärellä. Luonto houkuttelee maallemuuttajia retkeilyyn, metsästyksen, kalastuksen ja pyöräilyyn kaltaisten aktiviteettien pariin, sen lisäksi, että luontoon lähdetään vain luonnon itsensä inspiroimana, aistimaan ja havainnoimaan ympärillä olevaa. Luonnon elämyksellinen kohtaaminen korostuu perheenjäsenen kanssa jaetuissa hetkissä. Erityisesti lasten kannalta luonnon kohtaamisten sosiaalinen jakaminen koetaan tärkeäksi. Leikeistä luonnossa ja sen

äärellä kohdatuista elämyksistä muodostuu aineistoni perusteella jopa aikuisuuteen asti kantavia muistoja ja mielipaikkoja, joissa jaetaan yhteisiä hetkiä perheenjäsenten kesken elämän eri vaiheissa.

Maaseudun tilat synnyttävät jaettuja kokemuksia sukupolvien välille. Asuinrakennuksen myötä on mahdollista havaita jälkiä menneestä elämästä, mutta myös luontokohteet voivat muodostua tärkeiksi sukupolvien jatkumoa ylläpitäviksi kiinnelkohdiksi. Useammat vastaajat kertovat perineensä suvun myötä asuinpaikkansa, joka koetaan tärkeänä syvyyttä ja tunnelmaan synnyttävänä seikkana asutussa paikassa. Paikkaan liittyvän menneen ajan tuntemus voi rakentua myös mm. papereista ja kertomuksista kerätyn tiedon myötä, joka sekkin vahvistaa asutun paikan persoonallisuutta ja syventää paikkaan sidottua ajallista kerroksellisuutta. Kauniita ja elämyksellisiä, menneiltä sukupolvilta perittyjä ympäristöjä ja paikkoja halutaan aineistoni perusteella säilyttää myös tuleville sukupolville.

Omille lapsille halutaan konkreettisten kohteiden ohella siirtää perintönä tietoa ja ymmärrystä ympärillä olevasta luonnosta, mukaan lukien luontoon kytkeytyviä taitoja ja tunteita. Aineistossani koetaan tärkeäksi seikaksi, että lapset tuntevat kunnioitusta luontoa kohtaan, mutta kykenevät sen äärellä kokemaan myös turvaa ja itsevarmuutta. Perintönä halutaan jälkipolville siirtää ennen kaikkea vahva suhde luontoon, joka luo pohjaa esteettisten elämysten mahdollisuuksille luontoa kohdatessa. Esteettiset ulottuvuudet luontoympäristöjä tarkastellessa ovatkin tärkeitä siksi, että luonnonympäristöjen elämyksellisyys on arvokasta perintöä itsestään ja siksi, että esteettisesti miellyttäviä ympäristöjä kohtaan koetaan syvempää kiintymystä ja arvostusta kuin ympäristöjä, jotka ovat epämiellyttäviä tai tunnelataukseltaan neutraaleja. Näin ollen estetiikan tärkeys heijastuu sen itseisarvon ohella luontoon kohdistuvaan suojelutahtoon, jolla on merkitystä yhteiskunnallisella tasolla asti²⁶². On tärkeää, että tulevaisuudessakin esteettisiä kokemuksia on mahdollista saada luonnosta itsestään, sen sijaan, että turvaudutaan yhä enemmän maapalloa kuluttavaan ”kulutusestetiikkaan”²⁶³.

Tutkijatohtori Laura Seesmeri korostaa, että kulttuuriperintö on symbolista ja vahvasti arvolatautunutta, tietoihin valintoihin perustuvaa ja yhteisöllistä²⁶⁴. Se pitää sisällään asumisen ja luonnon kohtaamisen ilmiöitä, jotka ovat yhteisön sisällä rakentuneita ja yhä elossa olevia. Keräämästäni aineistosta nousee esiin useita kollektiivisesti jaettuja käsityksiä luonnon esteettisistä merkityksistä, jotka heijastuvat arkisen elämän rinnalla omaksuttuihin arvoihin, koettuun hyvinvointiin, toimintaan luonnon äärellä ja luonnolle annettuihin merkityksiin. Esteettiset arvot sekä kulttuuriperinnön elementit kietoutuvat tutkielmani myötä tiivistä yhteen, sillä ympäristön kokemuksellisuus, yhteisöllinen arvo ja henkilökohtainen merkityksellisyys vaikuttavat vääjäämättä siihen, mitä halutaan vaalia ja säilyttää. Esteettisen kokemisen myötä kulttuuriset ympäristöt saavat

---

²⁶² Naukkarinen 2011, 208.

²⁶³ Naukkarinen 2015, 89.

²⁶⁴ Seesmeri 2018, 81.

uusia merkityksiä, mutta toisaalta perinteiden tuntemisen ja kulttuuristen käsitysten omaksuminen vaikuttavat esteettiseen kokemiseen uusia ulottuvuuksia tarjoten.

Aineistoni pohjalta tekemiäni havaintojen myötä koen, että asuminen luonnon lähellä heijastuu arjen tapojen lisäksi ihmisen arvomaailmaan, hyvinvointiin ja luontosuhteeseen. Toisaalta ihmisen ennalta omaama maailmankuva ja persoona vaikuttavat siihen, miten elämä maaseudulla koetaan, ja miten läheiseksi suhde luontoon lopulta rakentuu. Parhaimmillaan luonto on kuitenkin elämässä suuri voimavara, josta ammennetaan myös esteettisiä elämyksiä. Luonto voi tuoda arkiseen elämään uusia vivahteita ja näkökulmia. Koen, että luonnonläheisen asumisen, estetiikan ja luontosuhteen vaikutuksia olisi hyvä tarkastella nykyistä enemmän hyvinvointikeskustelun kentällä ja pohtia, miten maaseutuasumisen terveydellisiä puolia voisi hyödyntää nykyistä paremmin myös kaupunkimiljöissä. Tosin maaseudun ympäristöt itsessään pitävät sisällään monia hyvinvointiin vaikuttavia elementtejä, jotka korostavat maaseudun itseisarvoa ja sen elinvoimaisuuden säilyttämisen tärkeyttä. Uskon luonnossa piilevän paljon ihmisen hyvinvointiin vaikuttavaa potentiaali, jonka tutkiminen humanistisia näkökulmia ja terveystiedettä yhdistämällä voi olla ansiokasta.

Erityisesti maaseutumiljöö sekä ihmisen ja luonnon rinnaneloa ilmentävä kulttuurimaisema nousevat esiin aineistossani elämyksellisinä ympäristöinä. Tehostamisen ja suurten rakennusten vaatimusten alla maaseutu ympäristöt ovat kuitenkin jo kokenut muutoksia, jotka muuttavat perinteistä harmoniseksi ja sopusointuiseksi miellettyä maaseutumaisemaa²⁶⁵. Maiseman muuttumisen myötä esteettisen kokemisen mahdollisuus maaseutumiljöötä tarkastellessa heikkenee. Elämään mielekkyyttä tuovien esteettisen kokemuksien mahdollisuuden kannalta riskinä on myös, että ihmisiltä katoaa kyky havainnoida maisemaa ja tulkita sitä kulttuurisesti²⁶⁶. On siis tärkeää, että valistamisen, sivistämisen ja esteettiset seikat huomioon ottavan rakentamisen myötä maaseutumiljöön palauttavia ja eheyttäviä tiloja pyritään säilyttämään tulevaisuuteen. Luontosuhdetta vaalimalla vaalimme arjen elämyksellisyyttä ja hyvinvoinnin kokemusta. Tutkielmani puitteissa toteankin, että suhteemme luontoon on tärkeää, vaalimisen arvoista kulttuuriperintöä, jonka merkitykset tulevat korostumaan entisestään yhteiskunnan kaupungistuvassa tulevaisuudessa.

---

²⁶⁵ Linkola 1981, 142–144.

²⁶⁶ von Bonsdorff 2009, 94–95.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Viitattu aineisto on kirjoittajan hallussa.

Tutkimuskirjallisuus

Kaikki linkit tarkistettu: 27.04.2023

Anttonen Veikko 1994: *Erä- ja metsäluonnon pyhyys*. Metsä ja metsänviljaa. Laaksonen & Mettomäki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 24–35.

Aro Timo 2007: *Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä*.

Yhteiskuntapolitiikka 72(4). 371–379. Verkossa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/100886>.

Blomberg Jenni 2019: *Sairauspoissaolojen kasvu jatkuu – mielenterveyden häiriöt yhä suurempana huolenaiheena*. Kela: tutkimusblogi. Verkossa: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/4792>.

Forss Anne-Mari 2007: *Paikan estetiikka – Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Helsinki: Yliopistopaino.

Gyllenberg David 2019: *Psykkiset häiriöt nuoruusiässä – miten tunnistaminen on muuttunut kymmenessä vuodessa?* Duodecim 135(15). 1321–1323. Verkossa:

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/320917>.

Haapala Arto 2015: *Mitä on esteettinen hyvinvointi? Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi*. Haapala, Puolakka & Rannisto. 19–39.

Haapoja-Mäkelä Heidi 2020: *Elävät perintömme: Kansallinen me aineettoman kulttuuriperinnön luetteloinnissa*. Suomen Museo – Finskt Museum, 127, 49–66. Verkossa:

<https://journal.fi/suomenmuseo/article/view/109155>

Haila Yrjö & Lähde Ville 2003: *Luonnon politiikka*. Haila & Lähde. Tampere: Vastapaino.

Hankonen Ilona 2021: *Ihmisiä metsässä – Luonto kulttuuriympäristökysymyksenä*. Joensuu: Kultaneito XXII, Suomen kansantietoisuuden tutkijain seura.

Heiskanen Irma 2006: *Luonnonherruuden mieli ja valta*. Ekopsykologia ja perinnetieto. Heiskanen & Kailo. Helsinki: Green spot. 176–209.

Hirvi Jussi 2006: *Johdanto*. Ekopsykologia ja perinnetieto – Polkuja eheyteen. Heiskanen & Kailo. Helsinki: Greenspot. 11–46.

- Hägglund Tor-Björn 1994: *Luonnon ja mielen metsä*. Metsä ja metsän viljaa. Laaksonen & Mettomäki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 164–169.
- Juhila Kirsi: *Teemoittelu*. Tietoarkisto, Tampereen yliopisto. Verkossa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.
- Kaartien Marjo 2015: *Hiljaisuuden kulttuurihistoria*. Turku: cultural history – kulttuurihistoria 12. Turku: Turun yliopisto.
- Kajanto Anneli 2004: *Yrjö Sepänmaa - Esteettinen kasvatus avaa silmät niin kauneuden kuin rumuudenkin huomaamiseen*. Aikuiskasvatus, 24(1), 60–62. verkossa: <https://doi.org/10.33336/aik.93535>.
- Kajanoja Jouko 2005: *Mitä on hyvinvointi*. Tilastokeskus. Verkossa: https://www.stat.fi/tup/kuntapuntari/kuntap_3_2005_hyvinvointi.html.
- Kallinen Timo 2012: *Luonto fetissinä ja laskelmana*. Luonto ja kulttuuri. Kallinen, Nygren & Tammisto. Sosiaalitieteen laitoksen julkaisuja. 61–82. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/35717>.
- Kallinen Timo, Nygren Anja & Tammisto Tuomas 2012: *Luonto-kulttuuri -jaotteluista tilanteellisiin luontosuhteisiin*. Luonto ja kulttuuri. Kallinen, Nygren & Tammisto. Sosiaalitieteen laitoksen julkaisuja. 9–35. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/35717>.
- Karhunkorva Reetta, Matila Airi & Paaskoski Leena 2017: *Eläviä suhteita metsään ja perintöön*. Elossa – Luonto ja elävä kulttuuriperintö. Kivilaakso & Marsio. 43–50.
- Kinnunen Aarne 1969: *Esteettisestä elämyksestä*. Porvoo & Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kumpulainen Kaisu 2016: *Kulttuuri elinvoimaisten maaseutuyhteisöjen rakentajana*. Janus, 24 (4) 2016. 384–400. Verkossa: <https://journal.fi/janus/article/view/60255>.
- Koppa 2015: *Lähiluku*. Jyväskylän yliopisto. Verkossa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/>.
- Kopperoinen Leena 2015: *Virkistysmahdollisuudet ekosysteemipalveluina*. Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi. Haapala, Puolakka & Rannisto. 160–173.
- Korpela Kalevi 2008: *Ympäristö ja positiiviset tunteet*. Mieli ja terveys: ilon ja muutoksen psykologiaa. Punamäki, Nieminen & Kiviaho. 59–78.

- Kytö Hannu, Tuorila Helena & Leskinen Johanna 2006: *Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat - Tutkimuskokonaisuuden loppuraportti*. Kytö, Tuorila & Leskinen. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152260>.
- Kytömäki Anni 2020: *Näkymiä luonnon sisä- ja ulkopuolelta*. Niin & Näin 107(4). 26–27. Verkossa: <https://netn.fi/fi/artikkeli/nakymia-luonnon-sisa-ja-ulkopuolelta>.
- Lehtinen Ari 2003: *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Lehtinen & Rannikko. Helsinki: Gaudeamus.
- Lindfors Pirjo 2007: *Yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista*. Psykoterapia, 25(1). 21—37. Verkossa: <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lindfors107.htm>.
- Linkola Martti 1981: *Suomalainen kulttuurimaisema*. Ympäristöestetiikka. Kinnunen & Sepänmaa. Suomen estetiikan seuran vuosikirja 4. Helsinki: Gaudeamus Ab. 118–149.
- Luoto Ilkka 2018: *Paradokseista kohti maaseudun laajennettua merkitystodellisuutta*. Maaseudun uusi aika. 79–91. Verkossa: <http://www.mua-lehti.fi/paradokseista-kohti-maaseudun-laajennettua-merkitystodellisuutta/>.
- Luoto Ilkka 2013: *Paikan henki ja paikkaperusteinen ajattelu*. Oppiva alue, menestyvä alue : juhla kirja professori Seija Virkkalan 60-vuotispäiväksi. Luoto, Katjamäki & Lundström. Vaasan yliopisto. Verkossa: <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/7651>.
- Marsio Leena & Kivilaakso Aura 2017: *Elossa – Luonto ja elävä kulttuuriperintö*. Kivalaakso & Marsio. Helsinki: museovirasto. Verkossa: <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/elossa-luonto-ja-el%C3%A4v%C3%A4-kulttuuriperint%C3%B6>.
- Mikkonen Jukka 2014: *Vähäsen metsäkokemuksen estetiikasta*. Niin & Näin 3/2014. 94–106. Verkossa: <https://netn.fi/fi/artikkeli/vahasen-metsakokemuksen-estetiikasta>.
- Naukkarinen Ossi 2011: *Arjen estetiikka*. Aalto-yliopiston julkaisusarja, Taide+muotoilu+arkkitehtuuri 1/2011.
- Naukkarinen Ossi 2015: *Esteettisen jalanjäljen jäljillä*. Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi. Haapala, Puolakka & Rannisto. 88–108.
- Nordlund Lasse 2009: *Elämämme perusteista*. Nordlund & Dorff.
- Parsons Glenn 2007: *The Aesthetic Value of Animals*. Environmental Ethics 29(2).
- Pietarinen Juhani 1997: *Humanismi ja luonnon monimuotoisuus*. Ekologinen humanismi. Heinonen & Kuusi. Helsinki: Otava. 31–46.
- Puolakka Kalle 2018: *Estetiikka*. Filosofia.fi. Verkossa: <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/estetiikka>.

- Puolakka Kalle 2021: *John Deweyn estetiikka – Kokemus, luonto ja kulttuuri*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pyysiäinen Jarkko & Vihinen Hilikka 2020: *Maaseutubarometri 2020 Tutkimusraportti osa 1*. Luonnonvarakeskus. Verkossa: <https://www.maaseutupolitiikka.fi/paatoksenteontueksi/tietoa/maaseutubaro>.
- Rannikko Pertti 2022: *Omavaraisuus kylän elävöittäjänä – Omavaraopisto paikallisena mahdollisuutena*. Maaseutututkimus, Finnish Journal of Rural Studies. 30(2). 66–73. Verkossa: <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/122935>.
- Ratamáki Outi & Schuurman Nora 2006: *Susia ja hevosia – Maaseudun eläimet muutoksessa*. Maaseudun uusi aika 14(2). 35–46.
- Reunala Aarne 1994: *Turvallisuuden tunne metsän henkisenä arvona*. Metsä ja metsänviljää Laaksonen & Mettomäki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 170–176.
- Saastamoinen Olli 2003: *Kaksi vuosisataa ja kolme kuvaa Suomen metsämaiseman muutoksesta*. Metsään mieleni. Sepänmaa, Heikkilä-Palo & Kaukio. Helsinki: Maahenki Oy. 48–55.
- Saito Yriko 1998: *The Aesthetics of Unscenic Nature*. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. 56(2). 101-111. Verkossa: <https://www.jstor.org/stable/432249>.
- Seesmeri Laura 2018: *Sauno itsellesi menneisyys – Kehollisuus osana muistelua ja esitettyä kokemusta*. Joensuu: Suomen kansantietouden tutkijain seura.
- Sepänmaa Yrjö 2003: *Metsän kauneus*. Metsään mieleni. Sepänmaa, Heikkilä-Palo & Kaukio. Helsinki: Maahenki oy. 13–17.
- Sepänmaa Yrjö 1991: *Kauneuden käsite & Ympäristö kokonaistaideteoksena*. Valtion Teknillinen tutkimuskeskus, tiedotteita 1294.
- Sepänmaa Yrjö 2008: *Estetiikka ja esineympäristö*. Alue ja ympäristö. 37(1). 41-48. verkossa: <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64340>.
- Sepänmaa Yrjö 2018: *Esteettinen maisemasuhde ja ympäristövastuu: Tunteen, tiedon ja taidon liitto*. Elore, 25(1). Verkossa: <https://doi.org/10.30666/elore.72812>.
- Sepänmaa Yrjö 2020: *Esteettinen ympäristösivistys*. Tieteessä tapahtuu, 38(1). 21-27. Verkossa: <https://journal.fi/tt/article/view/89796>.
- Sievänen Tuija 2017: *Luonnossa virkistäytyminen pitää yllä yhteyttä luontoon ja kulttuuriperintöön*. Elossa – Luonto ja elävä kulttuuriperintö. Kivilaakso & Marsio. Helsinki: museovirasto. 16-22. verkossa: <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/elossa-luonto-ja-el%C3%A4v%C3%A4-kulttuuriperint%C3%B6>.

- Siirilä Heli, Mäntylä Miia, Leinamo Kari, Pakkanen Merja, Vainio Arttu & Voutilainen Olli 2013: *Kohtuullinen keräyspiste hyvällä paikalla: paikalliset mahdollisuudet ympäristöystävälliseen asumiseen*. Vaasan yliopisto Levón-instituutti. Verkossa: <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/7991>
- Siltala Pirkko 1987: *Metsän turvallisuus*. Silva Fennica 21(4). 405–414. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/15488>.
- Suhonen Pekka 1981: *Ympäristö ja arkipäivän estetiikka*. Ympäristöestetiikka. Kinnunen & Sepänmaa. Helsinki: Gaudeamus. 5–18.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2022: *Hyvinvointi*. Verkossa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>.
- Tirkkonen Sanna 2019: *Yhteinen yksinäisyys: Koetun yksinäisyyden filosofia*. Ajatus, 76(1), 37–59. Verkossa: <https://journal.fi/ajatus/article/view/88141>.
- Tuomivaara Salla 2010: *Eläimet – luonnon ja yhteiskunnan rajoilla*. Ympäristösosiologia. Valkonen. Helsinki: WSOYpro Oy. 115–141.
- Vahtikari Tanja 2022: *Menneisyyden ja nykyisyyden käsitteellinen ja kokemuksellinen yhteys: kulttuuriperintö lähihistorian tutkimuskohteena ja työkaluna*. Lähihistoria. 1(1), 43–66. Verkossa: <https://lahihistoria.journal.fi/article/view/125576>.
- Valtionneuvosto 2022: *Selvitys: Kestävä kaupungistuminen edellyttää liikkumisen, asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentämistä*. Verkossa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/selvitys-kestava-kaupungistuminen-edellyttaa-liikkumisen-asumisen-ja-rakentamisen-paastojen-vahentamista>.
- von Bonsdorff Pauline 2000: *Ruumiin paikka estetiikassa*. Kirjoituksia estetiikasta ja kirjallisuudesta. Haapala & Nummi. Helsinki: Helsingin yliopisto. 159–172. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/14166>.
- von Bonsdorff Pauline 2009: *Maisema elintilana: Kulttuuri, luonto ja estetiikka*. Suomalainen maisema. Maisemantutkimuksen näkökulmia. Pitkäranta & Rahikainen. Helsingin yliopisto: Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2009. 92–96. Verkossa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/14168>.
- Väyrynen Kari 2006: *Ympäristöfilosofian historia – maaäitimyytistä Marxiin*. 23°45 Niin & näin -lehden kirjasarja.
- Williams Raymond 2003: *Luontokäsitykset*. Luonnon politiikka. Haila & Lähde. Tampere: Vastapaino. 37–66.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuskysely

Tutkimuskysely oli avoinna kymmenessä pientä paikkakuntaa edustavassa Facebook-ryhmässä joulukuun 2022 ja tammikuun 2023 ajan.

1. Miten ja minkä ikäisenä olet päätenyt asumaan maaseudulle? Kauanko olet asunut maalla?
2. Kuvaile vapaasti miltä arkesi, kotisi ja kotiympäristösi näyttää. Miten kuvailisit kotiympäristösi henkeä? Entä mitkä seikat kotiympäristössä ovat sinulle kaikkein merkityksellisempiä?
3. Näkyykö luonto arjessasi? Miten? Voit avata esimerkiksi niitä tapoja, joilla kohtaat luontoa arjessasi (marjastus, rentoutuminen, liikunta, työ...).
4. Millaisia tunteita ja kokemuksia luonto aiheuttaa arjessasi? Herättääkö se eri tilanteissa tai vuodenajoissa esimerkiksi ihailua, pelkoa, rauhaa...?
5. Millaisia muutoksia elämässäsi ja itsessäsi huomaat tapahtuneen maalle muuttamisen jälkeen? Koetko muutoksia esim. hyvinvoinnissasi, vapaa-ajan vietossasi, arvoissasi tai tunne-elämässäsi?
6. Koetko maallemuuton parantaneen elämänlaatuasi? Entä tekeekö jotkin seikat maalla asumisesta erityistä verrattuna elämiseen kaupungissa? Voit pohtia esimerkiksi vaikeuksia, hyviä puolia, arjen sujumista ja sen elämyksellisyyttä.
7. Miten kuvailisit suhdettasi luontoon? Mitä luonto sinulle merkitsee?
8. Onko suhteesi luontoon muuttunut maallemuuton myötä? Kiinnitätkö eri tavalla huomiota esimerkiksi luonnon hyvinvointiin tai onko ajanviettosu luonnon parissa muuttunut?
9. Onko luonto arkiympäristössäsi sinulle tärkeä asia? Miten koet sen vaikuttavan hyvinvointiisi? Koetko luontoympäristön vaikuttavan esim. vireystilaasi tai oletko kokenut metsän eheyttäviä vaikutuksia?
10. Millainen on suhteesi lemmikki- ja kotieläimiin? Miten ne näkyvät arjessasi? Onko suhteesi lemmikki- tai kotieläimiin muuttunut maallemuuton myötä?
11. Miten suhtaudut villieläimiin kotiympäristössäsi? Onko suhteesi villieläimiin muuttunut maallemuuton myötä?
12. Lopuksi: Haluatko kommentoida kyselyä tai vaikka jakaa tarinan itsellesi tärkeästä hetkestä maaseudulla? Tähän kenttään voit jakaa vapaasti ajatuksiasi, muistoja tai mietteitäsi.
13. Voit vapaavalintaisesti jättää sähköpostiosoitteesi. Sähköpostiosoitteen avulla mahdollistat jatkokysymysten esittämisen aiheeseen liittyen.